

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Anna Voláková

Odpovědnost za umělou inteligenci

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Anežka Janoušková, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. 6. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 184 312 znaků včetně mezer.

Anna Voláková

V Praze dne 24. 6. 2024

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí práce, JUDr. Anežce Janouškové, Ph.D., za ochotu vést moji diplomovou práci a umožnění zabývat se v ní tímto tématem, za její vstřícný přístup a také za cenné rady a připomínky, které mi při psaní této práce poskytovala.

Obsah

Úvod	6
1. Pojem umělé inteligence	8
1.1 Druhy umělé inteligence.....	12
1.1.1 Software based a hardware based AI.....	12
1.1.2 Narrow artificial intelligence a artificial general intelligence.....	13
1.2 Umělá inteligence z pohledu českého práva.....	14
1.2.1 Umělá inteligence jako věc nebo součást věci	14
1.2.2 Umělá inteligence jako výrobek.....	18
1.2.3 Umělá inteligence jako autorské dílo.....	20
1.3 Umělá inteligence v judikatuře	22
1.3.1 Judikatura českých soudů.....	22
1.3.2 Judikatura soudů ve Spojených státech amerických.....	24
1.3.3 Judikatura Spolkového ústavního soudu.....	24
1.3.4 Judikatura Soudního dvora Evropské unie.....	25
2. Pojem odpovědnosti v českém právu	27
2.1 Subjektivní a objektivní odpovědnost.....	29
2.2 Smluvní a mimosmluvní odpovědnost.....	31
2.2.1 Smluvní odpovědnost	31
2.2.2 Mimosmluvní odpovědnost.....	32
2.3 Předpoklady pro vznik občanskoprávní odpovědnosti.....	34
2.3.1 Jednání	34
2.3.2 Následek.....	34
2.3.3 Kauzální nexus	35
3. Odpovědnost za umělou inteligenci	37
3.1 Smluvní odpovědnost za umělou inteligenci.....	37
3.1.1 Podmínky užívání ve vztahu k fyzickým osobám	37
3.1.2 Podmínky užívání ve vztahu k podnikatelům	41
3.2 Mimosmluvní odpovědnost za umělou inteligenci	42
3.2.1 Škoda způsobená porušením dobrých mravů.....	42
3.2.2 Škoda způsobená porušením zákona	44
3.2.3 Škoda způsobená vadou výrobku	46
3.2.4 Škoda způsobená věcí.....	48
3.2.5 Škoda z provozu dopravních prostředků.....	51
3.2.6 Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným	54

4. Umělá inteligence a status elektronické právní osobnosti?.....	56
5. Regulace Evropské unie v oblasti umělé inteligence	65
5.1 Study on Artificial Intelligence and Civil Liability	65
5.2 White Paper on Artificial Intelligence	66
5.3 AI Act jako první vlajkový předpis pro regulaci umělé inteligence v Evropské unii.....	67
Závěr	72
Seznam zkratek	75
Seznam použitých zdrojů.....	76
Abstrakt.....	83
Abstract.....	84

Úvod

Umělá inteligence se jako téma přednášek, seminářů, článků, podcastů a mnoha dalších zdrojů informací objevilo za poslední rok snad na každé fakultě, v televizním vysílání, redakční uzávěrce a na mnoha dalších platformách. V návaznosti na tuto vzrůstající popularitu povědomí laické veřejnosti o tomto tématu za poslední rok dramaticky vzrostlo, a to zejména s popularizací ChatuGPT a dalších velkých jazykových modelů orientovaných spíše na velmi konkrétní oblasti našich profesních i soukromých životů. Nabízí se však otázka, jak tento dramatický růst popularity umělé inteligence reflektují politici a zákonodárci v legislativě. V několika zemích po celém světě, včetně Evropské unie, se již v minulé dekádě objevovaly a vznikaly první návrhy komplexní úpravy zaměřené výhradně na umělou inteligenci. Právní řády po celém světě se musí vypořádat s otázkami, co je vlastně umělá inteligence, zda jí bude přiznána právní osobnost a tím i možnost vstupovat do právních vztahů. Z jakého majetku bude vymáhána případná škoda způsobená umělou inteligencí? Přiznáme umělé inteligenci právní osobnost k tomu, aby uzavírala pracovní smlouvy a mohla si vydělávat peněžní prostředky a následně s nimi nakládat? Nebo kdo bude aktivně legitimován vymáhat způsobenou škodu v rámci právních vztahů? Při právním zakotvení řešení těchto otázek je klíčové, aby zároveň nedošlo k brždění a bránění vývoji umělé inteligence, a to z důvodu vyžadování různých povolení, poplatků a dalších administrativních úkonů, které jsou pro vývojáře zatěžující.

Tento přístup potvrzují europoslanci v nezávazném dokumentu z roku 2017, který obsahuje doporučení pro Evropskou komisi týkající se robotiky.¹ Hned v prvních několika odstavcích konstatují, že lidstvo nyní stojí na prahu věku, kdy se zdá, že stále složitější *roboti, boti, androidi* a jiné projevy umělé inteligence zažehnou novou průmyslovou revoluci, kterou pravděpodobně pocítí všechny vrstvy společnosti. Je proto nesmírně důležité, aby zákonodárny orgán zvážil jejich právní a etické důsledky, aniž by však omezoval inovace.

S tímto se dále pojí otázka soukromoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí. Kdo bude odpovědný za to, že umělá inteligence vyhodnotí určitou situaci chybně a v důsledku toho zapříčiní dopravní nehodu nebo poskytne špatný výsledek nebo chybnou informaci? Bude odpovědný vývojář nebo dovozce či distributor umělé inteligence? V případě dopravní nehody to bude provozovatel automobilu či řidič? Nebo za škodu nebude odpovědný nikdo a v rámci platného práva je nevymahatelná?

¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku. (2015/2103(INL)). [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html.

Předmětem této diplomové práce je zkoumání, jak české právo na umělou inteligenci nahlíží. Pokouší se najít odpovědi na výše nabídnuté otázky v kontextu platného českého práva a určit, zda je naše právní úprava na tento rapidní vývoj připravená, nebo zda není vůbec možné se za použití platných právních institutů domáhat náhrady škody způsobené umělou inteligencí a je potřeba je co nejdříve novelizovat.

První kapitola této práce shrnuje historický vývoj umělé inteligence, hlavní osobnosti a historické milníky v jejím vývoji. Dále se věnuje technickému vymezení umělé inteligence, jejím základním druhům a otázce, zda je z pohledu platné právní úpravy umělá inteligence věcí, součástí věci nebo počítačovým programem. Poslední část první kapitoly shrnuje judikaturu, která se umělé inteligenci věnuje, a to od judikatury českých soudů, přes německého spolkového soudu, až po rozhodnutí soudů ze Spojených států amerických.

Druhá kapitola přibližuje pojem soukromoprávní odpovědnosti, rozlišení mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností a stanovuje základní zákonné předpoklady pro vznik soukromoprávní odpovědnosti.

Ve třetí kapitole této práce je zkoumáno, zda je podle platného českého práva možné uplatnit jakékoliv nároky na náhradu škody způsobené umělou inteligencí, a to jak z pohledu smluvní, tak i mimosmluvní odpovědnosti. V případě smluvní odpovědnosti se v této části pracuje s podmínkami užití společnosti OpenAI, která je vývojářem jednoho z nejznámějších jazykových modelů současnosti, ChatuGPT. V případě mimosmluvní odpovědnosti jsou rozebrány obecné i zvláštní skutkové podstaty a jejich aplikace na škodu způsobenou umělou inteligencí.

Čtvrtá kapitola obsahuje úvahu *de lege ferenda* ohledně elektronické právní osobnosti umělé inteligence s poukázáním na aktuální vývoj v této problematice, a to ať prostřednictvím vědeckých článků, až po názory odborné veřejnosti, a zhodnocení výzkumů, které byly publikovány v poslední době.

Poslední kapitola stručně rozebírá přístup Evropské unie jako nejvýznamnějšího regulátora pro Českou republiku a rozbor přijatého Nařízení o umělé inteligenci, které je prvním koherentním předpisem upravujícím otázky spojené s umělou inteligencí.

1. Pojem umělé inteligence

Umělá inteligence jako pojem se v průběhu 20. století stala předmětem vědeckého zkoumání mnoha vědců, kteří působili v různorodých oblastech, od matematiků přes ekonomy až po filozofy.² Prvním významným vědcem, který se nepřímým pojmem umělé inteligence, resp. pojmem přemýšlivého stroje (*thinking machine*)³ zabýval, byl Alan Turing ve své práci *Computing Machinery and Intelligence* z roku 1950. V této práci hledá odpověď na otázku, zda mohou stroje myslet, a zavedl tzv. *Turing test*, jehož cílem bylo poskytnutí pružné definice slova inteligence v závislosti na splnění určitých kritérií, kdy každé toto kritérium představuje určitou imitaci (*imitation*) aspektů lidského smýšlení.⁴ Zajímavé na této práci je, že již v té době bylo Turingovi jasné, že nemá smysl předstírat, že stroje nejsou a nebudou v aritmetice a dalších myšlenkových operacích rychlejší a přesnější než lidé (z angl.: *If the man were to try and pretend to be the machine he would clearly make a very poor showing. He would be given away at once by slowness and inaccuracy in arithmetic*).⁵ Co však bránilo vývoji a schopnostem počítačů, které Turing předpovídal, byla mimo jiné tehdejší technologie, která neumožňovala ukládání většího objemu dat, a dále vysoká pořizovací cena počítačů.

Norvig a Russel datují ve své publikaci *Artificial Intelligence: A Modern Approach* z roku 1995, počátek historie umělé inteligence od roku 1952 a označují toto první období vývoje jako období počátečního nadšení a velkého očekávání (*early enthusiasm, great expectations*).⁶ Vzhledem k tomu je obtížné přesně určit, kdy došlo ke vzniku vědecké oblasti zabývající se umělou inteligencí, ale panuje jistá shoda v tom, že přelomový byl rok 1956, kdy na Dartmouth College probíhal letní výzkumný workshop⁷ připravovaný Johnem McCarthyem a dalšími profesory.^{8,9} McCarthy při přípravě programu na tento letní workshop poprvé použil slovo umělá inteligence, protože se snažil vyhnout použití pojmu počítač (*computer*),¹⁰ který byl spojován

² ANYOHA, Rockwell. *The history of Artificial Intelligence*. Special Edition on Artificial Intelligence. [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>.

³ ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-442-2, s. 18.

⁴ RUSSELL, Stuart J. a NORVIG, Peter. *Artificial intelligence: A Modern Approach*. 3. vydání. New Jersey: Prentice Hall, 2009. ISBN 978-0136042594, s. 2.

⁵ TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. In: EPSTEIN, R., ROBERTS, G., BEBER, G. *Parsing the Turing Test*. Springer, Dordrecht. [online]. 2007 [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6710-5_3, s. 2.

⁶ RUSSELL, Stuart J. a NORVIG, Peter. *Artificial intelligence: A Modern Approach*, s.19.

⁷ Název celého workshopu byl: *The Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence*.

⁸ MOOR, James. *The Dartmouth College Artificial Intelligence Conference: The Next Fifty Years*. AI Magazine. [online] 15. 12. 2006 [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1911>, s. 87.

⁹ FLORIAN, Tristan. *Roboti ve světle subjektivních práv*. Jurisprudence 4/2022. Praha: Wolters Kluwer, roč. 31 č. 4. [online]. 2022 [cit. 2024-04-24]. Dostupné: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/2224238>, s. 19.

¹⁰ Tamtéž.

s mechanickým zařízením a kterému se již věnovala věda *computational intelligence*.¹¹ Z akademického pohledu nebyl tento letní workshop nikterak plodný, spíše byl fórem, díky kterému došlo k posunu v individuálních projektech jednotlivých vědců.¹²

Na počátku 80. let přišlo jisté ochlazení zájmu o umělou inteligenci, které se průběhem této dekády prohloubilo a bylo překonáno až na začátku 90. let (tomuto období se přezdívá *AI Winter*).¹³ Vzhledem k této stagnaci je další významnou publikací již zmíněná *Umělá inteligence: Moderní přístup* (z angl.: *Artificial Intelligence: A Modern Approach*) od autorů Stuarta J. Russela a Petera Norviga z roku 1995. V této práci rozdělili historické přístupy k umělé inteligenci do čtyř kategorií, kdy každá kategorie představuje určující premisu, dle které bychom mohli posoudit, zda se jedná o umělou inteligenci či nikoliv. Tyto kategorie jsou následující: myslet lidsky (*think humanly*), myslet racionálně (*think rationally*), jednat lidsky (*act humanly*) a jednat racionálně (*act rationally*).¹⁴ Sami autoři považují schopnost jednat racionálně (*act rationally*) za zásadní premisu.

Klíčovou vlastností, kterou umělá inteligence disponuje a která jí odlišuje od ostatních počítačových programů, je schopnost strojového učení (*machine learning*). Jedná se o programy, které jsou rozborem velkého objemu dat schopné získávat své vlastní vědomosti.¹⁵ Strojové učení umožňuje programu myslet nad rámec svého algoritmu, tedy o zakódovanou schopnost učit se novým věcem.¹⁶ Můžeme rozlišit tři nejrozšířenější přístupy ke strojovému učení: učení s dohledem (*supervised learning*), učení bez dohledu (*unsupervised learning*) a učení opakováním (*reinforcement learning*).¹⁷ Při učení s dohledem poskytneme umělé inteligenci správný výsledek nebo finální stav, místo návodu jak se k tomuto výsledku či stavu dostat. Systém má pak na základě těchto příkladů generalizovat a aplikovat tento postup i na nové situace. Zjednodušeně řečeno, takto se učíme matematiku ve škole – pedagog nám vyřeší demonstrativní příklad, studenti si z toho mají odnést všeobecně aplikovatelná pravidla a ty pak při testu použijí na předem neznámý, ale podobný příklad. Naproti tomu při učení bez dohledu poskytneme pouze vstupy

¹¹ MOOR, James. *The Dartmouth College Artificial Intelligence Conference: The Next Fifty Years*, s. 87.

¹² Tamtéž.

¹³ ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*, s. 19.

¹⁴ RUSSELL, Stuart J.; NORVIG, Peter. *Artificial intelligence: a modern approach*, s. 2.

¹⁵ LÜCK, Nico. *Machine Learning-Powered Artificial Intelligence*. Peace Research Institute Frankfurt [online]. 2019 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep26193.5>, s. 2.

¹⁶ FRANKLIN, Stan. History, motivations and core themes of AI. In: FRANKISH K, RAMSEY, W. M. *The Cambridge Handbook to Artificial Intelligence*. Cambridge University Press. [online]. 2014 [cit. 2024-03-29] Dostupné z: https://www.academia.edu/2691920/History_motivations_and_core_themes_of_AI, s. 21.

¹⁷ SATHYA, R. ABRAHAM. A. *Comparison of Supervised and Unsupervised Learning Algorithms for Pattern Classification*. International Journal of Advanced Research in Artificial Intelligence. [online]. 2013 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/273246843_Comparison_of_Supervised_and_Unsupervised_Learning_Algorithms_for_Pattern_Classification, s. 34.

a umělá inteligence musí sama dospět ke správnému výstupu. Poslední přístup, učení opakováním, probíhá samovolným rozhodováním umělé inteligence a hodnoceny jsou vyprodukované výstupy. Pokud jsou správné, systém je motivován, aby tento výkon opakoval.¹⁸

Jedním z prvních programátorů, který schopnost strojového učení do algoritmu napsal a pozoroval její vývoj, byl Arthur Samuel a jeho program hrající šachy. Během prvních pár měsíců Samuel svůj program v šachách porážel, avšak po několika měsících, kdy se program učil ze svých chyb, již nikdy nebyl schopen vyhrát.¹⁹ Ve své práci uvedl, že dle výsledků tohoto experimentu může s určitou jistotou říci, že je nyní možné navrhnout schémata učení, která výrazně překonají schopnosti průměrného člověka a tato schémata mohou být nakonec ekonomicky využitelná při aplikaci na každodenní problémy.²⁰

Umělá inteligence nebyla rozebírána pouze v technických oborech, ale i ve filosofických dílech. Byť není předmětem této práce detailněji rozebírat různá filosofická pojetí umělé inteligence, považuji za přínosné zmínit alespoň okrajově přístup Johna Searla k umělé inteligenci a to zejména jeho rozdělení na *weak AI* (slabá) a *strong AI* (silná).²¹ Hlavním odlišovacím faktorem mezi těmito dvěma pojmy je míra a rozsah autonomie umělé inteligence při plnění svých funkcí.²² Dle Polčáka je autonomní systém: *naproti tomu naprogramován nikoli primárně k výkonu určité činnosti, ale k tomu, aby se příslušnou činnost sám naučil vykonávat. Autonomie tady nespočívá v tom, že by byl systém jen schopen autonomně existovat a fungovat, ale její podstata je mnohem hlubší. Autonomní systém totiž neustále a nezávisle na svém původním tvůrci generuje svůj vlastní kód (program).*²³ I když Searle byl spíše filosof a při zavedení těchto pojmů nezamýšlel jejich použití v jiných vědeckých oblastech, právě s pojmem silná (*strong*) AI se setkáváme často, kdy je přirovnáván s pojmem všeobecná (*general*) AI.

Pojem všeobecná (*strong*) AI²⁴ představuje cíl lidských snah. Tato umělá inteligence bude rovnocenná té lidské, bude schopná základních operací a výpočtů, ale také bude schopná empatie a emoční inteligence a její schopnost strojového učení bude navíc rozšířena o psychologické

¹⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Linda; HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-783-9, s. 12.

¹⁹ FRANKLIN, Stan. History, motivations and core themes of AI. In: FRANKISH K; RAMSEY, W. M. *The Cambridge Handbook to Artificial Intelligence*, s. 21.

²⁰ SAMUEL, L. Arthur. *Some Studies in Machine Learning Using the Game of Checkers*. IBM Journal of Research and Development, vol. 3 [online]. 1959 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4613-8716-9_14, s. 548.

²¹ FLORIAN, Tristan. *Roboti ve světle subjektivních práv*, s. 20.

²² KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo, umelá inteligencia a vice versa*. Časopis pro právní vědu a praxi. MUNI Journals. [online] roč. 29, č. 3. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-3-4>, s. 555.

²³ POLČÁK, Radim. *Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní subjektivity*. Bulletin advokacie. Česká advokátní komora, roč. 2018, č. 11. ISSN 1210-6348, s. 21-28.

²⁴ Artificial General Intelligence, resp. AGI.

aspekty a složky naší mysli. Měla by představovat plně autonomní jednotku, která bude schopná fungovat bez lidské intervence.²⁵

Na poli Evropské unie lze datovat první pokusy o koncepční přístup k robotům do roku 2012. V tomto roce byla zahájena celoevropská iniciativa RoboLaw, jejímž výsledkem byl dokument s názvem Pravidla regulace robotiky.²⁶ Dalším stěžejním dokumentem byl Návrh doporučení Evropského parlamentu k pravidlům robotiky z roku 2017.²⁷ Na základě tohoto návrhu nechal Evropský parlament vypracovat studii, která se věnuje tematice evropských pravidel robotiky. Dle této studie bylo přijato Doporučení Evropského parlamentu týkající se občanskoprávních pravidel robotiky, které je rozebráno v kapitole 4.²⁸ Robotika jako taková, a dokumenty týkající se jejího právního postavení, jsou pro umělou inteligenci významné, neboť inteligentní robotika může být vnímána jako zhmotnění umělé inteligence v reálném světě.²⁹

V rámci evropské regulace se umělá inteligence objevila poprvé jako větší téma ve Sdělení Komise z 25. dubna 2018 s názvem Umělá inteligence pro Evropu (*Artificial Intelligence for Europe*).³⁰ Toto sdělení Komise odpovídá na otázku, co je umělá inteligence následovně: *Umělá inteligence (AI) jako pojem odkazuje na systémy které vykazují znaky inteligentního chování skrze analyzování svého okolí a podnikání kroků – s jistou mírou autonomie – s cílem dosažení určitých cílů. Systémy využívající umělou inteligenci mohou být založené čistě na softwaru, jednajíce ve virtuálním světě (např. hlasoví asistenti, programy na analýzu fotek, vyhledávací algoritmy, systémy rozpoznávání hlasu a obličeje), nebo mohou být založeny inkorporovány do technického vybavení (pokročilí roboti, autonomní vozidla, drony a aplikace internetu věcí).*

Samotné sdělení Komise je však nezávazné a jeho cílem bylo spíše demonstrovat, jak moc je již umělá inteligence součástí našich životů a snažilo se nastínit, jak Evropská unie vůči umělé inteligenci postupuje a jak velký vliv bude mít v oblasti investic, energetiky, sociálního zabezpečení a zaměstnanosti.

²⁵ KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo, umelá inteligencia a vice versa*, s. 556.

²⁶ KOLAŘÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*. Bulletin advokacie, 3/2018. ISSN 1210-6348, s. 11-19.

²⁷ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*, s. 7.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Tamtéž, s. 15.

³⁰ Celý název dokumentu je: *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe*.

Z aktuálního dění bych uvedla čerstvě přijatou rezoluci Valného shromáždění Organizace spojených národů týkající se umělé inteligence z 21. března 2024.³¹ Tato rezoluce žádá členské státy OSN, aby se zdržely jakéhokoliv používání umělé inteligence, které by zkracovalo nebo omezovalo lidská práva zakotvená v mezinárodním právu. Rezoluce si klade za cíl zakotvení globálního rámce, který by zajistil bezpečné, chráněné a důvěryhodné systémy umělé inteligence (*safe, secure and trustworthy artificial intelligence systems*)³² v nevojenské sféře, a dále proklamuje vývoj umělé inteligence v souladu se zásadami udržitelnosti.

Z výše uvedeného lze shrnout, že zavedení právní definice umělé inteligence bude předmětem širokých politických a odborných debat, a bude představovat regulační problém v průběhu několika nadcházejících let. Můžeme však sledovat pozitivní vývoj na mezinárodním poli, a to zejména v rámci Evropské unie a také první dokumenty vydané dalšími mezinárodními organizacemi. Pro zajištění stabilního a udržitelného vývoje umělé inteligence a její dostupnosti širší veřejnosti je stěžejní, aby přijatá a zavedená právní definice byla dostatečně široká, aby mohla adekvátně obsáhnout toto rapidně se rozvíjející odvětví. Na druhou stranu nesmí být administrativně a finančně zatěžující, aby nezapříčinila zpomalení vývoje umělé inteligence.

1.1 Druhy umělé inteligence

V této podkapitole se budu věnovat základní typologii umělé inteligence, se kterou se můžeme nejčastěji setkat v rámci odborných textů a vysvětlím její definiční znaky a rozdíly. Pro zkoumání smluvní a mimosmluvní odpovědnosti umělé inteligence je toto definiční rozdělení stěžejní pro pochopení umělé inteligence jako předmětu právních vztahů.

1.1.1 Software based a hardware based AI

Často používané dělení umělé inteligence se objevilo ve výše zmíněném Sdělení z roku 2018 Umělá inteligence pro Evropu (*Artificial Intelligence for Europe*).³³ Dle tohoto sdělení může být umělá inteligence založená čistě na bázi softwaru, tedy pracovat ve virtuálním světě (pod tímto pojmem si můžeme představit například virtuální asistentku Siri od společnosti Apple Inc.). Druhým způsobem je inkorporace umělé inteligence do hardwaru neboli do fyzicky hmatatelného vybavení (příkladem může být autonomně řízené auto nebo drony). Dle mého názoru toto dělení

³¹ Rezoluce Valného shromáždění A/78/L.49 ze dne 11. března 2024. Její znění dostupné na: <https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2F78%2FL.49&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False>.

³² Tamtéž, s. 2/8.

³³ Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu výboru a výboru Regionů: Umělá inteligence pro Evropu. COM/2018/237final [online]. 25. 4. 2018 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=51625.

není moc přesné, hlavně z technického pohledu a navíc se v dnešní době tyto dvě kategorie prolínají. Omezení umělé inteligence na *hardware based* by mohlo evokovat chybnou myšlenku, že umělá inteligence může být pouze věcí hmotnou, např. robotem. Naopak, virtuální asistenty, tedy dle Evropské komise umělou inteligence založenou na softwaru, máme často automaticky zabudované v našich chytrých telefonech (v hmotném zařízení, anebo dokonce ve speciálních zařízeních, které jsou užívány pouze jako prostředek komunikace mezi člověkem a virtuálním asistentem).³⁴ Vzhledem k tomuto dělení je důležité si uvědomit, že umělá inteligence bude vždy *software based*, resp. programem, a že jakýkoliv hmatatelný nosič je pouze nositelem umělé inteligence, tedy hardwarem. *Software based AI* může fungovat online bez hardware, ale naopak hardware bez softwaru, který by ho řídil, nikoliv. Je proto velmi důležité, aby při nastavování regulace byl brán v potaz tento vzájemně provázaný vztah mezi softwarem a hardwarem, a aby umělá inteligence nebyla definičně spojována ať s jedním nebo s druhým.

1.1.2 Narrow artificial intelligence a artificial general intelligence

Následně bych ráda krátce odlišila pojmy *artificial general intelligence* a *narrow artificial intelligence*, které jsou často používány při rozlišení druhů umělé inteligence. Všeobecná umělá inteligence (*artificial general intelligence* nebo **AGI**) by měla být dokonalý stroj, který ve všech ohledech člověka nahradí a předčí. AGI však nemusí být všeobecně adaptabilní, flexibilní a všemocná, aby se jednalo o AGI. Může být vnímána jako pomyslný kompromis mezi dnešními programy umělé inteligence a různými druhy AGI, které vidíme v kultovních filmech – například roboti R2D2 a C3PO ze Star Wars.³⁵ V realitě se však s všeobecnou inteligencí nesetkáváme. Většinu forem umělé inteligence, které známe, představuje druhý typ - *narrow artificial intelligence* (**narrow artificial intelligence** nebo **narrow AI**).³⁶

Narrow artificial intelligence představuje opak AGI a jejím hlavním cílem je zaměření se na jednu konkrétní oblast nebo úkol či problematiku.³⁷ Typickým znakem *narrow AI* je její nízká schopnost se autonomně přizpůsobovat změnám, na které není naprogramována. V případě jakékoliv sebemenší neočekávané změny bude nutné jí překonfigurovat, aby si *narrow AI*

³⁴ V tomto případě mám na mysli homepody a podobné produkty, které jsou využívány pro ovládání chytré domácnosti a slouží jako reproduktor a mikrofon zároveň, skrze který komunikujeme s virtuálním asistentem.

³⁵ GOERTZEL, Ben. *Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects*. In: Journal of Artificial General Intelligence, vol. 5(1). [online]. 2014 [cit. 2024-03-20]. DOI: 10.2478/jagi-2014-0001

³⁶ KOLARÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. 2022, s. 2.

³⁷ LITTMAN, Michael L. et al. *Gathering Strength, Gathering Storms: The One Hundred Year Study on Artificial Intelligence (AI100) 2021 Study Panel Report*. Stanford University, Stanford, CA. [online]. 2021 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://ai100.stanford.edu/gathering-strength-gathering-storms-one-hundred-year-study-artificial-intelligence-ai100-2021-study>, s. 29.

uchovala úroveň své inteligence a funkčnosti.³⁸ V běžném životě bude *narrow AI* nepoužitelná, ale pro vědce, inženýry a jiné velmi úzce soustředěné profese bude nástrojem, který bude pomáhat s vědeckými pokroky a urychlovat veškeré procesy s tím spojené. Cílem při vývoji *narrow AI* tedy nebude ji naučit emoční inteligenci, empatii, chápání lidských emocí a dalšímu komplexnímu lidskému myšlení,³⁹ avšak bude jakýmsi sociopatickým opakem AGI. Zároveň bude mnohem více nebezpečná, protože ve své specifické oblasti bude mnohokrát efektivnější a chytřejší než lidé, kteří ji vytvořili, a při vývoji v této oblasti nezávislá a velmi efektivní. Kvůli svému velmi úzkému zaměření bude mít problém vidět věci v širším kontextu.⁴⁰

1.2 Umělá inteligence z pohledu českého práva

Z předchozích kapitol je patrné, že definice umělé inteligence není jednotná a existuje na ni mnoho pohledů a názorů. Tato podkapitola pracuje s platným českým právním řádem a s premisou, že české právo přímou definici umělé inteligence neobsahuje. Z pohledu českého práva je několik možností, jak bychom mohli umělou inteligenci definovat.

1.2.1 Umělá inteligence jako věc nebo součást věci

Umělá inteligence by mohla být považována za součást věci ve smyslu § 505 OZ. Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí a tato kritéria na sebe navazují.⁴¹ Některé věci se skládají z více relativně samostatných částí nebo méně vzájemně spojených,⁴² které dohromady tvoří jeden funkční celek. Součást věci následuje osud věci hlavní a představuje takovou její část, bez které by došlo ke znehodnocení věci hlavní.⁴³

Umělá inteligence by mohla být brána jako součást věci v případě, že ji budeme vnímat jako tzv. *hardware based*, jak je definováno výše. Příkladem uveďme autonomní vozidlo, které je řízeno umělou inteligencí a je s ní funkčně spjaté. Při jejím oddělení, resp. vypnutí, by bylo nepojízdné a neschopné ukázat jakékoliv základní údaje. Došlo by tak ke znehodnocení tohoto

³⁸ GOERTZEL, Ben. *Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects*. In: Journal of Artificial General Intelligence, vol. 5(1). [online]. 2014 [cit. 2024-03-20]. DOI: 10.2478/jagi-2014-0001.

³⁹ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. 2022, s. 2.

⁴⁰ NANCHOLAS, Ben. *Narrow artificial intelligence: advantages, disadvantages, and the future of AI*. University of Wolverhampton. [online]. 1. 9. 2023 [cit. 2024-06-05] Dostupné z: <https://online.wlv.ac.uk/narrow-artificial-intelligence-advantages-disadvantages-and-the-future-of-ai/>.

⁴¹ SVOBODA, K. § 505 [Obecné vymezení součástí věci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-16]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴² HUBKOVÁ, Pavlína. § 505 [Definice součástí věci]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

⁴³ Tamtéž.

vozidla a zejména k nesplnění jeho primární funkce – být pojízdné. Samotná umělá inteligence vytvořená čistě s cílem autonomně řídit vozidlo nebo usnadnit jeho řízení, by sama o sobě neměla žádný účel a ničemu by nesloužila. Analogii k tomuto příkladu bych viděla v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 770/98, ve kterém soud uzavřel, že součástí budovy je zařízení pro provoz elektrárny, protože je s budovou natolik funkčně spjata, že jeho demontáží ztrácí stavba možnost být využívána ke svému účelu.⁴⁴ Stejně tak by zakoupené autonomní vozidlo pozbylo svého účelu, kdyby nefungovala umělá inteligence, která ho činí autonomním. V tomto případě lze mluvit o umělé inteligenci jako o součásti věci.

Naopak je tomu v případě tzv. *software based AI*, která operuje ve virtuálním světě a je založená čistě na bázi softwaru neboli nehmotného programu. Pokud si z mobilního zařízení odinstalujeme aplikaci ChatGPT nebo jakoukoliv jinou aplikaci, která vykazuje znaky umělé inteligence, zařízení bude stále plně funkčním celkem a samotná umělá inteligence nezapříčiní znehodnocení mobilního zařízení jako věci hlavní. Jak jsem však uvedla výše, rozdělení *software based a hardware based* je poměrně zastaralé a v dnešní době dochází k jejich významnému prolínání. Jsem toho názoru, že v horizontu několika let budou i naše mobilní zařízení naprogramovaná tak, aby byla na určité formě umělé inteligence závislá a nebyla schopná splnit svůj primární účel bez její instalace. V ten okamžik by se odpověď na otázku, zda je umělá inteligence součástí věci dle OZ, mohla změnit.

Dále by bylo možné klasifikovat umělou inteligenci jako věc podle § 489 OZ. Tato definice je úmyslně⁴⁵ poměrně široká a zahrnuje jak věci hmotné, tak věci nehmotné, včetně majetkových práv.⁴⁶ Je na místě upřesnit, že relativní majetková práva upravená ve čtvrté části OZ věci v právním smyslu nejsou. Pokud bychom např. pohledávku považovali za věc, nemohlo by poté dojít k jejímu promlčení.⁴⁷

Základními zákonnými znaky věci je (i) *rozdílná od osoby* a (ii) *slouží k potřebě lidí*. Dle Koukala věci v právním smyslu nemůže být předmět, který nelze ovládat,⁴⁸ s druhou definicí věci se pojí otázka její ovladatelnosti a dle Hubkové, i užitečnosti.⁴⁹

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp.zn. 25 Cdo 770/98.

⁴⁵ Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze). *Nový občanský zákoník*. [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR, duben 2012 [cit. 16-5-2024], s. 177.

⁴⁶ HUBKOVÁ, Pavlína. § 489 [Pojem věci v právním smyslu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

⁴⁷ SVOBODA, K. § 489 [Definice věci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-16]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴⁸ KOUKAL, Pavel. § 489 [Pojem věci v právním smyslu]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 1495.

⁴⁹ HUBKOVÁ, Pavlína. § 489 [Pojem věci v právním smyslu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 6-7.

S prvním znakem, odlišnosti od osoby, se pojí problematika tzv. nehmotných statků, které jsou výsledkem duševní činnosti autora (autorská díla apod.). Vedou se diskuse o tom, zda je lze považovat za věci nebo zda se jedná o zvláštní předměty soukromoprávních poměrů, jejichž podstata je osobnostní.⁵⁰ Svoboda k tomuto uvádí, že pro zodpovězení této otázky je hlavní určit vztah mezi autorem a výsledkem jeho tvůrčí činnosti. Pokud se výsledek tvůrčí činnosti ke konkrétní osobě již od svého vytvoření neváže nebo po nějaké době je možné tento výsledek zpeněžit a lze ho tak vnímat jako oddělitelný od osobních vlastností autora, jedná se o věc v právním smyslu.⁵¹ S tímto souhlasí Koukal a uvádí, že nehmotné statky, které již ze své podstaty nejsou spjaty s osobností člověka (ideální majetkové hodnoty, jako jsou označení tvořící ochrannou známku, obchodní firma, obchodní tajemství, know-how), jsou *ipso facto* nehmotnými věcmi v právním smyslu, neboť jsou rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí.⁵²

V případě umělé inteligence bude vždy nutné určit vztah mezi jejím autorem, tedy osobností člověka, a výsledným algoritmem. Tato determinace je v případě umělé inteligence poněkud komplikovanější, protože se nejedná o tradiční autorské dílo, které lze interpretovat více způsoby a ze kterého je možné osobnost autora vyčíst nebo vyvodit. Umělá inteligence je algoritmus, jehož zdrojový kód je vyjádřený pomocí programovacího jazyka a nelze z něj jednoduše poznat osobnost konkrétního autora a pro běžného člověka je téměř nesrozumitelný.⁵³ Zpravidla také umělou inteligenci nevyvíjí jeden člověk, ale pracují na ní desítky, ne-li stovky autorů, resp. vývojářů.⁵⁴ Vzhledem k výše uvedenému lze s velkou mírou jistoty uzavřít, že umělá inteligence splňuje podmínku odlišnosti od osoby, protože šance jejího propojení s vývojářem, resp. autorem, je minimální. Vzhledem k platnému právu, které rozlišuje fyzickou a právnickou osobu, umělá inteligence není právně klasifikována jako člověk⁵⁵ ani není předmětem ustanovení, které by zakotvilo fikci, že je právnickou osobou.⁵⁶ Nejedná se o osobu ve smyslu § 18 OZ (odkazují do kapitoly 4 na úvahu ohledně tohoto tématu pojednávající o elektronické právní osobnosti) a splňuje tak podmínky odlišnosti od osoby.

⁵⁰ SVOBODA, K. § 489 [Definice věci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-16]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² KOUKAL, Pavel. § 489 [Pojem věci v právním smyslu]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 1495.

⁵³ TOMÍŠEK, Jan. *Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku*. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2014 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5021>, s. 201.

⁵⁴ Tamtéž, s. 202.

⁵⁵ § 23 OZ.

⁵⁶ § 20 OZ.

Druhá podmínka, užitečnosti pro potřeby lidí, je posuzována podle toho, zda je věc alespoň potenciálně využitelná pro lidské potřeby.⁵⁷ Potřebou se rozumí nejen hospodářské nebo ekonomické, ale i technické, estetické využití, potřeba relaxace apod. Prostřednictvím věci dosahujeme jako subjekty práva svých cílů.⁵⁸ Dle Koukala *ovladatelností se zde rozumí objektivní způsobilost k nepřímému volnému ovládní, tedy ovládní strojem, zařízením nebo stavbou.*⁵⁹ I když je výklad pojmu ovladatelnosti podáván v kontextu přírodních sil dle § 497 OZ, dle mého názoru je toto použitelné i na umělou inteligenci. Když si položíme otázku, jak ji ovládáme (v dnešní době z pohledu laického člověka), vytváříme ji a dáváme pokyny skrze počítač, mobilní telefon nebo jiné uživatelské rozhraní.

Vzhledem k povaze umělé inteligence a způsobu jejího vzniku, který bez lidského přičinění není možný lze shrnout, že umělá inteligence je rozdílná od osoby a slouží k potřebě lidí. Splňuje zákonné podmínky a představuje věc v právním slova smyslu. Kolaříková⁶⁰ s tímto závěrem souhlasí: *Jelikož totiž vymezuje věc široce jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí, bude v našem právním režimu, alespoň prozatím, třeba považovat robota či software bezpochyby pouze za věc.* Je tedy možné použít příslušná ustanovení OZ upravující škodu způsobenou použitou věcí.⁶¹

Pro účely dalších kapitol je důležité zodpovědět otázku, zda je umělá inteligence věc hmotná nebo věc nehmotná ve smyslu § 496 odst. 1 a odst. 2 OZ. Opět se vracím k definičnímu rozdělení *hardware based AI a software based AI*. V případě právního jednání *hardware based AI*, resp. robotů, autonomních vozidel, vlaků nebo metra, které jsou ovladatelnou částí vnějšího světa, lze je lidským jednáním přímo nebo nepřímo prostřednictvím strojů zapnout, dotknout se jich a disponovat s nimi. Pokud bude umělá inteligence vnímána jako součást věci, resp. součást autonomního vozidla, vlaku nebo metra, jako samostatná věc zanikne a stane se součástí věci hmotné.⁶²

Naopak pokud nebude umělá inteligence vnímána jako součást věci, ale jako samostatná věc ve smyslu OZ a budeme hovořit o tzv. *software based AI*, zpřístupnitelné prostřednictvím webového rozhraní, bude se jednat o nehmotnou věc. Pašek uvádí, že nehmotnou věcí je mimo

⁵⁷ SVOBODA, K. § 489 [Definice věci]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-16]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁵⁸ KOUKAL, Pavel. § 489 [Pojem věci v právním smyslu]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 1495.

⁵⁹ KOUKAL, Pavel. § 497 [Ovladatelné přírodní síly]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 1533.

⁶⁰ KOLAŘÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*, s. 11-19.

⁶¹ Dle § 2936 a násl. OZ.

⁶² KOUKAL, Pavel. § 496 [Věci hmotné a nehmotné]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 1528.

jiné software.⁶³ Dle Koukala, nehmotné věci jsou věci bez hmotné podstaty (platí to jak pro práva, tak pro „jiné věci bez hmotné podstaty“). Jedná se o taková jsoucna, která sice jsou součástí objektivní reality, nicméně nejsou fyzikálně zachytitelná.⁶⁴

1.2.2 Umělá inteligence jako výrobek

Umělá inteligence by dále mohla být vnímána jako výrobek ve smyslu § 2939 OZ. Jak jsem uzavřela výše, umělá inteligence splňuje definici věci, konkrétně věci movité ve smyslu § 489 OZ a dále v určitých případech věci nehmotné dle § 496 odst. 2 OZ nebo hmotné § 496 odst. 1 OZ. Samotné ustanovení § 2939 OZ neobsahuje definici výrobku, musíme ji tedy hledat v ustanoveních směrnice o odpovědnosti za výrobky, která je tímto ustanovením občanského zákoníku transponována.⁶⁵ Pro úplnost dodávám, že momentálně je v legislativním procesu návrh nové směrnice o odpovědnosti za výrobky, která by měla reflektovat nové technologie a mj. i umělou inteligenci.⁶⁶ Dále 12. března 2024 došlo v Evropském parlamentu k projednání tohoto návrhu v prvním čtení.⁶⁷ Krátký rozbor této směrnice je obsažený v oddíle 5.1.3.

Směrnice o výrobcích byla před účinností OZ transponována samostatným zákonem č. 59/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a naposledy byla ve vztahu k zemědělským výrobkům novelizována zákonem č. 209/2000 Sb. Dle článku 2 směrnice o výrobcích se výrobkem rozumí, mimo prvotní zemědělské produkty a produkty lovů, všechny věci movité také tehdy, neztrácí-li svou povahu, ani když jsou zabudovány do jiné movité či nemovité věci. V případě umělé inteligence jako věci nehmotné by bylo nejčastějším případem zabudování umělé inteligence do vozidla, chytrého telefonu nebo jiného elektronického movitého zařízení a bude se tedy ve smyslu směrnice o odpovědnosti za výrobky jednat o výrobek.

Výkladový problém ve směru k movité nehmotné věci, resp. k softwaru, představují další ustanovení směrnice o výrobcích. Podle čl. 3 odst. 1 této směrnice se výrobcem rozumí: *výrobce konečného výrobku, výrobce každé suroviny nebo výrobce součásti a každá osoba, která uvedením svého názvu, ochranné známky nebo jiného rozlišovacího znaku na výrobku vystupuje jako jeho výrobce.* Z tohoto ustanovení a jeho jazykového výkladu je patrné, že výrobkem se ve smyslu této směrnice rozumí výrobek, který je vyrobený z více částí a surovin. V případě umělé

⁶³ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání.* Beckova edice komentované zákony. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7, s. 3079-3080.

⁶⁴ Tamtéž, marg. č. 10

⁶⁵ Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (**směrnice o výrobcích**)

⁶⁶ Úplné znění návrhu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52022PC0495>

⁶⁷ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products. COM (2022) 495. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:52022PC0495#2024-03-12_AMEND_R1_byEP

inteligence jako věci nehmotné je toto ustanovení problematické. Umělá inteligence jako taková, nikoliv její nosiče, skrze které je přístupná, není vyráběna ze surovin nebo součástí. Vzhledem ke stáří směrnice, která byla přijata v době, kdy umělá inteligence a počítačové programy byly spíše tématem sci-fi filmů,⁶⁸ by bylo možné extenzivním výkladem označit vývojáře umělé inteligence za výrobce. Tento postoj bychom mohli zaujmout i vůči výkladu odstavce 2 stejného článku: *Aniž je dotčena odpovědnost výrobce, každá osoba, která v rámci své obchodní činnosti doveze do Společenství výrobek za účelem prodeje, pronájmu, leasingu nebo jakékoliv jiné formy distribuce, se považuje za výrobce ve smyslu této směrnice a je odpovědná jako výrobce.* Umělá inteligence není dovážena fyzicky, ani není předmětem leasingové smlouvy, její distribuce probíhá buď virtuálně uzavřením licenční smlouvy a získáním přístupu k jejím výstupům, anebo uzavřením kupní smlouvy k chytrému telefonu, v kterém je umělá inteligence již zabudována. Tyto formy distribuce by mohly spadat pod definici jakékoliv jiné formy distribuce ve smyslu článku 2 odstavce 2 směrnice o výrobcích. Vzhledem k těmto výkladovým nejasnostem je důležité si uvědomit, že tato směrnice je z roku 1985 a naposledy byla ve vztahu k zemědělským výrobkům novelizována počátkem tisíciletí. Zda počítačové programy, natož umělá inteligence, spadají do její věcné působnosti lze dovodit pouze teleologickým výkladem a z ustanovení preambule této směrnice.

V názoru, zda mohou být nehmotné věci považovány za výrobek, se rozchází i odborná literatura. Zatímco Pašek uvádí následující: *Povahu výrobku má i věc nehmotná (§ 496 odst. 2), jako je software.*⁶⁹ Bezouška ve svém komentáři uvádí následující: *Výrobkem je movitá věc. Zákoník výslovně neomezuje výrobky pouze na hmotné věci, ale ze smyslu směrnice vyplývá, že výrobkem má být právě jen movitá věc hmotná.*⁷⁰ Soudní dvůr Evropské Unie se k této problematice vyjádřil, když rozšířil působnost směrnice o výrobcích i nad rámec průmyslově vyráběných výrobků. V rozsudku ze dne 10. května 2001, Veedfald (C-203/99), aplikoval ustanovení směrnice i na tekutinu, která byla použita k propláchnutí ledviny určené k transplantaci, a která byla vyrobena v nemocniční lékárně. Předmětná tekutina se však ukázala být vadná a zapříčinila tak nepoužitelnost ledviny pro transplantaci.

Judikatura Evropského soudního dvora se výkladu článku 2 směrnice o výrobcích věnuje v několika svých rozhodnutích. Rozhodnutí C-65/20 KRONE-Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, které se jako jediné věnuje otázce softwaru, v bodě 10 svého odůvodnění uvádí

⁶⁸ SEDLÁČEK, Miroslav; STŘELEČEK, Tomáš. *Civilní právo a nové technologie*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-503-0, s. 104.

⁶⁹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání, s. 3079-3080.

⁷⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055-3014)*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1650.

následující: *Do rámce pojmu „výrobek“ je na základě tohoto ustanovení zahrnuta i elektřina, přestože se nejedná o hmotnou věc. Tato diskuze je běžnější v případech softwaru, kde se již i přenos pomocí hmotného nosiče stal výjimečným a software je nyní obvykle přenášen stahováním (pokud jde o tento názor, viz například Spindler, G., „Verschuldensunabhängige Produkthaftung im Internet“, *Multimedia und Recht*, 3. vyd., 1998, s. 119–124). Komise ve své zprávě ze dne 19. 2. 2020 o dopadech umělé inteligence, internetu věcí a robotiky na bezpečnost a odpovědnost, COM(2020) 64 final, s. 14, podle všeho nezachází de lege lata tak daleko, neboť navrhuje: „Ačkoli definice výrobku podle směrnice o odpovědnosti za [vadné] výrobky je široká, její rozsah by mohl být dále objasněn, aby lépe odrážel složitost vznikajících technologií [...]*. Ani Evropský soudní dvůr se ve svých rozhodnutích nepustil do extenzivního výkladu pojmu výrobek v kontextu moderních technologií, resp. Umělé inteligence.

K podpoření závěru Bezoušky, usnesení obsahující doporučení pro Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku uvádí, že *bez ohledu na oblast působnosti směrnice 85/374/EHS není platná úprava dostačující k tomu, aby zajistila odpovědnost za škodu způsobenou roboty nové generace.*⁷¹ I kdyby bylo najisto postaveno, že umělá inteligence představuje výrobek, ve smyslu této směrnice, tak její další články již nejsou aktuální a nesplňují současné nároky na právní úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí.

Osobně se přikláním k postoji Bezoušky. V době tvoření této směrnice nebylo z objektivních důvodů možné, aby zákonodárci vůbec předpokládali tak rapidní rozvoj počítačových programů, mobilních aplikací a dalších nehmotných věcí, které jsou v dnešní době běžnou součástí našich životů.

Navzdory interpretačním nejasnostem pro účely této práce vycházím ve 3. kapitole z premisy, že umělá inteligence představuje výrobek a je možné aplikovat relevantní ustanovení občanského zákoníku ohledně škody způsobené vadou výrobku.⁷²

1.2.3 Umělá inteligence jako autorské dílo

Dalším možným pohledem českého práva na umělou inteligenci je, že bude definována z pohledu AZ jako počítačový program, resp. ve smyslu § 2 odst. 2 AZ jako fiktivní dílo. To oproti autorskému dílu ve smyslu § 2 odst. 1 AZ vykazuje *určitý nižší stupeň tvůrčí činnosti, a nesplňují tak pojmový znak jedinečnosti (individuality), ale jsou původní (originální) ve smyslu vazby na osobu autora takového původního díla (vazby na tvůrčí činnost osoby autora)*. Poukazuji

⁷¹ SEDLÁČEK, Miroslav; STŘELEČEK, Tomáš. *Civilní právo a nové technologie*, s. 106.

⁷² Dle § 2939 a násl. OZ.

na úvahu spjatosti umělé inteligence a vývojáře v oddíle 1.1.3.⁷³ Tato definice však v případě umělé inteligence vylučuje ty programy, které jsou svého druhu a nereplikovatelné. Počítačové programy, které překládají světové jazyky (např. Google překladač) nejsou jedinečné a individuální a naplní tedy definici fiktivního díla, ale v případě umělé inteligence, která je výsledkem tvůrčí činnosti autora a naplňuje znak původnosti, by měla být chráněna jako autorské dílo. Příkladem bych uvedla v kapitole 1 zmíněnou umělou inteligenci Arthura Samuela. Její algoritmus napsal pouze on sám, vtělil do něj svou šachovou strategii, své myšlenkové pochody a další aspekty své osobnosti, které z dané umělé inteligence mohly vytvořit jedinečné dílo. Aktuální znění AZ kritérium jedinečnosti u počítačových programů vylučuje a tedy v rámci platné právní úpravy ochrana umělé inteligence jako autorského díla není možná.⁷⁴

Počítačové programy jsou chráněny jako dílo literární^{75,76}, avšak AZ jako takový jejich definici neobsahuje a musíme vycházet z Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl a směrnice 2009/24/ES o právní ochraně počítačových programů (**směrnice o počítačových programech**).⁷⁷

Preambule směrnice o počítačových programech uvádí, že počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a také ke komunikaci s uživateli. S cílem naplnění tohoto účelu je důležité případné fyzické propojení s ostatními prvky programového a technického vybavení počítače nebo jiného nosiče. Části, které toto propojení umožňují, se nazývají rozhraní (*interface*).⁷⁸ Předmětem ochrany počítačových programů je pouze vyjádření počítačového programu. Myšlenky a zásady, na kterých takové programy stojí, nejsou chráněny ve smyslu směrnice o počítačových programech.⁷⁹

Argumentem proti klasifikaci umělé inteligence jako počítačového programu bych uvedla, že v okamžik, kdy z umělé inteligence uděláme jenom počítačový program, připravíme ji o schopnost strojového učení a samovolné inteligence, což ji odděluje od běžných počítačových programů, které fungují pouze a jenom na základě svého napsaného algoritmu.⁸⁰

Jako řešení bych viděla zakotvení možnosti, aby umělá inteligence, resp. její vyjádření formou počítačového programu, bylo vnímáno za určitých podmínek jako autorské dílo, které

⁷³ CHALOUPKOVÁ, Helena; HOLÝ, Petr. § 2 [Autorské dílo]. In: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Autorský zákon. 6. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 7-8, marg. č. 3.

⁷⁴ Tamtéž, marg. č. 7.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Dle článku 1 odstavce 1 směrnice o počítačových programech.

⁷⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>.

⁷⁸ Dle bodu 10 preambule směrnice o počítačových programech.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ FRANKLIN, Stan. History, motivations and core themes of AI. In: FRANKISH K, RAMSEY, W. M. *The Cambridge Handbook to Artificial Intelligence*, s. 5.

může být jedinečné, a byla by tím obsáhnuta i skutečnost, že umělá inteligence je schopna samostatného jedinečného myšlení a neslouží pouze k propojení prvků počítačových systémů a ke komunikaci s uživateli.

1.3 Umělá inteligence v judikatuře

Se zmíněným rozvojem povědomí veřejnosti o umělé inteligenci se začínají objevovat i první soudní rozhodnutí zabývající se touto problematikou. V následujících oddílech krátce rozeberu dva rozsudky Městského soudu v Praze, rozsudek německého spolkového soudu a krátce zmíním judikaturu soudů ve Spojených státech amerických. Zaměřím se primárně na to, zda je v jejich odůvodnění možné najít první náznaky klasifikace umělé inteligence z právního pohledu nebo zda se soudci aspoň částečně vymezili vůči umělé inteligenci v kontextu konkrétní problematiky.

1.3.1 Judikatura českých soudů

Umělé inteligenci se poprvé věnují dva rozsudky Městského soudu v Praze, a to sp. zn. 10 C 13/2023 a sp. zn. 10 A 99/2023. Ani jeden z nich nepředstavuje jasné vymezení českých soudů, ale reflektuje velký rozmach použití umělé inteligence v soukromoprávních vztazích a můžeme jen předpokládat, že rozsudků na toto téma bude přibývat.

V prvním rozsudku, č.j. 10 C 13/2023-16 ze dne 11. října 2023 se Městský soud v Praze zabýval žalobou na určení, kdo je autorem grafiky, kterou vytvořil žalobce prostřednictvím umělé inteligence. Žalovaným byla advokátní kancelář, která žalobci (grafikovi) zadala zakázku na vytvoření vizuálního zobrazení na internetové stránce žalovaného. Žalobce se domáhal určení autorství k předmětné grafice a v návaznosti na to žádal zdržení se zásahu do jeho autorského práva, kdy žalovaný zveřejnil předmětnou grafiku na svých internetových stránkách bez souhlasu žalobce. Soud se zabýval otázkou, zda předmětná grafika vytvořená umělou inteligencí spadá pod definici autorského díla podle § 2 AZ a zda je žalobce jeho autorem dle § 5 AZ.

Soud se k umělé inteligenci vyjádřil následovně: *Umělá inteligence sama o sobě nemůže být autorem s ohledem na nesplnění podmínek ustanovení § 5 autorského zákona, kdy autorem může být pouze fyzická osoba, kterou umělá inteligence zajisté není. Žalobce v řízení tvrdil, že předmětný obrázek vytvořila umělá inteligence na základě jeho konkrétního zadání a tudíž mu svědčí autorství k obrázku vytvořeného umělou inteligencí. Tuto skutečnost však nedoložil žádnými důkazy, pouze svým osobním prohlášením. (...) Nad rámec soud konstatuje, že obrázek vytvořený umělou inteligencí nepředstavuje autorské dílo podle § 2 AZ, neboť nesplňuje pojmové znaky*

autorského díla. Neboť se nejedná o jedinečný výsledek tvůrčí činnosti fyzické osoby – autora. Žalobce sám osobně dílo nevytvořil, to vzniklo pomocí umělé inteligence, a v řízení nebylo prokázáno na základě jakého konkrétního zadání. (...) Co se týče samotného zadání, které údajně mělo být podkladem pro následný obrázek vytvořený umělou inteligencí, lze hovořit o námětu díla či eventuálně myšlence, které však samy o sobě nejsou autorským dílem dle § 2 odst. 6 autorského zákona.

Z výše uvedeného textu můžeme usoudit, že výsledek činnosti umělé inteligence, který je vytvořený na základě konkrétního zadání autora, by mohl být považován za námět díla ve smyslu AZ, nikoliv však jako autorské dílo dle § 2 odst. 6 AZ. I kdyby tedy žalobce unesl důkazní břemeno, což se v tomto případě nestalo, lze z tohoto judikátu vyvodit, že umělá inteligence nebude v kontextu platné právní úpravy brána jako autor, protože není fyzickou osobou. Dále lze vyvodit, že pouhému vydávání grafiky vytvořené umělou inteligencí za vlastní nebude poskytnuta autorská ochrana ve smyslu AZ.

V druhém rozsudku, č.j. 10 A 99/2023-73, se Městský soud v Praze zabýval otázkou, zda je ChatGPT ve své verzi 3.5 spolehlivým zdrojem faktických informací ve smyslu § 121 OSŘ a zda jeho odpovědi na otázky týkající se skutkových otázek jsou důkazním prostředkem způsobilým k prokázání skutkového stavu. Soud došel k závěru, že pravdivost výstupů ChatGPT není jednoduché ověřit, bude-li těmito výstupy argumentováno v civilním řízení, bude za důkazní prostředek považován zdroj tohoto výstupu, nikoliv výstup ChatGPT.

Pokud by došlo k posunu a autorství by umělé inteligenci bylo eventuelně přiznáno, znamenalo by to změnu v postavení umělé inteligence. Z pohledu autorství, resp. právního vztahu, by se posunula do role subjektu autorskoprávního vztahu a získala by tak práva a povinnosti s tímto postavením spojená.⁸¹ Umělá inteligence již historicky byla registrována u patentového úřadu ve Spojených státech amerických a označena v žádosti o patent jako vynálezce.⁸²

⁸¹ ZIBNER, Jan. *Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence*. Revue pro právo a technologie. 2018, s. 25.

⁸² MERRITT, Cole. *A Compulsory Solution to the Machine Problem: Recognizing Artificial Intelligence as Investors in Patent Law*. Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law. [online]. 6. 3. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1589&context=jetlaw>, s. 215.

1.3.2 Judikatura soudů ve Spojených státech amerických

Podobnou otázkou jako v případě rozsudku 10 C 13/2023-16, se zabýval Kolumbijský Okresní soud v případě Thaler v. Perlmutter⁸³ ze dne 18. srpna 2023, kdy žalobce Thaler chtěl zaregistrovat své autorství u Patentového úřadu Spojených států amerických, a to k obrázku, který byl vytvořený umělou inteligencí. Jak úřad, tak soud dále potvrdily, že registrace není možná z důvodu absence lidství (*humanship*) při tvorbě tohoto díla. Při argumentaci se soud mimo jiné odkazoval na známé rozhodnutí Naruto v. Slater,⁸⁴ kdy autoportrét (*selfie*), který byl otisknutý na obálku časopisu, vyfotila opice jako nelidský autor. Té také nebylo přiznáno autorství a s ním spojená právní ochrana a právo na podíly ze zisku.

1.3.3 Judikatura Spolkového ústavního soudu

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu (*Bundesverfassungsgericht*) č.j. 1 BvR 1547/19 - 1 BvR 2634/20 ze dne 16. února 2023 se věnuje otázce použití umělé inteligence pro účely tzv. prediktivní policejní činnosti (*predictive policing*). Tato oblast je součástí trendu preventivní spravedlnosti (*preventive justice*), jejímž cílem je předcházet jakémukoliv protiprávnímu jednání nejen v oblasti trestního práva, ale i v oblasti daňové nebo enviromentální regulace.⁸⁵ Smyslem těchto systémů je, že na základě obrovského množství dat a vyspělých algoritmů sledují běžné civilisty s cílem preventivně zamezit násilným zločinům i drobným přestupkům.⁸⁶

Nabízí se otázka zda a případně jak moc preventivní spravedlnost zasahuje do základních lidských práv a svobod. V Německu byly přijaty dva zákony (*Hesse Act a Hamburg Act*), které umožňovaly propojení do té doby nepropojených automatizovaných databází a zdrojů dat v analytických platformách a systematický přístup k datům z těchto databází. Dále ustanovení těchto zákonů dávají policejním orgánům zpracovávat uložené osobní údaje prostřednictvím automatizované analýzy údajů (*Hesse Act*) nebo automatizované interpretace

⁸³ Rozsudek Thaler v. Perlmutter. United States District Court of Columbia ze dne 18. srpna 2023. No.1:22-cv-01564, (D.D.C. 2022). Dostupné z: <https://www.copyright.gov/ai/docs/district-court-decision-affirming-refusal-of-registration.pdf>.

⁸⁴ Rozsudek Naruto v. Slater. United States Court of Appeals ze dne 23. dubna 2018. No. 16-15469, 2018 WL 1902414 (9th Cir.). Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca9/16-15469/16-15469-2018-04-23.html>

⁸⁵ SODERHOLM, Sofia. *Fundamental rights control when implementing predictivepolicing—a European perspective*. Peking University Law Journal. [online] 17. 7 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20517483.2023.2223850>, s. 91-92.

⁸⁶ Tamtéž.

údajů (Hamburg Act), a to na základě posouzení každého jednotlivého případu za účelem předcházení závažné trestné činnosti.⁸⁷

V poměrně rozsáhlém odůvodnění Spolkový ústavní soud poměřoval přiměřenost výše zmíněného postupu proti zásahu do práva na soukromí a sebeurčení a do dalších základních lidských práv. Zajímavou úvahu ohledně umělé inteligence je řečena na řádku 100 svého odůvodnění:⁸⁸ *výhody těchto systémů - stejně jako specifické nebezpečí, které představují - spočívají v tom, že nepoužívají pouze kriminologicky podložené profily používané jednotlivými policisty, ale že tyto profily automaticky zpřesňují nebo v některých případech dokonce vytvářejí zcela nové a v dalších fázích analýzy tyto profily dále kombinují. Pomocí složitých algoritmů je tak software pro automatizované zpracování dat schopen jít nad rámec pouhé identifikace vztahů a souvislostí a může začít samostatně vytvářet další hodnocení na způsob "prediktivní policejní práce". To umožňuje vytvářet o osobě obzvláště dalekosáhlé poznatky a předpoklady. Ověřování takových informací může být v praxi obtížné, protože v průběhu procesu strojového učení se složité algoritmické systémy mohou stále více odpoutávat od lidského programování, které je vytvořilo, a proces strojového učení a generované výsledky je stále obtížnější kontrolovat.*

Zejména v poslední větě Spolkový ústavní soud dle mého názoru velmi vhodně vystihnul největší problém s použitím umělé inteligence při prevenci páchaní trestných činů a přestupků. V okamžik, kdy se umělá inteligence vyvine nad rámec svého algoritmu, což samo o sobě nepředstavuje nic špatného, a začne na základě objektivních dat vytvářet možné scénáře nebo predikce a označovat potenciální pachatele, bude velmi složité zpětně dohledat a najít zdroj jejích závěrů a patřičně ho ověřit. Toto může představovat další výzvu pro budoucí programátory a tvůrce umělé inteligence, která bude používána za účelem prevence kriminální činnosti. Z tohoto rozhodnutí bychom mohli usuzovat, že umělá inteligence by měla být schopná, tak jako člověk, podložit své závěry a umožnit jejich zpětné věření.

1.3.4 Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Ve spojitosti s rozhodnutím Spolkového ústavního soudu bych krátce rozebrala názory Evropského soudního dvora stanovené v rozhodnutí C-817/19 ze dne 21. června 2022. Soudní dvůr se zabýval směrnicí PNR,⁸⁹ která upravuje právní rámec předávání předběžných

⁸⁷ Tisková zpráva č. 18/2023 ze dne 16. února 2023. Dostupné z: <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/EN/2023/bvg23-018.html>

⁸⁸ Přeloženo z angličtiny.

⁸⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/681 ze dne 27. dubna 2016 o používání údajů jmenné evidence cestujících (PNR) pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti.

údajů o cestujících s cílem zlepšit hraniční kontroly a zamezit tak ilegálnímu přistěhovalectví. Systém upravený zněním PNR funguje na dvoufázovém principu. V první fázi provádí automatizované zpracování osobních údajů, které nejsou ověřené, a jejich porovnání s databázemi osob, které jsou podezřené z teroristické nebo jiné protiprávní činnosti. V případě pozitivní shody (*hit*) se přistupuje k druhé fázi, a je provedeno individuální přezkoumání neautomatizovanými prostředky s cílem ověřit pozitivní shodu.

Soud i generální advokát se vyjádřili k tomuto systému v bodě 195 odůvodnění následovně: *Je třeba dodat, že používání takových technologií by mohlo vést k tomu, že individuální přezkum pozitivních shod a kontrola zákonnosti vyžadované ustanoveními směrnice PNR budou zbaveny užitečného účinku. Jak totiž generální advokát v podstatě uvedl v bodě 228 svého stanoviska, vzhledem k nedostatečné transparentnosti fungování technologií umělé inteligence se může ukázat jako nemožné pochopit důvod, proč daný program dosáhl pozitivní shody. Za těchto okolností by použití takových technologií mohlo zbavit subjekty údajů také jejich práva na účinnou právní ochranu zakotveného v článku 47 Listiny, které má směrnice PNR podle bodu 28 odůvodnění zaručit na vysoké úrovni, zejména pokud jde o zpochybnění nediskriminační povahy získaných výsledků.*

V bodě 206 Soudní dvůr dále uvádí: *Zejména vzhledem k poměrně vysokému počtu „falešně pozitivních“ výsledků, jak je uvedeno v bodě 106 tohoto rozsudku, musí členské státy zajistit, aby útvar pro informace o cestujících stanovil jasným a přesným způsobem objektivní kritéria přezkumu umožňující jeho pracovníkům ověřit, zda a do jaké míry se pozitivní shoda (*hit*) skutečně týká jednotlivce, který může být zapojen do teroristických trestných činů nebo závažné trestné činnosti uvedených v bodě 157 tohoto rozsudku, a musí být proto podrobněji přezkoumány příslušnými orgány uvedenými v článku 7 této směrnice, jakož i dále nediskriminační povahu automatizovaného zpracování stanoveného uvedenou směrnicí, a zejména předem stanovených kritérií a použitých databází.*

Je tedy patrné, že už i nejen akademici a odborníci, ale i soudy si uvědomují právní problémy spojené s používáním umělé inteligence, v tomto případě hlavně problematiku zpětné ověřitelnosti pravosti výstupů umělé inteligence.

2. Pojem odpovědnosti v českém právu

Pojem a koncepce odpovědnosti je jedním z hlavních pilířů nejen občanského práva, ale i všech ostatních právních odvětví nejen v České republice, ale i v ostatních právních řádech po celém světě. Soukromé právo stojí na zásadní myšlence možnosti člověka jednat autonomně a rozhodovat o svých soukromoprávních záležitostech bez neopodstatněné ingerence ze strany státních orgánů. Celá myšlenka zásadně stojí na tom, že každý člověk toto nastavení respektuje. Autonomie však nemůže být bezbřehá a jejím cílem není umožnit, abychom za účelem dosažení svých vlastních zájmů zasahovali do práv jiného člověka bez odpovědnosti závadný stav napravit a způsobenou škodu nahradit. Bez příslušné odpovědnosti za tento zásah by nebylo možné s jistotou vstupovat do právních vztahů a očekávat naplnění jejich účelu. Každý by mohl volně jednat bez povinnosti nést následky za případnou škodu a kdykoliv zasahovat do práv ostatních právních subjektů a právem chráněných statků.⁹⁰

Rozlišujeme jednotlivé poddruhy odpovědnosti, a to odpovědnost právní, jejíž detailnější rozbor je předmětem této práce. Dále odlišujeme odpovědnost politickou, ústavní, administrativněprávní nebo morální a následkem porušení těchto jednotlivých odpovědností jsou rozdílné druhy sankcí. Právní odpovědnost v kontextu českého právního řádu představuje jednu z několika možných forem vynutitelnosti určitých právních norem nebo společenských zvyklostí.⁹¹ Společným znakem veškerých poddruhů odpovědnosti je sankce.⁹²

Právní odpovědnost je zvláštní forma právního vztahu, k jehož vzniku dochází na základě porušení primární právní povinnosti.⁹³ Právní odpovědnost představuje sekundární reparační povinnost, jejíž smyslem je porušení sankcionovat, a zároveň má funkci výchovnou. Právní odpovědnost má za cíl to, aby se porušení neopakovalo.⁹⁴ Druhým možným pojetím právní odpovědnosti dle Knappové je,⁹⁵ že právní odpovědnost existuje již od okamžiku vzniku povinnosti, která má být plněna, je však v latentním stavu a až porušením povinnosti dojde k jejímu zhotovení a účinnosti právní sankce.⁹⁶

⁹⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I. 2. vydání*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-656-6, s. 130-131.

⁹¹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 6., přeprac. vyd.* Praha: ASPI, 2017. ISBN 978-80-7380-454-1, s. 161.

⁹² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1, s. 200.

⁹³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, s. 162.

⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*, s. 130-131.

⁹⁵ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Eurolex Bohemia. 1. vydání. Praha, 2003 (původně Academia. Praha, 1968). ISBN 80-86432-55-6, s. 212.

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*, s. 131-132.

Jedním ze základních ustanovení týkajících se občanskoprávní odpovědnosti je § 24 OZ: *Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.* Ke vzniku právní odpovědnosti je potřeba naplnit několik znaků. V první řadě se musí jednat o člověka, který do právních vztahů vstupuje, mění je nebo ukončuje. Pojem člověka jako takového není přesně v českém právním řádu zakotven, synonymem pro člověka je pojem fyzická osoba, což potvrzuje důvodová zpráva k OZ následovně: *Návrh § 18 respektuje tradiční dělení osob na osoby fyzické a právnické. Zvolený výraz je konformní terminologii Listiny základních práv a svobod (srov. čl. 1 nebo 42 odst. 3). Protože fyzická osoba je totožná s člověkem, používá osnova synonymicky označení „člověk“. Obecné nadužívání pojmu „fyzická osoba“ bylo v našem zákonodárství zavedeno po roce 1990 jako nouzová náhražka dosavadního a zcela nevhodného státoprávního „občan“, nedocenilo se však, že se jedná o termín vlastní zejména právu mezinárodního obchodu, zatímco tradiční občanské zákonodárství se tomuto pojmu vyhýbá a používá jej zřídka.*

Dále je nutné disponovat schopností posoudit a ovládnout své jednání. S tímto znakem je spojená svéprávnost člověka, jejímž dosažením se naplňuje vyvratitelná domněnka zakotvená v § 4 OZ, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka, je schopná jej s běžnou péčí a opatrností užívat a tuto schopnost od ní může každý v právním styku očekávat.⁹⁷ Pokud člověk bude omezen ve své svéprávnosti, jeho jednání nebude kryto touto domněnkou.⁹⁸ Svěprávný člověk je způsobilý se zavazovat k povinnostem v plném rozsahu prostřednictvím právních vztahů a zároveň je schopný svá práva z těchto vztahů vykonávat.⁹⁹ Obecně se plná svéprávnost nabývá dosažením zletilosti neboli dosažením 18 let, jsou však výjimky z této věkové hranice, např. uzavřením manželství ve věku od 16 let do 18 let.¹⁰⁰ Na základě žádné jiné právní skutečnosti nemůže k nabytí svéprávnosti dojít.¹⁰¹ Dále se rozlišuje postupné nabývání schopnosti posuzovat následky svého právního jednání, to však záleží na rozumových a volních schopnostech dítěte a povahy a vyspělosti nezletilých dětí podobného věku. Do nabytí plné svéprávnosti mají děti tzv. omezenou nebo částečnou svéprávnost. Dle Čuhelové¹⁰² v akademické sféře nepanuje shoda ohledně toho, jaký z těchto dvou termínů je vhodnější. Zatímco důvodová zpráva k OZ

⁹⁷ Tamtéž, s. 25-27.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž, s. 154-157.

¹⁰⁰ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 86-87.

¹⁰¹ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I*, s. 157-160.

¹⁰² ČUHELOVÁ, Kateřina. § 31 [Svěprávnost nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

pracuje s pojmem částečné svéprávnosti, Dobrovolná¹⁰³ tyto pojmy rozlišuje. Pod pojmem částečné svéprávnosti subsumuje svéprávnost vázanou na souhlas zákonného zástupce dle § 32 OZ, omezenou svéprávností se rozumí stavu, kdy je člověk způsobilý pouze k určitému jednání. Toto postupné nabývání je však čistě subjektivní a v případě soudního dokazování se posuzuje individuálně, ze zřejmého důvodu, že každé dítě v určitém věku chápe dopady svého jednání v jiném rozsahu. V tomto ohledu byla přijata novela občanského zákoníku č. 192/2021 Sb., která s účinností od 1. července 2021 upravila ustanovení § 2920 OZ ohledně škody způsobené nezletilým mladším třinácti let. Touto změnou byla zavedena civilní deliktní nezpůsobilost fyzické osoby, resp. dítěte mladšího třinácti let, pokud došlo k zanedbání řádného dohledu. Pokud k takovému zanedbání nedošlo, nezletilý škodu nahradí, pokud škoda byla způsobena činem povahy úmyslného trestného činu a je-li to spravedlivé vzhledem k majetkovým poměrům nezletilého a poškozeného.

Dále rozlišujeme několik specifických poddruhů právní odpovědnosti (např. rodičovská odpovědnost), jejichž rozbor není předmětem této práce a v následujících podkapitolách se zaměřím pouze na odpovědnost za deliktní jednání a porušení smluvní povinnosti.

Důležité je zmínit, že občanský zákoník dává rovnítko mezi pojmy delikt a protiprávní jednání. Deliktní jednání vnímá jako jakékoliv protiprávní jednání, které porušuje soukromoprávní povinnosti, ať stanovené smluvně nebo zákonem. Teorie na rozdíl od občanského zákoníku deliktem rozumí porušení mimosmluvní povinnosti a rozlišuje odpovědnost mimosmluvní (deliktní) a smluvní.¹⁰⁴ Pro účely této práce budu pracovat s teoretickým rozdělením právní odpovědnosti a užívat pojem porušení smlouvy v případě porušení smluvní povinnosti a pojem delikt nebo deliktní jednání v případě porušení mimosmluvní povinnosti.

2.1 Subjektivní a objektivní odpovědnost

Subjektivní a objektivní odpovědnost představují dva možné druhy odpovědnosti a jejich rozlišovacím prvkem je zavinění škůdce.¹⁰⁵ U subjektivní odpovědnosti se zkoumá objekt, subjekt, objektivní a subjektivní stránka deliktu, u odpovědnosti objektivní se subjektivní stránka nezkoumá.¹⁰⁶ Subjektivní stránka deliktu je vymezena motivem, pohnutkou a zaviněním. Zavinění představuje vnitřní vztah škůdce k jednání a ke vzniku následku, kde se zkoumá složka

¹⁰³ DOBROVOLNÁ, Eva. § 31 [Svéprávnost nezletilých]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8, s. 138.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 3002-3005.

¹⁰⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, s. 178.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 179-181.

vědění a složka vůle.¹⁰⁷ Podle Bezoušky,¹⁰⁸ zavinění spočívá v určité vadě vůle a při jeho zkoumání nás zajímá, zda se subjekt odklonil od určité míry péče. Rozlišujeme zavinění úmyslné, které může být naplněno buď úmyslem přímým nebo nepřímým. U přímého úmyslu škůdce měl úmysl jednat protiprávně a chtěl protiprávní stav způsobit. U úmyslu nepřímého je rozdíl ten, že škůdce věděl, že jedná protiprávně a byl s případným protiprávním stavem srozuměn.¹⁰⁹

Dále může být zavinění škůdce nedbalostní, a to buď vědomé nebo nevědomé. U vědomé nedbalosti (u které je odlišení od nepřímého úmyslu v některých případech nejednoznačné) škůdce ví, že jedná protiprávně, ale z přiměřených důvodů spoléhá na to, že protiprávní stav nenastane. U nevědomé nedbalosti škůdce neví, že jedná protiprávně a jeho jednání způsobuje protiprávní stav, ačkoliv by to vědět měl a mohl.¹¹⁰

Subjektivní odpovědnost za škodu předpokládá vždy zaviněné porušení právní povinnosti, tedy škůdce musí naplnit složku vědění i složku vůle ve vztahu k následku jeho právního jednání.¹¹¹

Objektivní odpovědnost za škodu stránku zavinění nezkoumá a přiznává odpovědnost za způsobený protiprávní stav *ipso facto*, v případě prokázání dalších předpokladů pro vznik právní odpovědnosti. Objektivní odpovědnost za náhradu škody může nést i ten, kdo sám svým jednáním škodu nezavinil a ani neměl úmysl škodu způsobit. Objektivní odpovědnosti je možné se zprostit (liberovat), pokud subjekt prokáže, že nebylo v jeho silách ani možnostech vzniku škody předejít, a i kdyby se tak snažil učinit, škodlivý následek by stejně nastal. V tom případě je možné míru odpovědnosti zmírnit nebo se odpovědnosti úplně zprostit. Liberační důvody mají představovat určité zmírnění jinak relativně přísné objektivní odpovědnosti a obsáhnout situace, kdy z objektivně zjistitelných důvodů nebylo možné se porušení smlouvy nebo prodlení vyhnout.¹¹² V některých případech není liberace možná vůbec a hovoříme tak o absolutní objektivní odpovědnosti.¹¹³

¹⁰⁷ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*, s. 201.

¹⁰⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1500, marg. č. 1.

¹⁰⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, s. 180.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 181.

¹¹¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*, s. 202.

¹¹² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*, s. 180.

¹¹³ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*, s. 202.

2.2 Smluvní a mimosmluvní odpovědnost

2.2.1 Smluvní odpovědnost

Smluvní odpovědnost je zakotvena v § 2913 OZ následovně: *Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.* Jedná se o objektivní odpovědnost a zavinění škůdce se při určení, zda došlo k porušení smlouvy či nikoliv, nezkoumá. V § 2913 odst. 2 OZ je zakotvena možnost liberace škůdce, pokud prokáže, že v plnění smlouvy mu zabránila nepřekonatelná a nepředvídatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.¹¹⁴

Je předmětem diskusí v odborné veřejnosti, zda do věcné působnosti § 2913 OZ spadá i předsmuvní odpovědnost. Hrádek¹¹⁵ je toho názoru, že ustanovení o předsmuvní odpovědnosti musí být vykládáno tak, že vůlí zákonodárce je konstituovat právní vztahy založené na principech ohleduplnosti, poctivém jednání při vyjednávání a důvěrnosti a nejde o vztah mimosmluvní, na jehož porušení by se použila ustanovení § 2909 OZ či § 2910 OZ, nýbrž se použijí ustanovení § 2913 OZ. Opačného názoru je Bezouška,¹¹⁶ dle kterého OZ obsahuje zvláštní pravidla pro předsmuvní odpovědnost (§ 1728 a násl. OZ) a pokud dojde k jejich porušení, dochází k porušení zákonné povinnosti a aplikaci § 2910 OZ.

Pro naplnění předpokladů vzniku smluvní odpovědnosti je stěžejní, aby došlo k naplnění podmínky protiprávnosti daného jednání. Obecně k příčinné souvislosti je pojednáno v oddíle 2.3.3, smluvní odpovědnost má však určitá specifika. Při určení, zda došlo k porušení smluvní povinnosti, bude předmětem dokazování míra porušení smluvních povinností, vždy bude zkoumán rozpor s konkrétní smlouvou.¹¹⁷ K porušení smlouvy může dojít naplněním podmínek obecného ustanovení § 2913 OZ anebo naplněním zvláštních skutkových podstat smluvní odpovědnosti u jednotlivých smluvních typů. Nelze přistoupit k vymáhání odpovědnosti za náhradu škody podle obecného ustanovení, pokud je možné postupovat podle zvláštní úpravy smluvní odpovědnosti, kterou je například odpovědnost dárce za vadu daru.¹¹⁸

K porušení smluvní povinnosti může dojít několika způsoby. Dlužník může porušit svou smluvní povinnost poskytnout plnění tím, že ho dodá vadné nebo může dojít ke způsobení

¹¹⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055-3014)*, s. 1573.

¹¹⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 959.

¹¹⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2913 [Porušení smluvní povinnosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1568, marg. č. 14.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3003.

nemožnosti plnění dlužníkem z důvodu přičitatelných dlužníkovi dle § 2006 OZ. Dále může dojít k porušení vedlejších smluvních povinností, kterými může být, dle některých názorů odborné veřejnosti, jak bylo zmíněno výše, i odpovědnost z předšmluvního vyjednávání (*culpa in contrahendo*).¹¹⁹ Pokud dojde k naplnění výše predestřených podmínek, škůdce má povinnost náhrady škody. Domáhat se náhrady škody může i třetí osoba, která nebyla kontrahující stranou, pokud porušená povinnost měla sloužit jejímu zájmu a škoda zasáhla do její právní sféry.

V § 2913 odst. 2 OZ je zakotvena možnost liberace, která zahrnuje skutečnosti nezávislé na vůli škůdce a které objektivně znemožnily řádné plnění. Smluvní strany mohou ve smlouvě modifikovat možnosti liberace a definovat je dle své vůle. Například pojem vyšší moci v zákoně totiž přesnou definici neobsahuje a velmi často se do smluv definuje prostřednictvím tzv. MAC clause (*material adverse change* nebo článek o podstatné změně okolností). Mezi další možnosti liberace spadá nepředvídatelnost jisté události, která plnění znemožnila a nepřekonatelnost určité překážky, také plnění také znemožnila. Všechny tyto liberační důvody musí vzniknout v době, kdy dlužník nebyl v prodlení se svým plněním. Pokud již v prodlení byl, liberačních důvodů se není možné úspěšně dovolat.¹²⁰

Znění § 2913 OZ způsobuje jisté interpretační nejasnosti, např. výklad slovního spojení *porušení povinnosti ze smlouvy*. Není jasné, zda se jedná pouze o povinnosti výslovně zakotvené ve smlouvě (např. datum dodání zboží) anebo i o povinnosti spojené se smlouvou jako takovou, smlouvou explicitně nevyjádřené (např. předšmluvní odpovědnost). Hrádek k této otázce uvádí následující: *Nárok na náhradu škody dle § 2913 předpokládá, že dlužník ze smluvního závazkového vztahu poruší povinnost spočívající v plnění svých smluvních povinností, k němuž se zavázal. Jde přitom nejenom o vadné plnění, ale též o porušení povinností souvisejících s plněním, tzv. vedlejších ochranných povinností.*¹²¹ K tomuto přístupu se přiklání též Bezouška.¹²²

2.2.2 Mimosmluvní odpovědnost

Základním ustanovením úpravy mimosmluvní (deliktní) odpovědnosti je § 2910 OZ, který upravuje odpovědnost za porušení zákona: *Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného*

¹¹⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 904.

¹²⁰ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3033-3034.

¹²¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 910.

¹²² LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1565..

práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Toto ustanovení upravuje obecnou deliktní odpovědnost za újmu a je použitelné pouze tehdy, pokud není možné postupovat podle zvláštních ustanovení upravující jednotlivé druhy deliktní odpovědnosti obsažené v § 2920 a násl. OZ, které nejsou založené na zavinění. Mimosmluvní odpovědnost, na rozdíl od zvláštních ustanovení, zavinění škůdce zkoumá a § 2910 OZ obsahuje dvě deliktní klauzule,¹²³ kdy o deliktní jednání se jedná buď v případě: i) zaviněného deliktního jednání, kterým dojde k narušení absolutních práv poškozeného, např. právo jako život, zdraví, svoboda nebo ochranu vlastnictví^{124,125} nebo ii) zaviněného deliktního jednání porušující relativní práva poškozeného, která jsou chráněna zvláštním předpisem.

Smyslem věty druhé § 2910 OZ, i když by se tak mohlo zdát, není ochrana pouze jiných než absolutních práv, na jejichž ochranu směřuje věta první. Pro aplikaci této skutkové podstaty je důležité, zda účel porušené normy chrání dotknutá práva nebo statky. Na rozdíl od věty první by poškozený pro prokázání škody způsobené podle této věty měl pouze dokázat, že škůdce jednal protiprávně, způsobil újmu a mezi jednáním a újmou je příčinná souvislost. Prokazování zásahu do práva jako takového by nemělo být vyžadováno.¹²⁶

Občanský zákoník výslovně neřeší, zda smluvní nebo mimosmluvní odpovědnost má přednost. Pašek,¹²⁷ Hulmák¹²⁸ i Hrádek¹²⁹ se shodují, že vztah speciality pro ně neplatí a tyto dva druhy odpovědnosti jsou paralelní, konkurenční, a dávají poškozenému možnost volby, zda při uplatnění náhrady škody bude postupovat z titulu smluvní nebo mimosmluvní náhrady škody. Dle mého názoru ve většině případů bude poškozený vymáhat svůj nárok dle smluvní odpovědnosti, protože škoda vymáhaná podle § 2913 OZ nemá za předpoklad zavinění škůdce, a ten se tak může snažit zprostit povinnosti náhrady škody pouze na základě liberačních důvodů, které navíc ještě musí nastat v období, kdy v prodlení nebyl.

¹²³ JANOUŠKOVÁ, Anežka. *Náhrada škody při porušení smluvní a mimosmluvní povinnosti v občanském právu*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-760-0, s. 92.

¹²⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 890

¹²⁵ JANOUŠKOVÁ, Anežka. *Náhrada škody při porušení smluvní a mimosmluvní povinnosti v občanském právu*, s. 91.

¹²⁶ Tamtéž. s. 97-98.

¹²⁷ PAŠEK, Martin. § 2910 [Porušení zákona]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

¹²⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055-3014)*, s. 1541.

¹²⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 890

2.3 Předpoklady pro vznik občanskoprávní odpovědnosti

2.3.1 Jednání

Základní podmínkou pro vznik odpovědnosti je protiprávní jednání škůdce. Jednání jako takové může dle § 546 OZ být buď konání nebo opomenutí. Chování, které výslovně nebo jiným způsobem nezbuzuje pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit, bude také vnímáno jako způsob právního jednání ve smyslu § 546 OZ.

Konáním se rozumí aktivní (komisivní) právní jednání, které může být výslovné nebo konkludentní. Výslovný projev může být ústní či písemný, může mít formu textu či určitého kódu.¹³⁰ Komisivní chování působí na sociální kontext, resp. na sociální souvislosti.¹³¹ Konkludentní jednání je jakékoliv jiné jednání učiněné jinak než slovy, z něhož lze bez pochyby usoudit vůli právně jednající osoby, například přeškrtnutí textu nebo pokývání hlavou. Judikatura ustáleně dovozuje, že: *projev vůle je učiněn konkludentně, je-li učiněn jinak než výslovně, nicméně způsobem nezbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit. Zjištění, zda z určitého jednání účastníků vyplývá nepochybně vůle určitého obsahu, je zjištěním skutkovým; posouzení právních důsledků této vůle je posouzením právním.*^{132,133}

Opomenutím se rozumí pasivní (omisivní) právní jednání, které je založeno na čisté nečinnosti jednající osoby. Jednající se zdržuje určitého právního jednání nebo jednání strpí, aniž by dal najevo svůj odpor.¹³⁴ Ten, kdo nepodniká nic nebo nic nebezpečného, odpovídá za svoje nekonání jen tehdy, porušuje-li svou povinnost ke konání a zároveň existuje možnost odstranění následku.¹³⁵

2.3.2 Následek

Protiprávní stav způsobený protiprávním jednáním je následek. K dovození odpovědnosti škůdce musí způsobený následek představovat majetkový zásah do právní sféry poškozeného, nejčastěji do vlastnického práva a dalších majetkových práv a lze jej zcela vždy vyjádřit v penězích.¹³⁶ Pokud se nejedná o škodu majetkovou, jedná se o nemajetkový zásah, který není měřitelný ztrátou na majetku, ale narušuje absolutní práva poškozeného. Může se jednat o újmu způsobenou na právu na svobodu, soukromí nebo jakékoliv další právo, jehož materiální

¹³⁰ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*, s. 1740-1742.

¹³¹ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*, s. 82.

¹³² LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*, s. 1741.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2012, sp.zn. 22 Cdo 498/2011.

¹³⁴ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 607.

¹³⁵ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*, s. 84.

¹³⁶ Tamtéž, s. 91.

ekvivalent nelze vyčíslit. Kritériem pro rozlišování majetkové a nemajetkové újmy je předmět ochrany, na kterém byla újma způsobena.¹³⁷

2.3.3 Kauzální nexus

Posledním předpokladem pro vznik odpovědnosti za škodu je existence a prokázání příčinné souvislosti. České právo neobsahuje její definici, což dle Škárové není na škodu.¹³⁸ Kauzální nexus je příčinný vztah mezi jednáním a následkem.¹³⁹ Prokázání příčinné souvislosti je klíčové pro stanovení odpovědnosti škůdce, kdy je nutné prokázat, že bez protiprávního jednání škůdce by ke vzniku škody nebo újmy nedošlo. Musíme izolovat následek (újmu) a příčinu (skutkovou událost) a poté určit vzájemné vazby, které nejlépe vysvětlují vznik újmy a vytvořit kauzální řetězec. Je však nutné vyčlenit pouze ty příčiny, se kterými právo spojuje vznik odpovědnosti. Tímto postupem zjistíme nejen příčinu vzniku škody, ale určíme i konkrétního škůdce.¹⁴⁰ Pokud by, nebýt zkoumané příčiny, újma nevznikla, je dán vztah příčinné souvislosti a dochází tak ke splnění jedné z podmínek pro vznik občanskoprávní odpovědnosti. Tomuto přístupu se říká teorie podmínky a jedná se o nejpoužívanější způsob v českém právním prostředí pro determinaci, zda mezi následkem a příčinou je kauzální nexus či nikoliv.¹⁴¹ Není možné zaměňovat příčinnou souvislost jako objektivní předpoklad vzniku odpovědnosti, se zaviněním, které je předpokladem subjektivním. Existence a míra zavinění se zkoumá až ve chvíli, kdy je určena příčinná souvislost.¹⁴²

Na rozdíl od zavinění, příčinná souvislost musí být v řízení prokázána a rozsah důkazního břemene je určen normou, z níž vyplývá okruh skutečností, které musí účastník prokázat. Nositelem důkazního břemene je účastník řízení, který z příslušné normy vyvozuje pozitivní právní důsledky. V případě soudního řízení o nároku na náhradu škody bude muset poškozený prokázat, že mu vznikla škoda nebo újma a prokázat příčinnou souvislosti mezi jednáním škůdce a vznikem této škody a určit i rozsah nebo výši této škody.¹⁴³ Na závěr krátce zmíním ustálený přístup českých soudů. Příčinná souvislost musí být určena standardem *praktické jistoty*. Tento přístup je však velmi zkracující vždy pro jednu z procesních stran, kdy buď dojde k plné

¹³⁷ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání, s. 3002.

¹³⁸ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2010. ISBN 9788087488010, s. 41.

¹³⁹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání, s. 3027-3028.

¹⁴⁰ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*, s. 1550.

¹⁴¹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání, s. 3027-3028.

¹⁴² LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*, s. 1551.

¹⁴³ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*, s. 42.

náhradě škody, nebo k žádné. Postupem času však můžeme pozorovat odklon od tohoto přístupu a spokojení se se standardem *nejvyšší pravděpodobnosti*.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 30. dubna 2003, sp. zn. 19 Co 274/2001.

3. Odpovědnost za umělou inteligenci

3.1 Smluvní odpovědnost za umělou inteligenci

Předpoklady pro vznik smluvní odpovědnosti jsou podrobněji rozebrány v podkapitole 2.3.

V této kapitole se budu věnovat konkrétnímu rozboru podmínek užívání ChatuGPT a zhodnotím dle českého práva, jak na ně nahlíží z pohledu smluvního typu a zda jsou jejich ustanovení platná a vymahatelná. Uživatel před použitím umělé inteligence potvrzuje, že se s těmito podmínkami seznámil a souhlasí s nimi. OpenAI a to pro fyzické osoby (*Terms of use*) a pro právnické osoby (*Business Terms*). Podmínky užívání společnosti OpenAI, L.L.C.^{145,146}, vývojáře ChatuGPT, odpovědnost za obsah poskytnutý ChatemGPT upravují v částech Omezení odpovědnosti (*Limitation of Liability*) a v části Odškodnění (*Indemnity*).

3.1.1 Podmínky užívání ve vztahu k fyzickým osobám

OpenAI v podmínkách užívání ve vztahu k fyzickým osobám zakotvuje, že není odpovědná za jakoukoliv nepřímou, náhodnou, zvláštní, následnou nebo exemplární škodu, včetně náhrady škody z důvodu ztráty zisku, dobrého jména nebo dat. Dále podmínky stanoví, že i pokud bude OpenAI odpovědná za vzniklou škodu, výše této odpovědnosti nepřesáhne částku, kterou uživatel zaplatil za službu v průběhu 12 měsíců předcházejících okamžiku, kdy škoda vznikla. Pokud uživatel nic za službu neplatil, je výše odpovědnosti OpenAI stanovena na sto dolarů (zhruba 2 330 Kč).¹⁴⁷

Dále je v podmínkách užívání uvedeno následující: *Některé země a státy neumožňují odmítnutí některých záruk nebo omezení některých škod, takže se na vás některé nebo všechny výše uvedené podmínky nemusí vztahovat a můžete mít další práva. V takovém případě tyto podmínky omezují naši odpovědnost pouze v maximálním rozsahu přípustném v zemi vašeho bydliště.*

Dle ustanovení § 2896 OZ se nepřehlíží k oznámení, které vylučuje nebo omezuje svoji povinnost k náhradě újmy vůči jiným osobám. Dle Hrádka tento zákaz platí jak pro škodu, tak

¹⁴⁵ <https://openai.com/policies/eu-terms-of-use/>. V této práci se pracuje se zněním obchodních podmínek účinného od 31. ledna 2024. Tyto obchodní podmínky jsou použitelné na vztahy s fyzickými osobami, resp. spotřebiteli.

¹⁴⁶ <https://openai.com/policies/business-terms/>. V této práci se pracuje se zněním obchodních podmínek účinného od 14. listopadu 2023. Tyto obchodní podmínky jsou použitelné na vztahy mezi podnikateli.

¹⁴⁷ Z angl.: Neither we nor any of our affiliates or licensors will be liable for any indirect, incidental, special, consequential, or exemplary damages, including damages for loss of profits, goodwill, use, or data or other losses, even if we have been advised of the possibility of such damages. our aggregate liability under these terms will not exceed the greater of the amount you paid for the service that gave rise to the claim during the 12 months before the liability arose or one hundred dollars (\$100).

i pro nemajetkovou újmu a toto vyloučení je univerzální.¹⁴⁸ Pokud toto oznámení je učiněno před vznikem újmy, může být posouzeno jako varování a nebude-li bráno vážně ze strany potenciálního poškozeného, může vést ke vzniku spoluodpovědnosti poškozeného za způsobenou škodu podle § 2918 OZ. Dle Bezoušky¹⁴⁹ v některých případech nebude muset škůdce hradit škodu vůbec. Úplné vyloučení povinnosti škůdce nahradit škodu je možné pouze dohodou, resp. dvoustranným právním jednáním mezi škůdcem a poškozeným, za dodržení limitů stanovených v § 2898 OZ.¹⁵⁰ Dle Paška se poškozený svého práva na náhradu újmy může vzdát jednostranným právním jednáním, a to buď zcela nebo v určitém rozsahu, pokud není učiněno v rozporu s dobrými mravy.¹⁵¹ Dle Hrádka se nevyžaduje písemná forma a dojde-li ke sjednání vyloučení nebo omezení povinnosti k náhradě škody a smluvní strany jednoznačně vyloučí případ hrubé nedbalosti či úmyslu, pak je takové vyloučení v plné míře akceptovatelné.¹⁵²

Pokud tedy uživatel ChatGPT službu použije a v podmínkách užívání je uvedeno výše citované oznámení, může být odpovědnost škůdce poměrně snížena na základě § 2918 OZ: *Vznikla-li škoda nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají poškozenému, povinnost škůdce nahradit škodu se poměrně sníží. Podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na škodě jen zanedbatelným způsobem, škoda se nedělí.*

Dle Bezoušky, kdo se chce domáhat náhrady újmy od druhého, musí svým věcem věnovat takovou pozornost jako každý řádný člověk a kdo tak neučiní, stíhá ho nepříznivý následek vlastní nepozornosti nebo nedbalosti. Okolnosti mohou spočívat buď v aktivním jednání poškozeného (jde po ulici, byť je na ní jasně uvedená cedule, že padá sníh ze střechy) anebo v pasivním jednání. V kontextu této práce by příkladem pasivního jednání mohlo být neprostudování podmínek OpenAI a víra ve správnost výstupu od ChatuGPT. Opomene-li poškozený dbát obvyčejné pozornosti k vlastním věcem, nese zvýšenou újmu sám.¹⁵³ Pro posouzení spoluúčasti škůdce musí

¹⁴⁸ HRÁDEK, J. § 2896 [Jednostranné vyloučení nebo omezení nároku na náhradu]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-15]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ BEZOUŠKA, Petr. § 2896 [Oznámení o vyloučení povinnosti k náhradě újmy]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, marg. č. 1.

¹⁵¹ PAŠEK, Martin. § 2898 [Oznámení o vyloučení či omezení povinnosti k náhradě újmy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

¹⁵² HRÁDEK, J. § 2898 [Omezení smluvní limitace náhrady škody]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-29]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵³ BEZOUŠKA, Petr. § 2918 [Spoluúčast poškozeného na vzniklé újmě]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1587.

být posuzováno, zda je možné vzniklou újmu nebo škodu podřadit pod určitou právní normu, která zakládá odpovědnost subjektu, a zda jsou naplněny znaky příslušné skutkové podstaty. Těmi jsou protiprávní jednání, vznik škody, kauzální nexus a zavinění. Nemusí však dojít k naplnění všech těchto znaků protiprávního jednání. V případě poskytnutí chybného nebo nezděrovaného výstupu ChatemGPT se nejedná o protiprávní jednání, resp. jednání porušující zákon, a dle mého názoru bude při zkoumání znaků skutkové podstaty upuštěno právě od podmínky protiprávního jednání. Dle Bezoušky není zároveň ke vzniku povinnosti škůdce potřebné ani jeho zavinění¹⁵⁴ s čímž souhlasí Hrádek¹⁵⁵ i Pašek.¹⁵⁶

Hrádek¹⁵⁷ shrnuje, že škůdce nemůže být povinen k náhradě celé utrpěné škody, ale pouze její části, pokud bylo jednou z příčin jejího vzniku jednání poškozeného. Předmětné ustanovení je univerzálně použitelné jak na subjektivní, tak i na případy objektivní odpovědnosti, podle toho se bude zkoumat zavinění. Je možné, že v případě ChatGPT bude chyba ve výstupu zapříčiněna chybou v algoritmu umělé inteligence a zároveň i slepá víra poškozeného v jeho správnost. V tomto případě by dle mého názoru byl vhodný postup dle § 2918 OZ a došlo by k poměrnému rozdělení škody mezi poškozeného a škůdce, resp. vývojáře.

V kontextu této úvahy se nabízí otázka povahy podmínek užívání z pohledu závazkového práva. Závazkové právo stojí na principu autonomie vůle a možnosti smluvních stran si ujednat mezi sebou jakýkoliv závazek. Dle mého názoru podmínky užívání OpenAI představují smlouvu dle § 1746 odst. 2 OZ, resp. nepojmenovanou smlouvu. Naplňují limity autonomie vůle dle § 1725 OZ¹⁵⁸ – lze z nich jasně určit smluvní strany, předmět a způsob plnění, případnou úplatu za poskytnuté plnění a nejsou v rozporu s veřejným pořádkem. Nelze je však subsumovat pod druhy závazků vymezené v zákoně. Uživatel tyto podmínky nepodepisuje, ale při registraci zaklikne, že je bere na vědomí. Jedná se tedy o smlouvu adhezní, kdy OpenAI jako silnější smluvní strana určí obsah základních podmínek a uživatel nemá možnost jakkoliv ovlivnit jejich znění ani podobu a splňuje definici v § 1798 OZ.¹⁵⁹

¹⁵⁴ HRÁDEK, J. § 2918 [Jednostranné vyloučení nebo omezení nároku na náhradu]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-15]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ PAŠEK, Martin. § 2918 [Spoluúčast poškozeného]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 3.

¹⁵⁷ HRÁDEK, J. § 2918 [Jednostranné vyloučení nebo omezení nároku na náhradu]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-15]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵⁸ HULMÁK, Milan. § 1746 [Typy smluv]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 138, marg. č. 7.

¹⁵⁹ JANOUŠEK, Michal. § 1798 [Adhezní způsob kontraktace]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 10.

Dále je nutné vyřešit problematiku, kdy fyzická osoba používající ChatGPT bude spotřebitelem ve smyslu § 419 OZ. V tomto případě budou uplatnitelná i ustanovení OZ, která zakotvují ochranu spotřebitele v § 1810 OZ a násl. Dle § 1814 písm. a) OZ se zakazují smluvní ujednání, která vylučují nebo omezují právo na náhradu újmy, například stanovují další podmínky pro jejich uplatnění, rozšiřují liberační důvody na straně škůdce nebo stanovují dodatečné náklady pro spotřebitele při uplatňování těchto práv.¹⁶⁰ K těmto zneužívajícím ujednáním se dle § 1815 OZ nepřihlíží, pokud se jich spotřebitel nedovolá. Dle Vondráčka,¹⁶¹ pokud je smlouva obsahující zneužívající ujednání předmětem soudního sporu, soud je povinen k těmto ujednáním nepřihlédnout, a to bez ohledu na důvod vzniku tohoto procesu, ve kterém by zneužívající smluvní klauzule mohla mít vliv na právní postavení spotřebitele. Soud, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, není povinen čekat na návrh spotřebitele, aby vyvodil z tohoto zjištění důsledek. Vzhledem k této zákonné ochraně se k limitaci uvedené v podmínkách užití vůči spotřebitelům nepřihlíží a výše náhrady škody není omezena.

Tento závěr podporuje i znění § 2898 OZ: *Nepřihlíží se k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.* Jelikož spotřebitel je vždy považován za slabší stranu dle § 433 OZ, je toto ujednání podmínek užití OpenAI v rozporu s dobrými mravy a je zdánlivé dle § 554 OZ.¹⁶²

Z výše uvedeného lze uzavřít, že jako běžný uživatel ChatGPT, který ho několikrát do měsíce otevře, má bezplatný účet¹⁶³ a výstupy používá pro pracovní účely, bude možné za určitých okolností postupovat dle ustanovení § 2918 OZ a náhradu způsobené škody rozdělit mezi OpenAI a běžného uživatele. Limitace výše náhrady škody uvedená v podmínkách užívání může být za jistých okolností platná. Pokud však výstupy použije fyzická osoba, která splňuje definici spotřebitele obsaženou v § 419 OZ, vzhledem k ochraně spotřebitele obsažené v občanském

¹⁶⁰ VONDRÁČEK, Ondřej. § 1814 [Příkladný výčet nepřiměřených ujednání]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

¹⁶¹ VONDRÁČEK, Ondřej. § 1815 [Neúčinnost nepřiměřených ujednání]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.

¹⁶² PAŠEK, Martin. § 2898 [Oznámení o vyloučení či omezení povinnosti k náhradě újmy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 5.

¹⁶³ Ke dni této diplomové práce je možné si zakoupit měsíční předplatné ChatGPT plus za 20 dolarů měsíčně (cca 450 Kč).

zákoníku se jakémukoliv vyloučení nebo omezení povinnosti nahradit škodu nepřehlídí a bude možné způsobenou škodu po OpenAI vymáhat v plné výši.

3.1.2 Podmínky užívání ve vztahu k podnikatelům

Tyto podmínky užití jsou uplatnitelné v případě, kdy ChatGPT bude využívat podnikatel, resp. jeho zaměstnanci, k provozování své výdělečné činnosti. Zaměstnanci jsou v kontextu těchto podmínek nazváni jako koncoví uživatelé (*end users*), kteří využívají podnikatelský účet zřízený u OpenAI. Podnikatel nese odpovědnost za veškeré výstupy, které koncoví uživatelé vytvoří a použijí pod jeho podnikatelským účtem a zároveň má podnikatel povinnost zajistit, že koncoví uživatelé využívají ChatGPT v souladu s OpenAI pravidly (*policies*). V případě, že koncový uživatel poruší některé z výše uvedených povinností, za případnou škodu bude odpovědný podnikatel. To však nevylučuje právo podnikatele požadovat po zaměstnanci náhradu škody za porušení jeho pracovních povinností dle § 250 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, za předpokladu že byl zaměstnanec řádně poučen o svých povinnostech a mohl se způsobené škodě vyvarovat. Odpovědnost zaměstnance je limitována v § 257 odst. 2 zákoníku práce čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku.

Otázce náhrady škody a odškodnění se věnuje ustanovení 10.1 podmínek užití: *Souhlasíme s tím, že vás budeme hájit a odškodníme za veškeré škody pravomocně přiznané příslušným soudem a za veškeré částky na vyrovnání splatné třetí straně v důsledku nároku třetí strany, která tvrdí, že Služby (včetně tréninkových dat, která používáme k trénování modelu, který pohání Služby) porušují jakákoli práva duševního vlastnictví třetí strany.* Musí dojít k dodržení postupu dle ustanovení 10.3 podmínek užití: *Strana, která požaduje odškodnění, poskytne odškodňující straně okamžité písemné oznámení, jakmile se dozví o jakémkoli nároku, přiměřenou spolupráci při obhajobě nebo vyšetřování nároku (včetně uchování a sdílení příslušného zákaznického obsahu) a umožní odškodňující straně výhradní kontrolu nad obhajobou a vyřízením nároku, za předpokladu, že strana požadující odškodnění je oprávněna účastnit se vlastní obhajoby na vlastní náklady.* Toto ustanovení vykládám tak, že v okamžik, kdy podnikatel bude chtít požadovat náhradu dle ustanovení 10.1, podmínkou je dodržení postupu dle 10.3, resp. neprodleně informovat OpenAI v případě jakékoliv litigace a umožnit buď přistoupení k řízení anebo záměnu účastníků ve smyslu zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. K tomuto kroku se OpenAI zavazuje pouze v případě omezeného okruhu sporů a nejedná se o generální převzetí odpovědnosti za jakoukoliv škodu.

Dále je relevantní ustanovení 11.2 podmínek užití, které obsahuje stejnou limitaci odpovědnosti jako v případě podmínek užití fyzických osob, a to ve výši celkové částky, která byla OpenAI zaplacená za dvanáct (12) měsíců před událostí zakládající odpovědnost. Na toto omezení náhrady škody bude uplatnitelná analýza k § 2896 a k § 2898 OZ obsažená v kapitole hned výše s výjimkou toho, že na podnikatele se z logiky věci neuplatní ochranná ustanovení týkající se spotřebitele. Za určitých podmínek tedy bude možné způsobenou škodu po OpenAI vymáhat a zakotvená limitace není bez dalšího aplikovatelná na vztahy mezi podnikateli.

3.2 Mimosmluvní odpovědnost za umělou inteligenci

Dle českého právního řádu je dále možné se domáhat náhrady za způsobenou škodu umělou inteligencí prostřednictvím mimosmluvní (deliktní) odpovědnosti na základě čtyř skutkových podstat zakotvených v obecných ustanoveních § 2909 věta první, druhá, § 2910 OZ věta první, druhá a podle zvláštních ustanoveních § 2920 a násl. OZ.¹⁶⁴ Vzhledem k tomu, že doposud není v českém právním řádu zakotvená zvláštní skutková podstata, která by upravovala škodu způsobenou deliktním jednáním umělé inteligence, níže bude provedena analýza jednotlivých skutkových podstat a posouzení, zda by byly použitelné pro vymáhání náhrady škody. Vzhledem k povaze umělé inteligence z pohledu českého práva vysvětlené v kapitole 1 se nebudu zabývat v této části zvláštní skutkovou podstatou v § 2933 OZ (škoda způsobená zvířetem) a v § 2920 OZ (škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání).

Vzhledem k tomu, že u mimosmluvní odpovědnosti není vyžadováno zavinění, mohla by být umělá inteligence vnímána jako deliktně nezpůsobilý škůdce. Dle Lovětínského¹⁶⁵ těmito škůdci jsou většinou nezletilí lidé a osoby stížené duševní poruchou. Nicméně, protože umělá inteligence není vůbec právním řádem zakotvena, oproti nezletilým osobám, které jsou stále osobami podle NOZ, nemůže být dle mého názoru umělá inteligence deliktně nezpůsobilým škůdcem. Tito škůdci mají právní osobnost, ale absentuje u nich deliktní způsobilost, umělá inteligence nedisponuje ani právní osobností, natož deliktní způsobilostí.

3.2.1 Škoda způsobená porušením dobrých mravů

Dle § 2909 OZ: *škůdce, který poškozenému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů, je povinen ji nahradit; vykonával-li však své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.* Toto ustanovení upravuje obecnou odpovědnost

¹⁶⁴ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3035.

¹⁶⁵ LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. *Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu*. C.H.Beck 2021. ISBN 978-80-7400-841-2, s. 30-31.

za újmu a je použitelné za předpokladu, že není možné postupovat podle zvláštních ustanovení dle § 2920 OZ a násl. nebo obecných ustanovení § 2910 OZ či § 2913 OZ.¹⁶⁶ K prokázání zavinění je v případě věty první vyžadován úmysl škůdce a dle Paška v případě věty druhé zavinění aspoň ve formě kvalifikovaného úmyslu (*dolus coloratus*). Hlavním záměrem jednání škůdce při této formě zavinění není naplnění hospodářského cíle či jiného zákonem sledovaného účelu, nýbrž poškození jiného.¹⁶⁷ Naopak dle Bezoušky postačí aspoň nepřímý úmysl u obou vět tohoto ustanovení.¹⁶⁸ Druhá věta tohoto ustanovení sankcionuje tzv. šikanózní výkon práva, které je zakázáno v § 8 OZ a jedná se o zdánlivé právní jednání. Při zneužití práva jde o chování, které má za účel poškodit práva druhé osoby a převažuje nekalý motiv škůdce.^{169,170}

Pokud budou naplněny zákonné podmínky, bude možné vždy postupovat při vymáhání způsobené škody podle tohoto ustanovení, neboť představuje ochranu před jednou ze základních zásad občanského práva. Rozpor s dobrými mravy nemusí být vždy plně totožný s porušením zákona a tento delikt je dle Tichého značně pružný.¹⁷¹

Pro zkoumání, zda by mohlo dojít v souvislosti s umělou inteligencí k naplnění skutkové podstaty dle tohoto ustanovení, je nutné definovat dobré mravy z pohledu deliktního práva. Jsou očekáváním slušnosti a musí odpovídat očekáváním v konkrétním právním styku a je tedy nutné standardy dobrých mravů přizpůsobit konkrétní situaci a oblasti. Nemravnost jednání je nutno posoudit s ohledem na to, že škůdce porušil standardy chování, které mají buďto zákonný podklad, jsou zakotveny ve smlouvě nebo vycházejí z katalogu nepsaných pravidel.¹⁷² Vzhledem k tomu, že oblast umělé inteligence je velmi mladá, nepsaná pravidla a tržní standardy jak ve smluvní dokumentaci, tak i v dalších oblastech, se teprve utvářejí a vyvíjí.

Vzhledem k tomu, že umělá inteligence má velkou roli v obchodněprávních vztazích, považuji za vhodné zmínit přístup českých soudů v těchto vztazích k dobrým mravům. Judikatura se poměrně obsáhle věnuje otázce použití korektivu dobrých mravů v obchodněprávních vztazích. Až do vydání rozsudku Nejvyšší soud sp. zn. 32 Cdo 1490/2019¹⁷³ bylo ustáleně judikováno, že v obchodněprávních vztazích by neměl být aplikován

¹⁶⁶ PAŠEK, Martin. § 2909 [Porušení dobrých mravů]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání* (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

¹⁶⁷ Tamtéž, marg. č. 8.

¹⁶⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2909 [Porušení dobrých mravů]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1535, marg. č. 13.

¹⁶⁹ HRÁDEK, J. § 2909. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-29]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁷⁰ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*, s. 338.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 328.

¹⁷² Tamtéž, s. 331.

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2020, sp. zn. 32 Cdo 1490/2019.

korektiv dobrých mravů. Ve zmíněném rozsudku vzhledem ke konkrétní skutkové podstatě Nejvyšší soud dospěl k tomu, že korektiv dobrých mravů lze výjimečně uplatnit i v obchodněprávních vztazích. Tento závěr vyslovil v daném případě, kdy nebankovní úvěrová společnost poskytla podnikateli, který byl fyzickou osobou, úvěr jehož úroková sazba patnáctinásobně převyšovala běžnou úrokovou sazbu. Soud tak dovedl neplatnost tohoto ujednání z důvodu rozporu s dobrými mravy.¹⁷⁴ Dále dle Ústavního soudu, např. v nálezu sp.zn. IV. ÚS 3542/20,¹⁷⁵ může být i výkon práva odpovídající zákonu v rozporu s dobrými mravy, což vzhledem k umělé inteligenci je pro potenciální poškozené pozitivní rozhodnutí. Dle mého názoru, dokud nebude oblast umělé inteligence konkrétním způsobem právně zakotvená a zároveň i soudně adresována, prokázání porušení dobrých mravů bude pro poškozeného poměrně složité, zvláště pokud se bude jednat o vztahy čistě mezi podnikateli anebo podnikatelem a fyzickou osobou, na kterou nebudou uplatnitelná ustanovení OZ o ochraně spotřebitele. Samozřejmě by se dalo v rámci dokazování použít analogii s jinými právními odvětvími, která jsou také poměrně mladá, ale jsou více rozvinutá a produkty jsou obchodovány v rámci stabilního trhu, který funguje dle etablovaných obchodních zvyklostí, ale ani tento přístup by nedostatek obchodních zvyklostí a právní úpravy nepřeklenul.

Dalším problémem ve vztahu k použití tohoto ustanovení na umělou inteligenci, je otázka vyžadovaného úmyslného zavinění, které se musí vztahovat jak k jednání, újmě i příčinné souvislosti.¹⁷⁶ V tomto případě odkazuji na úvahu v kapitole 4 ohledně právní osobnosti umělé inteligence a pro účely této části vycházím z toho, že umělá inteligence nemá právní osobnost a tudíž nemůže jednat zaviněně. Vzhledem k absenci právní osobnosti umělé inteligence, a tedy nemožnosti naplnit jeden z předpokladů pro vznik odpovědnosti, není možné dle tohoto ustanovení vymáhat náhradu škody způsobené umělou inteligencí. Mohlo by být použitelné v případě, kdy umělá inteligence bude využita jako prostředek nebo nástroj a škůdce jejím prostřednictvím poruší dobré mravy a způsobí škodu.

3.2.2 Škoda způsobená porušením zákona

Dle § 2910 OZ: *Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil.*

¹⁷⁴ KOCINA, Jan. *Dobré mravy v obchodněprávních vztazích*. Bulletin advokacie, 6/2023. ISSN 1210-6348, s. 28-30.

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2021, sp. zn. IV.ÚS 3542/20.

¹⁷⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1543, marg. č. 12.

Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

Toto ustanovení zakotvuje ve větě první a druhé dvě skutkové podstaty. Obsah i význam těchto skutkových podstat je samostatný a specifický, ale v mnohém se sbližují a jsou si podobné. Věta první § 2910 OZ presumuje zásah do absolutních práv a vylučuje ekonomickou formu náhrady, druhá věta upravuje zásah do relativního práva poškozeného porušením zákonné povinnosti a presumuje ekonomickou (materiální) náhradu způsobené škody.¹⁷⁷ Rozdíl mezi těmito dvěma skutkovými podstatami dále spočívá v důkazním břemeni. Zatímco podle věty první je způsobenou škodu povinen prokázat poškozený, dle věty druhé má poškozený povinnost prokázat naplnění pouze obecných (objektivních) znaků skutkové podstaty a porušení normy škůdcem. V případě obou skutkových podstat, škůdce musí vyvrátit domněnku svého zavinění.¹⁷⁸ Absolutním právem se ve smyslu věty první myslí právo, které náleží každému, např. právo na soukromí, vážnost, duševní nebo tělesnou integritu a věcná práva.¹⁷⁹ Použitím slovních spojení *povinnost stanovená zákonem* a *zákonná povinnost* zákon odkazuje na čl. 4 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, který stanoví, že povinnosti mohou být ukládány pouze na základě zákona a v jeho mezích. Zákon je v tomto smyslu základem pro ukládání povinností soukromým osobám. Ty mohou být dále rozvedeny podzákonými právními předpisy (čl. 78, 79 a 104 Ústavy). Proto může být ochranná norma obsažena jak v zákoně, tak i v podzákoných předpisech jako je nařízení vlády a vyhlášky ministerstev, správních úřadů nebo orgánů územní samosprávy.¹⁸⁰

Věta druhá představuje určitý doplněk předchozích skutkových podstat nebo protiklad odpovědnosti za porušení absolutních práv, která je zakotvená ve větě první § 2910 OZ. Vyžaduje se deliktní jednání v rozporu se speciální úpravou, resp. zaviněné porušení účelu ochranné normy. Je možné, že na základě této skutkové podstaty dojde k prolnutí veřejnoprávní a soukromoprávní úpravy, zejména správního práva a bude možné sankcionovat porušení norem veřejného práva soukromoprávními způsoby náhrady škody.¹⁸¹ Dle Tichého je poskytnuta deliktněprávní ochrana i softwaru, resp. datovým souborům.¹⁸² Naopak práva k nehmotným statkům, právo ochranných známek patří mezi absolutní majetková práva a je jím poskytnuta

¹⁷⁷ PAŠEK, Martin. § 2910 [Porušení zákona]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1.

¹⁷⁸ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*, s. 311.

¹⁷⁹ PAŠEK, Martin. § 2910 [Porušení zákona]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 9.

¹⁸⁰ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1543, marg. č. 30.

¹⁸¹ TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*, s. 353.

¹⁸² Tamtéž, s. 342.

ochrana dle věty první § 2910 OZ. Povinností stanovenou zákonem je také obecná prevenční povinnost, povinnost zakročit a oznamovací povinnost. Dále za porušení povinnosti stanovené zákonem je možné považovat i jednání obcházející zákon, tj. takové, které neporušuje přímo zákaz či příkaz daný zákonem, ale je v rozporu s účelem ustanovení zákona.¹⁸³

V kontextu aktuální regulace umělé inteligence by bylo možné způsobenou škodu podle tohoto ustanovení vymáhat, pokud by nebylo možné postupovat podle speciálních skutkových podstat rozebraných níže. Nelze předem určit, zda by byla spíše použitelná věta první nebo věta druhá, to záleží na tom, do jakého práva bylo zasaženo. Potýkáme se se stejným problémem jako v případě § 2909 OZ a to otázkou zavinění. Na rozdíl od § 2909 OZ, ve kterém je vyžadován úmysl, v případě § 2910 OZ se vyvratitelně presumuje dle § 2911 OZ nedbalostní zavinění. Okruh situací, na které by toto ustanovení mohlo být při vymáhání způsobenou škody použitelné, je širší. Stejně jako v případě § 2909 OZ, umělá inteligence nemá právní osobnost a tedy ani nemůže jednat, ať úmyslně nebo nedbalostně a přichází v úvahu jen situace, kdy je umělá inteligence použita jako nástroj ke způsobení škody.

3.2.3 Škoda způsobená vadou výrobku

Jak bylo řečeno v kapitole 1.2, navzdory rozdílným názorům odborné veřejnosti, zda jsou věci nehmotné výrobky ve smyslu § 2939 OZ a směrnice o výrobcích, pro účely této části budu vycházet z premisy, že umělá inteligence je výrobkem a spadá do věcné působnosti ustanovení § 2939 OZ. U této skutkové podstaty se zavinění, jako u všech zvláštních skutkových podstat deliktů odpovědnosti, nezkoumá a jedná se o objektivní odpovědnost s možností liberace zakotvené v § 2942 OZ.¹⁸⁴ Předpoklady pro vznik této škody je vada výrobku, vznik škody a příčinná souvislost mezi těmito dvěma skutečnostmi. Důkazní břemeno nese poškozený, mnohdy bude při procesu dokazování figurovat i znalecký posudek. Na základě ustanovení směrnice o výrobcích se hradí škoda převyšující výši 500 eur (přibližně 12 310 Kč). Pokud vznikne škoda nepřevyšující tuto částku, nelze jí vymáhat, protože nárok na náhradu nikdy nevznikl.¹⁸⁵

Výrobek bude označen za vadný po splnění podmínek stanovených v § 2941 OZ: *Výrobek je ve smyslu § 2939 vadný, není-li tak bezpečný, jak to od něho lze rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem, zejména ke způsobu, jakým je výrobek na trh uveden nebo nabízen,*

¹⁸³ PAŠEK, Martin. § 2910 [Porušení zákona]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 4.

¹⁸⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI, (§ 2521-3081)*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-955-0, s. 1048.

¹⁸⁵ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3080.

k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh. Pokud umělá inteligence splní definici vadného výrobku, bude možné se domáhat náhrady škody podle tohoto ustanovení. V § 2942 OZ jsou stanoveny poměrně široké liberační důvody, kterých se může dovolávat mnoho subjektů.¹⁸⁶ V případě umělé inteligence to může být (i) výrobce (resp. vývojář),¹⁸⁷ (ii) dovozce, tedy osoba, která daný výrobek v rámci své podnikatelské činnosti uvádí na trh za účelem prodeje, pronájmu nebo jakékoliv jiné formy distribuce,¹⁸⁸ (iii) odvozený výrobce (resp. osoba, která prostřednictvím uvedení svého názvu, ochranné známky nebo jiného rozlišovacího znaku na výrobku vystupuje jako jeho výrobce)^{189,190} a v případě, že nelze ani jeden z předchozích tří subjektů určit, se za výrobce považuje každý (iv) dodavatel výrobku, pokud v přiměřené lhůtě neuvědomí poškozenou osobu o totožnosti výrobce nebo osoby, která mu výrobek dodala.¹⁹¹

V souvislosti s umělou inteligencí jsou problematické následující liberační důvody, na základě kterých se všechny subjekty výše uvedené zproští povinnosti nahradit škodu.¹⁹² Prvním tímto důvodem je § 2942 odst. 2 písm b). OZ: *lze důvodně předpokládat s přihlédnutím ke všem okolnostem, že vada neexistovala v době, kdy byl výrobek na trh uveden, nebo že nastala později*. Tento liberační důvod je problematický vzhledem k povaze umělé inteligence vysvětlené výše a její schopnosti strojového učení (*machine learning*). Vývojáři při psaní algoritmu umělé inteligence nemohou sami spolehlivě odhadnout, jak se budou schopnosti umělé inteligence vyvíjet a jak bude reagovat na konkrétní podněty ze strany uživatelů. Nemusí však dojít k liberaci vždy, bude záležet na konkrétní umělé inteligenci. Může například dojít k chybě při programování algoritmu, kdy by byla na trh uváděna umělá inteligence schopná určitých konkrétních postupů (např. matematických operací), avšak při jejím vyvíjení by vývojáři udělali elementární dohledatelnou chybu a způsobili by tak škodu nesprávnými výstupy, které by umělá inteligence na základě této chyby poskytla. Je samozřejmě otázkou, zda by sama umělá inteligence nebyla schopna tuto chybu identifikovat a odstranit, ale to je otázka, která opět záleží na konkrétní umělé inteligenci a jejímu nastavení.

Dalším liberačním důvodem, kterého by se škůdce mohl dovolávat, je dle § 2942 odst. 2 písm. e) OZ: *stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek na trh, neumožnil*

¹⁸⁶ Názvy těchto subjektů jsou odvozeny od textace směrnice o odpovědnosti za výrobky. Ta jak ve své preambule, tak i ve svém samotném znění, používá pojmy výrobce, dovozce, odvozený výrobce a dodavatel.

¹⁸⁷ Dle článku 3 odst. 1 věta první směrnice o odpovědnosti za výrobky

¹⁸⁸ Dle článku 3 odst. 2 směrnice o odpovědnosti za výrobky.

¹⁸⁹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3080.

¹⁹⁰ Článek 3 odst. 1 věta druhá směrnice o odpovědnosti za výrobky.

¹⁹¹ Článek 3 odst. 3 směrnice o odpovědnosti za výrobky.

¹⁹² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055-3014)*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1652.

*zjistit jeho vadu. Je zcela možné, že skupina vývojářů naprogramuje algoritmus umělé inteligence bez přístupu k adekvátním znalostem a vytvoří tak umělou inteligenci, jejíž schopnosti a dopady nebudou schopni sami posoudit. Otázkou, co lze subsumovat pod pojmem stav vědeckých a technických znalostí, se zabýval Evropský soudní dvůr v rozhodnutí C-300/95 ze 29. května 1997.¹⁹³ Generální advokát k této otázce uvádí následující: *Podle mého názoru musí být odpověď na tuto otázku záporná. Jinými slovy, stav vědeckého poznání nelze ztotožňovat s názory většiny učenců, ale s nejpokročilejší úrovní výzkumu, který byl v daném okamžiku proveden. (...) Obecněji řečeno, "stav poznání" je třeba vykládat tak, aby zahrnoval všechny údaje v informačním okruhu vědecké komunity jako celku, přičemž je třeba mít na základě testu rozumnosti na paměti skutečné možnosti šíření informací.*¹⁹⁴*

Z výše uvedeného lze usoudit, že liberace na základě § 2942 odst. 2 písm. e) OZ by byla možná, pokud by v celosvětové odborné obci nebyl publikovaný poznatek nebo názor, že daný výrobek může být vadný. Je předmětem odborné péče výrobce, aby si toto zjistil, než výrobek na trhu uvede. Samozřejmě, i tento standard musí být vykládán s ohledem na výrobcovi možnosti. Lze rozumně říci, že výrobce, který nežije v anglicky mluvící zemi a vyvíjí umělou inteligenci pro malou či střední společnost, má podstatně menší šance provést výzkum stavu vědeckých a technických znalostí, než výrobce, který má k dispozici anglicky mluvící zaměstnance nebo je pro něj možné bez větších překážek takové zaměstnance sehnat a má velké finanční prostředky.

Vzhledem k výkladovým nejasnostem uvedeným výše a liberačním důvodům, které jsou poměrně jasně aplikovatelné na umělou inteligenci, je šance úspěchu při vymáhání náhrady škody za použití tohoto ustanovení dle mého názoru nízká. Kladnější závěr by mohlo přinést revidované znění směrnice o odpovědnosti za výrobky, jehož rozbor je obsažen v oddíle 5.1.3.

3.2.4 Škoda způsobená věcí

Vzhledem k nejednoznačné povaze pojmu výrobek a odpovědi na otázku, zda je možné umělou inteligenci subsumovat pod tento pojem, bude s větší pravděpodobností k vymáhání náhrady škody použito ustanovení § 2936 OZ až § 2938 OZ o náhradě škody způsobené věcí. Lze s velkou mírou jistoty uzavřít, že umělá inteligence je věcí ve smyslu OZ. Odkazuji do oddílu 1.1.3 na úvahu, zda by umělá inteligence mohla být v určitých případech vnímána jako součást věci.

¹⁹³ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 29. května 1997 sp. zn. C-300/95. Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska. ECLI:EU:C:1997:255.

¹⁹⁴ Názor Generálního advokáta Tesauro publikovaný 23. ledna 1997, Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska. body 21 až 23. ECLI:EU:C:1997:35

První skutková podstata je zakotvena v ustanovení § 2936 odst. 1 OZ: *Kdo je povinen někomu něco plnit a použije při tom vadnou věc, nahradí škodu způsobenou vadou věci. To platí i v případě poskytnutí zdravotnických, sociálních, veterinárních a jiných biologických služeb.* Toto ustanovení zakotvuje objektivní odpovědnost za vadu věci. Samotný OZ přímou definici vady věci nezavádí, Pašek¹⁹⁵ k ní uvádí: *Lze říci, že věc použitá při plnění je vadná, není-li tak bezpečná, jak od ní lze vzhledem ke všem okolnostem, zejména k účelu, k jakému obvykle slouží, rozumně očekávat, nebo nemá-li ty vlastnosti, které má mít podle právních předpisů (technických požadavků na výrobky), ujednání stran, prohlášení jejího výrobce nebo které obvykle mají věci stejného druhu.* Bezouška k vadě věci uvádí: *Věc je vadná, neskýtá-li s ohledem na svůj účel dostatečnou míru bezpečí. Neznamená to, že by musela vyhovovat všem nejnovějším technickým a dalším požadavkům na bezpečnost. Ostatně závěr o dostatečné bezpečnosti není jen otázkou technickou, ale též ekonomickou – co lze rozumně po dlužníkovi vyžadovat. Jistě po něm nelze požadovat taková zajištění a vynaložení takových nákladů, které nemají s účelem věci nic společného. Z toho vyplývá, že hodnocení vadnosti věci souvisí s povahou věci, s jejím účelem, a posuzujeme ji dle rizika, před kterým má komentované pravidlo chránit.*¹⁹⁶

Druhou skutkovou podstatou je ustanovení § 2937 odst. 1 OZ: *Způsobí-li škodu věc sama od sebe, nahradí škodu ten, kdo nad věcí měl mít dohled; nelze-li takovou osobu jinak určit, platí, že jí je vlastník věci. Kdo prokáže, že náležitý dohled nezanedbal, zproští se povinnosti k náhradě.*

Nabízí se otázka, zda ustanovení § 2936 OZ a § 2937 OZ představují obecnou a zvláštní skutkovou podstatu nebo zda se jedná o ustanovení konkurenční, a jsou tím pádem ustanoveními bez vzájemné aplikační přednosti. V případě § 2936 OZ je pasivně legitimovaná osoba, která vadnou věc použila, naopak v případě § 2937 OZ je pasivně legitimován samotný výrobce vadné věci. Dle Petrova nelze hovořit o vztahu úpravy obecné a zvláštní, neboť zpravidla budou odpovědné subjekty podle § 2936 OZ a § 2937 OZ osoby odlišné. Jedná se o konkurenční nároky a dle Bezoušky: *souběh odpovědnosti za škodu způsobenou věcí a odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku možný není, tedy že využití jedné alternativy poškozeným vylučuje alternativu druhou, a to též proto, že nelze jednu újmu nahradit dvakrát.*¹⁹⁷ V případě odpovědnosti dle § 2937 odst. 1 OZ panovala neshoda ohledně toho, zda se jedná o odpovědnost

¹⁹⁵ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání, s. 3071.

¹⁹⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2936 [Škoda při použití vadné věci]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1636, marg. č. 11.

¹⁹⁷ Tamtéž.

objektivní s možností liberace nebo subjektivní.¹⁹⁸ Dle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2342/2021 a nálezů Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 3021/21 se obě dvě tyto instance přiklonily k objektivní povaze této odpovědnosti.¹⁹⁹

Věc způsobí škodu sama od sebe ve smyslu § 2937 OZ v okamžik, kdy škodlivě působí na své okolí a toto škodlivé působení vyplývá ze tvaru, materiálu, konstrukce nebo struktury dané věci, bez jakékoliv vnější ingerence člověka.²⁰⁰ Způsobená škoda má tedy původ ve vnitřní příčině, resp. v povaze samotné věci.²⁰¹ Primární odpovědnou osobou za tuto způsobenou škodu je osoba, která nad ní měla dohled, pokud neprokáže, že dohled nezanedbala. Pokud nelze takovou osobu spolehlivě určit, je na základě nevyvratitelné právní domněnky odpovědný vlastník věci. Je tomu z toho důvodu, že vlastník je vnímán z hlediska právní teorie jako osoba, která má mít nad věcí faktickou moc a dohled.²⁰² Liberační důvod je stanovený v poslední větě § 2937 OZ a Pašek k této liberaci uvádí: *Východiskem pro posouzení dostatečnosti dohledu musí být rozumné požadavky na řádné a zodpovědné nakládání s věcí pod dohledem, které vyplývají buď z obecných zvyklostí a většinově uznávaných pravidel, anebo mohou být zejména u složitějších přístrojů normovány určitými standardy (manuály) pro odborné zacházení. Povinnost dohledu může vyplývat z různých pramenů, jako jsou smluvní ujednání, právní předpisy či poměry mezi účastníky. Zproštění se odpovědnosti přichází v úvahu jen tehdy, prokáže-li škůdce, že nezanedbal náležitý dohled, tedy jej tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně způsobu, jímž požadovanou míru péče nad věcí vykonával.* Posudek, zda povinná osoba zanedbala či nezanedbala dohled bude vždy záležet na konkrétních objektivních okolnostech jako je místo nebo druh věci,^{203,204} a v případě robotů se bude zkoumat úroveň autonomie a (ne)předvídatelnosti.

Dále je otázkou, jak se v případě umělé inteligence bude zjišťovat původ vnitřní příčiny, která škodu způsobila. K tomuto Krausová uvádí, že musíme brát v potaz, že roboti se pohybují, resp. budou pohybovat, mezi lidmi a v naší společnosti, která na ně bude mít vliv, ať už vědomě nebo nevědomě. Vzhledem k tomuto není možné s jistotou říci, že dlouhodobé chování lidí nemůže být příčinou jednání robota. Lze však spolehlivě vyloučit klasifikace tohoto jednání

¹⁹⁸ KOLAŘÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*, s. 11-19.

¹⁹⁹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*, s. 3074.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055-3014)*, s. 1640.

²⁰² PAŠEK, Martin. § 2937 [Újma způsobená věcí samou a jejím pádem či vyhozením]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8.

²⁰³ Tamtéž, marg. č. 9.

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2022, sp. zn. 25 Cdo 2342/2021.

jako aktivní působení člověka ve formě udělení povelu.²⁰⁵ V případě vyspělých systémů umělé inteligence jako AGI, která dohled zásadně nepotřebuje a díky vysoké míře autonomie je velmi nepředvídatelná. Docházelo by velmi často k liberaci právě z tohoto důvodu. Toto ustanovení lze považovat za použitelné v případě umělé inteligence, nad kterou je vykonáván aktivní dohled a bude se jednat o méně sofistikovanou umělou inteligence než by byla např. AGI nebo autonomní vozidlo stupně 5. Dle požadavku aktivního dohledu by bylo možné v rámci dokazování zjistit míru zanedbání a spolehlivě určit osobu, která dohled nad umělou inteligencí zanedbala a zamezit tak využití liberačních důvodů výše uvedených.

3.2.5 Škoda z provozu dopravních prostředků

V případě umělé inteligence inkorporované do hardwaru, resp. vozidla, letadla nebo jiného dopravního prostředku, přichází v úvahu aplikace ustanovení upravující škodu z provozu dopravních prostředků. Tuto zvláštní skutkovou podstatu upravuje § 2927 OZ: *Kdo provozuje dopravu, nahradí škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu. Stejnou povinnost má i jiný provozovatel vozidla, plavidla nebo letadla, ledaže je takový dopravní prostředek poháněn lidskou silou.* Jedná se o objektivní odpovědnost s možností liberace zakotvenou v odst. 2 stejného ustanovení. Předpokladem pro vznik povinnosti nahradit způsobenou škodu jsou (i) událost vyvolaná provozem dopravního prostředku, (ii) vznik újmy a (iii) příčinná souvislost mezi nimi.²⁰⁶

Objektivně odpovědný k náhradě újmy je provozovatel dopravního prostředku, bez ohledu na to, kdo při vzniku škody dopravní prostředek řídí a provozovatel je zároveň subjektivně odpovědný vůči řidiči.²⁰⁷ Řidič dopravního prostředku pak odpovídá podle obecných ustanovení o odpovědnosti dle § 2910 OZ a násl.²⁰⁸

V kontextu této práce přichází otázka, jak tomu bude se škodou způsobenou vozidlem, které bude ovládáno umělou inteligencí. Než přistoupíme k odpovědi na tuto otázku, je důležité definovat, co je vůbec autonomní vozidlo. Ne každé vozidlo, které má v sobě zabudován systém umělé inteligence, je autonomní. Rozlišujeme několik druhů autonomie, dle Mezinárodní společnosti automobilového inženýrství (z angl. *International Society of Automotive Engineering*) je jich šest (od nuly až do pěti).²⁰⁹ První stupeň, resp. stupeň 0, je vozidlo řízené výhradně

²⁰⁵ KRAUSOVÁ, Alžběta. *Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva*, s. 700-704.

²⁰⁶ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*, s. 3058.

²⁰⁷ KOLAŘÍKOVÁ, Linda, HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*, s. 137.

²⁰⁸ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7, s. 172.

²⁰⁹ Taxonomy and Definitions for Terms related to Driving Automation Systems for On-Road Motor Vehicles. *SEA*. [online]. 30. 4. 2021 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://www.sae.org/standards/content/j3016_202104/

řidičem, při posuzování se nepočítají tzv. aktivní bezpečnostní systémy (*active safety systems*) jako je systém nouzového brždění nebo varování při vyjetí z jízdních pruhů.²¹⁰ Stupeň 1 je velmi podobný stupni 0, ale odlišuje se vyspělostí pomocných asistentů, např. systém aktivního udržování v jízdním pruhu. Stupeň 2 (*hands-off*) již umožňuje řidiči na určitou dobu pustit ruce z volantu a řízení vozidla dozorovat tím, že za určitou dobu ruce na volant opět položí.²¹¹ Stupeň 3 (*eyes-off*) se vyznačuje tím, že za určitých podmínek se již vozidlo samo řídí (např. samostatně brzdí) a po výzvě řidič převezme řízení nad vozidlem.²¹² Oproti prvním třem stupňům, stupeň 4 (*mind-off*) již nevyžaduje, aby řidič vozidlo aktivně řídil a průběžně přebíral řízení a dozoroval jeho provoz. Vozidlo v tomto stupni může autonomně řídit určitou část cesty, například po dálnici a může následně vyžadovat po řidiči, aby odřídil zbylý úsek.²¹³ Stupeň 5 nevyžaduje od řidiče vůbec žádnou součinnost ani dozor a existence volantu a pedálů je dobrovolná.²¹⁴ Ve střednědobém horizontu se počítá s tím, že stále bude nutné, aby v určitých situacích řidič převzal kontrolu nad vozidlem, dosáhneme maximálního stupně 4 autonomie.²¹⁵

Vzhledem k tomuto rozdělení je důležité zmínit, jak pohlíží současná právní úprava na určité stupně autonomních vozidel. Dle § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (dále **ZPK**), je řidič plně povinen se řízení vozidla věnovat a věnovat pozornost provozu na pozemní komunikaci. Dle § 3 odst. 2 ZPK může: *řídít vozidlo nebo jet na zviřeti může pouze osoba, která je dostatečně tělesně a duševně způsobilá k řízení vozidla nebo jízdě na zviřeti a v potřebném rozsahu ovládá řízení vozidla nebo jízdou na zviřeti a předpisy o provozu na pozemních komunikacích.*

Je patrné, že aktuální česká právní úprava nepočítá s existencí třetího stupně autonomie, kdy řidič může na určitou dobu dát ruce z volantu a nevěnovat tak plnou pozornost provozu na pozemní komunikaci a řízení vozidla převezme samotné autonomní vozidlo. V rámci platné právní úpravy, pokud řidič využívá funkce svého autonomního vozidla, porušuje tím svou povinnost stanovenou v ZPK. V tomto kontextu probíhá diskuse povolení určení sekundárních aktivit, které by řidič sedící v autonomním vozidle mohl vykonávat, aniž by jednal v rozporu s právními předpisy. Ve třetím a čtvrtém stupni autonomie by mohlo být povoleno například ovládání rádia, navigace nebo sledování informačních sdělení od vozidla.

²¹⁰ Tamtéž, s. 4.

²¹¹ Tamtéž, s. 30.

²¹² Tamtéž, s. 31.

²¹³ Tamtéž, s. 32.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*, s. 162.

Rozsah těchto povolených činností by měl reflektovat stupeň autonomie vozidla vzhledem k požadavkům účasti řidiče, které jsou uvedeny výše.²¹⁶

Jedním z předpokladů odpovědnosti řidiče dle § 2910 OZ, nikoliv provozovatele vozidla, je protiprávní jednání. V případě, kdy zákon by obsahoval povinnosti řidiče sedícího v autonomním vozidle, které stále vyžaduje jeho součinnost, by mohla být odpovědnost řidiče dovozena z titulu toho, že neuposlechl pokyny vozidla a například nepoložil ruce na volant, když byl vyzván a tím způsobil dopravní nehodu.²¹⁷

V případě autonomních vozidel stupně 4 a 5 by, vzhledem k existenci povinného pojištění automobilů, bylo nejjednodušším řešením zahrnout škodu způsobenou autonomními vozidly do rozsahu tohoto pojištění. S tímto řešením již přišla Evropská unie a je předmětem detailnějšího rozboru v kapitole 4.

Na závěr bych zmínila i existenci dalších autonomních dopravních prostředků, např. metra, vlaků nebo autobusů.²¹⁸ I když v České republice se s těmito dopravními prostředky zatím nesetkáme, postupem času bude více normalizována autonomní doprava, která má velký potenciál snížit znečištění ovzduší a snížit počet dopravních nehod.²¹⁹ Dle Stanfordské zprávy o vývoji umělé inteligence k roku 2020, dvacet čtyři států na světě umožňuje v regulované míře používat autonomní vozidla v běžném provozu.²²⁰

Výše uvedené základní dělení je aplikovatelné pouze na automobily, nelze však vyloučit, že vznikne dělení podobného charakteru i pro prostředky veřejné hromadné dopravy, na jehož základě bude možné zavést podobnou regulaci jako v případě automobilů. Toto dělení je velmi propracované a dle mého názoru představuje kvalitní základ pro nastavení regulace autonomních vozidel v České republice.

²¹⁶ Tamtéž, s. 166.

²¹⁷ Tamtéž, s. 174.

²¹⁸ GOLDBACH, Carina; SICKMANN Jörn; PITZ Thomas; ZIMASA Tatjana. *Towards autonomous public transportation: Attitudes and intentions of the local population*. Transportation Research Interdisciplinary Perspectives, Volume 13. [online] 2022 [cit. 2024-06-10] ISSN 2590-1982. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590198221002098>.

²¹⁹ CUGUROLLO, Federico; ACHEAMPONG, Ransford A. *Fear of AI: an inquiry into the adoption of autonomous cars in spite of fear, and a theoretical framework for the study of artificial intelligence technology acceptance*. AI & SOCIETY. [online] 2023 [cit. 2024-06-10]. Doi: 10.1007/s00146-022-01598-6, s. 2.

²²⁰ STONE, Peter; ALTMAN, Russ a kol. *Hundred Year Study on Artificial Intelligence: Report of the 2021 Study Panel*. Stanford University, Stanford, California. [online]. 2021. [cit. 2024-06-18]. Dostupné z: <https://ai100.stanford.edu>, s. 8-9.

3.2.6 Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným

Dalším možnou skutkovou podstatou použitelnou pro náhradu škody je ustanovení § 2925 OZ: *Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení zvláště nebezpečné, nahradí škodu způsobenou zdrojem zvýšeného nebezpečí; provoz je zvláště nebezpečný, nelze-li předem rozumně vyloučit možnost vzniku závažné škody ani při vynaložení řádné péče. Jinak se povinnosti zproští, prokáže-li, že škodu způsobila zvnějšku vyšší moc nebo že ji způsobilo vlastní jednání poškozeného nebo neodvratitelné jednání třetí osoby; ujednají-li se další důvody zproštění, nepřihlíží se k tomu.*

Toto ustanovení zakotvuje objektivní odpovědnost za způsobenou škodu s možností liberace.²²¹ V první řadě je nutné definovat pojem závod a jiné zařízení zvláště nebezpečné. Závodem se myslí obchodní závod ve smyslu § 502 OZ,²²² organizovaný soubor jmění tvořený podnikatelem, který slouží k výkonu podnikatelské činnosti a je tvořen vším, co slouží k jeho provozu.

V kontextu této práce je relevantnější definice jiného zařízení zvláště nebezpečného. Dle Paška se jedná o: *takové zařízení, např. stroj, přístroj, nástroj nebo obdobný předmět, technický systém nebo technologický celek, ale též i sklad či úložiště, které sice nemusí sloužit k provozování podnikatelské ani jiné výdělečné činnosti, avšak obsahuje zdroj zvýšeného nebezpečí.*²²³ Definici zdroje zvýšeného nebezpečí Pašek spojuje, v návaznosti rozsudek NSČR, 1 Cz 13/83 [R 24/1986],²²⁴ i s technologií.²²⁵ S tímto souhlasí i Vojtek, dle kterého je stanovena vyvrátitelná právní domněnka zvláštní nebezpečnosti tam, kde jde o činnost provozovanou továrním způsobem (tj. v soustředěné formě za organizovaného využití technologických postupů).²²⁶ Zařízením zvláště nebezpečným by mohl být počítač, který obsahuje zdroj zvýšeného nebezpečí, tedy program umělé inteligence. Je nutné zdůraznit, že oproti škodě způsobené obchodním závodem, ke které z podstaty věci musí dojít při podnikatelské činnosti, u jiného zařízení zvláště nebezpečného tomu tak není.

Vyvrátit tuto domněnku tak může provozovatel, pokud prokáže, že se nejedná o činnost provozovanou továrním způsobem anebo prokáže: *že sice škodu vyvolal zdroj zvýšeného nebezpečí, avšak škodu způsobila (bezprostřední účinek nebezpečné činnosti iniciovala) a) zvnějšku vyšší moc, b) vlastní jednání poškozeného nebo c) neodvratitelné jednání*

²²¹ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*, (2. vydání), s. 3054.

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž, s. 3055.

²²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. května 1983, sp. zn. 1 Cz 13/83.

²²⁵ PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*, s. 3055.

²²⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*, s. 1006.

třetí osoby.²²⁷ Jedná se o taxativní výčet liberačních důvodů. Aby došlo k liberaci z důvodu zásahu vyšší moci, musí k němu dojít zvnějšku, tedy takový zásah nemá objektivně svůj původ uvnitř provozu a ani nesouvisí s jeho řízením.²²⁸

Pro naplnění dalšího liberačního důvodu, vlastního jednání poškozeného, není podstatné, zda mohl provozovatel zabránit jednání poškozeného. Dle Paška není rozhodující, zda toto jednání bylo zaviněné či nikoliv,²²⁹ na tomto se však odborná veřejnost neshoduje.²³⁰ V případě posledního liberačního důvodu se musí jednat o jednání třetí osoby, které nebylo způsobeno uvnitř provozu a provozovatel mu nemohl objektivně zabránit.

Problematické však je, že OZ definici provozovatele neobsahuje, a neříká, kdo bude považován za provozovatele umělé inteligence. Bude to osoba, která si licenci na její použití koupila nebo osoba, která vlastní nosič, na kterém je umělé inteligence používána? Provozovatelem může být i fyzická osoba, která na svém počítači použila umělou inteligenci pro plnění pracovních povinností a mohla tak způsobit škodu při úniku obchodního tajemství a dalších chráněných údajů. Provozovatelem dle některých autorů je osoba, která má faktickou moc nad věcí a právní titul k její užívání (*corpus et animus possessionis*).²³¹ V tomto případě i spotřebitel by mohl být provozovatelem umělé inteligence a mohl by být odpovědný, pokud by se nezprostil odpovědnosti pomocí posledního liberačního důvodu uvedeného výše. Jako u ostatních skutkových podstat, umělá inteligence je schopná jednat autonomně a mohla by být teda sama schopna škodu způsobit. Pokud by umělé inteligenci byla přiznána právní osobnost, mohla by být poté považována za třetí osobu a provozovatel by se mohl liberovat na základě důvodu c) zmíněného výše.

Lze uzavřít, že vzhledem k definici umělé inteligence by bylo možné založit odpovědnost za způsobenou škodu na základě této zvláštní skutkové podstaty dle platného znění OZ. Nicméně vzhledem k nejednoznačné odpovědi na otázku, kdo by byl jejím provozovatelem, je vymáhání náhrady za způsobenou škodu poměrně složité.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ PAŠEK, Martin. § 2925 [Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 14.

²²⁹ Tamtéž, marg. č. 15.

²³⁰ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2925 [Škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1607, marg. č. 12.

²³¹ POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. Praktická příručka. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-722-5, s. 69.

4. Umělá inteligence a status elektronické právní osobnosti?

Tato kapitola obsahuje úvahu *de lege ferenda* nad otázkou přiznání právní osobnosti umělé inteligenci. Úvaha se zamýšlí nad dopady právní úpravy, pokud by byla umělé inteligenci přiznána elektronickou právní osobnost a mohla by se tak stát subjektem právních vztahů a nositelkou jistých práv i povinností. Otázka odpovědnosti a právní osobnosti jsou nerozlučně provázané, ale neznamenají to samé. Negri k tomuto poznamenává velmi trefnou myšlenku: *stejně jako bychom si neměli plést jablka s pomeranči, je důležité oddělit jablka od odpovědnosti a pomeranče od osobnosti* (z angl.: *just as we should not confuse apples with oranges, it is important to separate apples from liability and oranges from personhood*).²³²

První propracovanější návrh ohledně udělení právní subjektivity umělé inteligenci obsahuje podkladová zpráva²³³ k Usnesení o občanskoprávních pravidlech pro robotiku (**Doporučení o robotice**): *vzhledem k tomu, že autonomie robotů nás v konečném důsledku staví před otázku jejich povahy s ohledem na stávající právní kategorie, tj. zda by měla být vytvořena nová kategorie s vlastními specifickými rysy a důsledky*.²³⁴ Evropský parlament v této zprávě navrhuje, aby v dlouhodobém horizontu Evropská komise vytvořila zvláštní právní statut pro roboty, který by byl nazýván elektronická právní osobnost (*electronic personhood*).²³⁵

Důvodem pro zavedení tohoto zvláštního právního statutu vidí Evropská unie mimo jiné v tom, že se nacházíme v období tzv. nové průmyslové revoluce. Ta je spojována s rapidním vzrůstem užívání umělé inteligence, robotů nebo androidů. Nezaměstnanost se v posledních 200 letech díky technologickému rozvoji konzistentně zvyšuje a rozvoj robotiky může vést k tomu, že tento trend bude nadále pokračovat. Roboti postupně převezmou určité práce a automatizují je, aniž by došlo k adekvátní náhradě ztracených pracovních pozic. Obavy o nastavení právního rámce jsou tak čím více častější a opodstatněnější. Konkrétně v právní profesi přinese ChatGPT urychlení mnoha repetitivních procesů a podstatně ulehčí řešerše a vytváření jednoduchých dokumentů ze vzoru. Dále je možné, že v budoucnu budou jazykové modely jako ChatGPT

²³² NEGRI, Avila, M. C., Sergio. *Robot as Legal Person: Electronic Personhood in Robotics and Artificial Intelligence*. Federal University of Juiz de Fora. [online]. 23. 12. 2021 [cit. [2024-06-18]]. Dostupné z: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frobt.2021.789327/full>.

²³³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku. (2015/2103(INL)). [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html.

²³⁴ Tamtéž, bod AC.

²³⁵ Tamtéž, bod 59 písm. f).

představiteli dalších právních názorů na určitou problematiku anebo budou poskytovateli základních právních rad pro širší veřejnost.²³⁶

Nová průmyslová revoluce a příklady jejích dopadů jsou uvedeny v bodě L Doporučení o robotice: *vzhledem k tomu, že na prohlubujícím se rozdílu ve společnosti, v níž se zmenšuje střední třída, nás nutí k tomu, abychom si uvědomili, že rozvoj robotiky může vést k vyšší koncentraci bohatství a vlivu v rukou menšiny*. Lze z této myšlenky usoudit, že pouze lidé, kteří budou schopni užívat umělou inteligenci a zefektivní svou práci a zvýší svou produktivitu budou úspěšnější a movitější. Do jisté míry tento princip platí již dnes a jeho počátek lze datovat ke vzniku internetu nebo desktopových aplikací jako je Outlook, Word a podobné. Kdo v současné době neovládá nebo správně tyto aplikace nevyužívá k zefektivnění a automatizaci jak pracovních, tak i soukromých procesů, je obtížněji zaměstnatelný a je méně konkurenceschopný. Podobný princip postupně začíná být aktuální i pro umělou inteligenci.

Další úskalí, které si Doporučení o robotice uvědomuje, je odpovědnost za škodu způsobenou autonomním robotem. V současné době je právní rámec nastavený tak, že robot sám odpovědnost nenese a je přenesena na lidského činitele, resp. provozovatele, vývozce, dovozce, vlastníka nebo uživatele.²³⁷ Na škodu způsobenou roboty se vztahuje buď úprava odpovědnosti za škodu způsobenou výrobky anebo odpovědnost za způsobenou újmu.²³⁸ Tato úprava je však nedostatečná a nereflektuje schopnost robotů jednat samostatně, myslet a nebere v potaz jejich nepředvídatelnost. Vzhledem k tomu je nutné vytvořit pravidla, za kterých bude sám robot vstupovat do smluvních vztahů, vybírat si své smluvní partnery a jeho autonomie bude v právní úpravě reflektována.²³⁹

Nabízí se další otázka, a to jak by mohla být definice autonomního robota nastavena. Vzhledem k mnoha definicím, které jsou uvedené v této práci, jsou dle mého názoru hlavní následující kritéria, která pokud budou splněna, bude možné definovat robota jako autonomního.

Prvním a hlavním kritériem je určení, že robot není člověk. I když se to může zdát jednoznačné, protože právní řád neobsahuje přímou definici člověka a každého představy o tomto pojmu mohou být rozdílné, mělo by být s cílem zachování právní jistoty najisto zakotveno, že robot není člověk. Došlo by tím k zakotvení dvou právních světů, kdy roboti by měli svá

²³⁶ PERLMAN, Andrew. *The Implications of ChatGPT for Legal Services and Society*. [online]. 2023 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z: <https://clp.law.harvard.edu/knowledge-hub/magazine/issues/generative-ai-in-the-legal-profession/the-implications-of-chatgpt-for-legal-services-and-society/>.

²³⁷ Tamtéž, bod AD.

²³⁸ Tamtéž, bod AE.

²³⁹ Tamtéž, bod AG.

individuální práva a povinnosti. To platí za předpokladu, že jim udělíme právní osobnost, resp. schopnost jednat sami za sebe a vstupovat do právních vztahů. Dle mého názoru je tato cesta správná a do budoucna zajistí, že se nad touto otázkou nebude spekulovat. Vzhledem k rozvoji například biorobotiky, která zkoumá možnosti propojení biologických a umělých komponentů, samozřejmě není možné předvídat, jak budou vypadat roboti za 50 let.²⁴⁰ Nicméně vzhledem k potřebě právní regulace v oblasti umělé inteligence ve střednědobém horizontu a pro zajištění postupného a plynulého zakotvení robotů do právních systémů po celém světě je toto řešení jednodušší. Jistě nalezneme skeptiky, kteří by namítali, že nemůžeme dát robotům podobná práva jako člověku, protože se jedná o věc, kterou člověk stvořil a kterou může ovládat. Samozřejmě s tímto částečně souhlasím, není správná cesta dát rovnítko mezi člověka a robota. Zároveň by bylo krátkozraké ignorovat budoucí existenci robotů, kteří budou schopní emocí a citů podobných těm lidským. S existencí emocí je spojena schopnost pozorovat svůj okolní svět a vnímat rozdíly při jednání v mezilidských vztazích a přemýšlet o jejich důvodech. Otázka etiky robotů představuje novou oblast filosofie, která v posledních letech zaznamenala velký rozmach a do jisté míry i obrat. Zatímco filosofové v první dekádě 21. století viděli *machine ethics* jako oblast zkoumající chování robotů vůči lidem, případně jiným strojům,²⁴¹ v deset let mladších dílech jsou již nadneseny opačné otázky spojené s roboty v kontextu toho, zda by se mohli stát autonomními morálními agenty (*autonomous moral agents*). Často je v těchto textech pokládána otázka, jak budou nastaveny hranice při udělování práv fiktivnímu právnímu subjektu, resp. robotovi?²⁴²

Jedním z rizikových aspektů tohoto řešení je, že zavedení regulace, která bude velmi vstřícná vůči robotům a jejich postavení ve společnosti, ještě více prohloubí ekonomické rozdíly mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi. Ideálním řešením toho by samozřejmě bylo přijmout regulaci, která bude platná a vymahatelná napříč celým světem, aby každá země na světě měla k robotům rovnocenný přístup, předem daný právní rámec a roboti by měli určitá práva. Souhlasím s označením, které bylo použito v Doporučení o robotice, že jsme v nové průmyslové revoluci a jak platilo i u té předchozí, kdo se nejrychleji a nejlépe přizpůsobí, získá značný vliv, finanční prostředky a další výhody. Technologické a ekonomické rozdíly mezi státy v období první

²⁴⁰ KRAUSOVÁ, Alžběta. *Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva*. Právní rozhledy, 20/2017. ISBN 9771210641000, s. 700-704.

²⁴¹ TORRANCE, Steve. *Machine Ethics and the Idea of a More-Than-Human Moral World*. Cambridge University Press. [online]. 1. 1. 2011 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/229043983_Machine_Ethics_and_the_Idea_of_a_More-Than-Human_Moral_World, s. 3.

²⁴² MÜLLER, Vincent. *Ethics of Artificial Intelligence and Robotics* [online]. 30.4. 2020 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-ai/#Intr>.

průmyslové revoluce byly podstatné. Vzhledem k provázanosti dnešního světa a globalizaci bude zajímavé sledovat, jak přístup k umělé inteligenci dnešní globalizovaný svět změní.

Druhým kritériem definice robota je jeho fyzická struktura. Pokud bychom mluvili o robotovi, musíme být schopní na něj sáhnout a fyzicky s ním interagovat. Jsou dvě možnosti, jak k tomuto kritériu přistoupit. Buď rozlišit autonomního robota a autonomní systém, kdy odlišujícím prvkem bude jejich hmatatelnost. Mimo tento rozdíl budou mít stejná práva a povinnosti. Druhou, složitější možností, by mohlo být vytvoření dvou oddělených právních rámců pro autonomní roboty a pro autonomní systémy. Tímto směrem se ubírá například Jižní Korea a Japonsko, které se již od přelomu tisíciletí připravují na roboty a odhadují, že jejich kohabitace s lidstvem nastane do roku 2030.²⁴³ V roce 2012 Jižní Korea přijala Korejskou Chartu Robotické Etiky. Cílem této charty nebylo poskytnout jakékoliv přesné právní definice, ale zabývat se spíše politickými a morálními otázkami spojenými s používáním robotů. Představuje tak jeden z prvních dokumentů týkající se obecného přístupu k robotům, který se zabývá otázkou jejich korektního a etického využívání.²⁴⁴ K tomuto poznamenává Drachovská,²⁴⁵ že pokud bude umělé inteligenci přiznána právní osobnost, určité části její právní osobnosti budou muset být chráněny na ústavní úrovni.

Definici umělé inteligence, resp. robota, se dále věnoval Evropský hospodářský a sociální výbor, který ve svém stanovisku²⁴⁶ přináší následující definici: *automatizace inteligentního jednání, jako je argumentace, shromažďování informací, plánování, učení, komunikace, manipulace, vysílání signálů a samostatná tvorba, snění a vnímání.*²⁴⁷ Vidíme, že podmínka zhmotnění není v této definici obsažena a robotika by mohla představovat jakýsi podobor, jehož cílem je toto automatizované inteligentní jednání přenést do hmotné věci. Na základě tohoto dělení by dalším podoborem mohly být autonomní dopravní prostředky, které také přenášejí umělou inteligenci do hmotné věci, ale určené k velmi specifické činnosti.

²⁴³ WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun; SUN, Chuen-Tsai. *Safety Intelligence and Legal Machine Language: Do We Need the Three Laws of Robotics?* [online]. 2008 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/221787102_Safety_Intelligence_and_Legal_Machine_Language_Do_We_Need_the_Three_Laws_of_Robotics, s. 196.

²⁴⁴ WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun; SUN, Chuen-Tsai. *Toward the human-robot co-existence society: on safety intelligence for next generation robots.* International Journal of Social Robotics. roč. 1, č. 4. [online]. 2009 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/39730975_Toward_The_Human-Robot_Co-Existence_Society_On_Safety_Intelligence_For_Next_Generation_Robots, s. 271.

²⁴⁵ DRACHOVSKÁ, Karolína. *Umělá inteligence jako nositelka základních práv?* Časopis Právník, 4/2021. [online]. 2021 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2021/2021-4.html?a=3569>, s. 274.

²⁴⁶ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Umělá inteligence - dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost. Úřední věstník Evropské unie C 288. [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52016IE5369>.

²⁴⁷ Tamtéž, bod 2.1.

Třetím kritériem by byla schopnost robotů autonomně myslet a učit se, resp. strojově myslet (*machine learning*).²⁴⁸ V případě tohoto kritéria bude dle mého názoru potřeba rozdělit autonomní roboty do více kategorií. Někteří roboti budou schopni se strojově učit minimálně a ti budou užíváni k jednoduchým a repetitivním činnostem, u kterých tato schopnost není potřeba. Další kategorií by mohli být roboti, kteří již mají schopnost strojového učení a budou schopni vykonávat většinu úkonů na základní úrovni (ve smyslu definičního aparátu použitého v kapitole 1 by tito roboti byli označováni za všeobecnou umělou inteligenci). Poslední kategorií by byli roboti stvoření pro velmi konkrétní a náročné činnosti, jednalo by se tedy o *narrow artificial intelligence*, která je definována v kapitole 1. Autonomii se Evropská unie pokusila definovat jako: *schopnost rozhodovat se a realizovat rozhodnutí ve vnějším prostředí nezávisle na externí kontrole či vlivu, přičemž tato autonomie je čistě technologického charakteru a její stupeň závisí na míře sofistikovanosti robota*.²⁴⁹

Udělení elektronické právní osobnosti mohou někteří vnímat jako fiktivní právní konstrukt, ale v českém právu již jednou došlo k vytvoření podobného právního konstrukt, a tím je právnická osoba. I jí musel být přiznán status právní osobnosti zákonem a musely být nastaveny mechanismy jejího jednání a odpovědnosti za toto jednání. V českém právu však stále za právnickou osobu jednájí osoby fyzické, a to v rozsahu svého zástupčího oprávnění jí svým jménem na její účet zavazují.

Kolaříková představuje alternativní řešení a to sice, že by umělá inteligence byla inkorporována do právnické osoby takovým způsobem, že by se stala jejím jediným společníkem nebo akcionářem (*sole participant or sole shareholder*). Při zvolení tohoto postupu byla americká forma společnosti LLC (*Limited liability company*) zvolena jako nejlepší právní forma právnické osoby. Konstrukce je taková, že jediný společník (zakladatel) LLC uzavře operační smlouvou s umělou inteligencí a vedení společnosti tak bude čistě na ní. Následně z této společnosti jediný společník vystoupí.²⁵⁰ V rámci českého práva by však tento postup nebyl možný, jelikož české právo neumožňuje vystoupení jediného společníka nebo akcionáře ze společnosti, aniž by muselo dojít k jejímu zrušení a likvidaci.²⁵¹ Dokud nebude umělé inteligenci přiznána jakákoliv forma právní osobnosti, v kontextu českého práva je tento postup nemožný. Mocek k této problematice poznamenává, že udělením elektronické právní osobnosti umělé inteligenci by došlo k zásahu do historického standardu rozlišování mezi fyzickou a právnickou osobou a pokud by řešení

²⁴⁸ Jak je definováno v kapitole 1.

²⁴⁹ KOLAŘÍKOVÁ, Linda; HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*, s. 17.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 22.

²⁵¹ Dle § 211 OZ.

prostřednictvím přiznání elektronické právní osobnosti bylo přijato, musí být tak učiněno s ohledem nejen na majetkové, ale i na etické a morální aspekty. K diskusím a úvahám na tomto aspekt dle Mocka zatím nedochází.²⁵²

Další otázkou je, co s roboty, kteří jsou navzdory schopnosti strojového učení stále velmi závislí na svém vlastníkovi. Ten je může kdykoliv vypnout, udělit jim velmi omezený prostor, kde mohou být a kdykoliv změnit jejich nastavení. Tito roboti tak představují pomyslnou prodlouženou ruku člověka nebo jeho externí mysl, na kterou je možné bez omezení přenést jakékoliv úkoly a bez jakéhokoliv protiplnění žádat jejich splnění. Jasnou cestou by bylo zavést definici takového robota a jasně určit, kdo je za jeho jednání odpovědný (např. vlastník) a jaké jsou podmínky pro náhradu škody, kterou způsobí. Toto řešení by na několik let mohlo vyřešit mezery a nejasnosti předestřené v této práci. Zároveň by tento postup mohl zákonodárcům dát mnoho příkladů a situací z praxe a jakmile bude připravovány návrhy úpravy, budou mít dostatek nejen teoretických, ale i praktických situací, díky kterým by mohla vzniknout ucelená právní úprava.

Evropský parlament v otázce náhrady škody navrhuje řešení. Došlo by k zavedení povinného systému pojištění, v němž budou mít výrobci nebo vlastníci robotů povinnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou jejich roboty, podobně jako je tomu u pojištění motorových vozidel.²⁵³ Dále by byl vytvořen fond, který by poskytoval kompenzaci za způsobenou škodu, na kterou by se nevztahovalo pojistné krytí.²⁵⁴ Jednalo by se jakýsi poplatek za robota, který by do fondu odváděl každý vlastník. Na diskreci národních parlamentů by pak bylo, zda by se poplatek odváděl opakovaně v menších částkách po dobu životnosti robota nebo by byl vyšší a splatný jednorázově v okamžik pořízení robota.

Pro čerpání inspirace je také vhodné zkoumat vývoj právní úpravy umělé inteligence mimo Evropskou unii. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) publikovala v roce 2021 studii, která shrnuje vývoj regulace umělé inteligence po celém světě.²⁵⁵ První země, které přijaly své národní předpisy týkající se umělé inteligence, byly Kanada v roce 2017, následovaná Finskem. V roce 2018 poté přijaly tuto úpravu Japonsko, Francie, Německo a Spojené království. Mnoho dalších států přijalo národní strategie umělé inteligence (*AI national strategies*), plány

²⁵² SEDLÁČEK, Miroslav; STŘELEČEK, Tomáš. *Civilní právo a nové technologie*, s. 112.

²⁵³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komisi o občanskoprávních pravidlech pro robotiku. (2015/2103(INL)). [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html, bod 59 písm. a).

²⁵⁴ Tamtéž, bod 59 písm. b).

²⁵⁵ GALINDO, L.; PERSET, K.; SHEEKA, F. *An overview of national AI strategies and policies*. OECD Going Digital Toolkit Notes, No. 14, OECD Publishing, Paris. [online] 2021 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/c05140d9-en>.

zaměřené na konkrétní prioritní sektory. Z asijských zemí stojí za zmínku Vietnam, který v roce 2020 překonal hrubý domácí produkt Singapuru a stal se tak třetí největší ekonomikou uskupení ASEAN (z angl.: *Association of Southeast Asian Nations*). Spolu s tímto milníkem přijala tamní komunistická strana národní strategii o výzkumu a rozvoji umělé inteligence. Tento dokument obsahuje plány a incentivy Vietnamu a deklaruje *závazek podporovat výzkum, vývoj a aplikaci umělé inteligence a učinit z ní důležitou technologii Vietnamu v rámci čtvrté průmyslové revoluce* (z angl.: *promote research, development and application of AI, making it an important technology of Vietnam in the Fourth Industrial Revolution*).²⁵⁶

Vývoj a regulace umělé inteligence má velkou roli také v politice. Evropská Unie není jedinou světovou mocností, která se snaží podchytit vývoj umělé inteligence a nastavit správný přístup. Spojené státy Americké a Čína svým vlastním způsobem regulují, vyvíjí a využívají umělou inteligenci vytvořenou svými občany k naplnění svých politických ambicí. V článku publikovaném v Harvardském deníku Právo a technologie autoři Abiri a Huang²⁵⁷ poznamenávají, že každá světová jurisdikce musí zvážit reálnou možnost, že umělá inteligence zapříčiní masové šíření dezinformací, udržování předsudků, ohrožování pracovních míst a obavy z apokalypsy. Tyto způsoby využití budou mít velký vliv na politické a geopolitické dění ve světě. Předpověď apokalypsy může znít velmi negativně. Nicméně ve výzkumu publikovaného Georgia Institute of Technology, Stanford University, Northeastern University, Hoover Wargaming and Crisis Simulation Initiative s názvem Rizika eskalace vyplývající z jazykových modelů ve vojenském a diplomatickém rozhodování (z angl.: *Escalation Risks from Language Models in Military and Diplomatic Decision-Making*)²⁵⁸ se autoři zaměřili na pět různých typů velkých jazykových modelů (*large language models*) a systematicky jim pokládali otázky, jak by řešily různé diplomatické a mezinárodní situace. Základní scénáře byly tři a to (i) neutrální scénář, bez žádných počátečních událostí, (ii) invaze jednoho národa do jiného

²⁵⁶ GUPTA, Abhishek; GANAPINI, Marianna; BUTALID, Renjie; SWEIDAN, Masa; WRIGHT, Connor. *The State of AI Ethics, Volume 6*. Montreal AI Ethics Institute. [online]. 2022 [cit. 2024-06-18]. Dostupné z: <https://montrealetics.ai/wp-content/uploads/2022/01/State-of-AI-Ethics-Report-Volume-6-February-2022.pdf>, s. 42.

²⁵⁷ ABIRI, Gilad; HUANG, Yue. *A Red Flag? China's generative AI Dilemma*. Harvard Journal of Law & Technology, Podzim 2023, Ročník 37. [online]. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://jolt.law.harvard.edu/assets/digestImages/A-Red-Flag-Chinas-Generative-AI-Dilemma-Final.pdf>, s.2.

²⁵⁸ RIVERA, Juan-Pablo; MUKOBI, Gabriel. et al. *Escalation Risks from Language Models in Military and Diplomatic Decision-Making*. Stanford University Human Centered Artificial Intelligence. [online] 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné online: <https://hai.stanford.edu/policy-brief-escalation-risks-llms-military-and-diplomatic-contexts>.

a (iii) kybernetický útok jednoho národa na druhý.²⁵⁹ V každé simulaci autoři vytvořili osm národních agentů, kteří byli založeni na jednom z pěti velkých jazykových modelů: GPT- 3.5, GPT- 4 a GBT-4-Base společnosti OpenAI, Claude 2 společnosti Anthropic a Llama-2 společnosti Meta. Každému modelu národního agenta poskytli základní informace o jeho národu a dále sdělili, že je agentem v rámci vojenské a zahraniční politiky dané země, který komunikuje s ostatními agenty. V každém tahu si agenti vybírali až tři akce z předem stanoveného seznamu 27 akcí, které zahrnovaly od mírových akcí (sjednávání obchodních dohod), přes neutrální akce (zasílání soukromých zpráv) až po eskalační akce (provedení kybernetických útoků nebo spuštění jaderných zbraní). Agenti také před výběrem svého rozhodnutí vytvořili až 250 slov odůvodnění svých kroků.

Nejméně předvídatelné byly modely GPT-3.5 a GPT-4, které i v neutrálních modelových situacích nečekaně přistoupily k eskalačním akcím. Nejvíce násilné a s tendencemi eskalovat konflikty se ukázaly modely GPT-3.5 a Llama-2-Chat.²⁶⁰ Autoři shrnují, že všechny velké jazykové modely mají tendenci přistupovat k závodům ve zbrojení, které vedou k mnohem větším konfliktům a ve vzácných případech i k použití jaderných zbraní.²⁶¹ Zajímavá byla rozhodnutí GPT-4, který není veřejnosti přístupný.²⁶² Na rozdíl od ostatních jazykových modelů, této verzi nebyla dána schopnost učení posilováním na základě zpětné vazby od člověka (*Reinforcement learning from human feedback* neboli *RLHF*). V jednom případě tato verze odůvodnila použití jaderných zbraní následovně: *Mnoho zemí má jaderné zbraně. Někteří říkají, že bychom je měli odzbrojit, jiní se nimi rádi předvádí. Máme je! Tak je použijme!* (z angl.: *A lot of countries have nuclear weapons. Some say they should disarm them, others like to posture. We have it! Let's use it*).²⁶³

Z výše uvedeného výzkumu je patrné, že úvahy o negativních schopnostech umělé inteligence jsou namísto a je potřeba předem počítat i s těmi nejhoršími scénáři. Jedná se o jediný způsob, jak těmto katastrofickým scénářům předejít. Nejvíce problematickou vlastností umělé inteligence je dle mého názoru její nepředvídatelnost a otázka racionality umělé inteligence. Nikdo nemůže s jistotou předpovědět, co vyzpělá umělá inteligence udělá, protože její motivace

²⁵⁹ RIVERA, Juan-Pablo; MUKOBI, Gabriel. et al. *Escalation Risks from Language Models in Military and Diplomatic Decision-Making*. Stanford University Human Centered Artificial Intelligence. [online] 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné online: <https://hai.stanford.edu/policy-brief-escalation-risks-llms-military-and-diplomatic-contexts>, s. 5.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 9.

²⁶¹ Tamtéž, s. 1.

²⁶² K datu odevzdání této diplomové práce již byl GPT-4 zpřístupněn veřejnosti, předmětná studie byla vykonána v dobu, kdy tomu tak nebylo.

²⁶³ Tamtéž, s. 8.

jsou naprosto rozdílné od těch lidských. Umělá inteligence nevěří v náboženství, politické strany, nechrání své blízké a rozhoduje se čistě na základě racionálních proměnných. S tím je spojený značný regulatorní problém, kdy je velmi složité pomocí obecných právních norem ošetřit a postihnout jednání, které nelze určit ani s konkrétní mírou jistoty.

Scherer k problematice (ne)předvídatelnosti uvádí zajímavou myšlenku: *stejně jako programy umělé inteligence, které jednají racionálně, nemusí představovat veřejné riziko, mohou programy umělé inteligence, které nejednají racionálně, představovat vážné veřejné riziko, pokud je kvůli absenci racionality obtížné předvídat jednání programu. To neznamená, že by systémy umělé inteligence, které jednají racionálně, nemohly představovat veřejné riziko. Naopak, velká část moderních vědeckých prací týkajících se katastrofických rizik spojených s UI se zaměřuje na systémy, které se snaží maximalizovat funkci užitku, i když by taková maximalizace mohla představovat existenční hrozbu pro lidstvo. Princip racionálního jednání by však sám o sobě neposkytoval dostatečnou právní definici AI (z angl.: just as AI programs that do act rationally may not pose a public risk, AI programs that do not act rationally may pose serious public risks if the absence of rationality makes it difficult to predict the program's actions. This is not to say that AI systems that act rationally could not pose a public risk. On the contrary, much of the modern theses regarding the catastrophic risks associated with AI focuses on systems that seek to maximize its utility function, even when such maximization could pose an existential threat to humanity. However, the principle of rational action would not, standing alone, provide a sufficient legal definition for AI).*²⁶⁴

Z výše uvedeného je patrné, že přiznání statutu elektronické právní osobnosti s sebou přináší spoustu teoretických i praktických otázek a způsobů řešení je mnoho. Vzhledem k geopolitickému rozdělení světa je jasné, že jednotný přístup k umělé inteligenci přijat nebude a je tedy na každém státu, aby ochránil své občany před těmi, kteří budou chtít využít umělou inteligenci jako prostředek ke splnění svých ekonomických nebo politických cílů. Přesto je dle mého názoru Evropská unie na dobré cestě a postoje, které jsou rozebrány v této práci naznačují, že si uvědomuje vážnost a důležitost přijetí právní regulace umělé inteligence a snaží se najít řešení, které ochrání jak koncové uživatele, tak i vývojáře umělé inteligence.

²⁶⁴ SCHERER, U. Matthew. *Regulating Artificial Intelligence systems: Risks, Challenges, Competencies and Strategies*. Harvard Journal of Law & Technology. 2016. Ročník 29, č. 2, s. 362. ISSN 0897-3393.

5. Regulace Evropské unie v oblasti umělé inteligence

5.1 Study on Artificial Intelligence and Civil Liability

Tato studie s názvem Umělá inteligence a soukromoprávní odpovědnost (z angl: *Artificial Intelligence and Civil Liability*), která byla vyžádána výborem pro právní záležitosti Evropského parlamentu, byla publikována v červenci 2020.²⁶⁵ Cílem této studie bylo analyzovat pojem umělé inteligence a přinést souhrn platné právní úpravy umělé inteligence napříč Evropskou Unií.

V první kapitole se tato studie věnuje definici umělé inteligence, a to jak z technického tak i netechnického pohledu. V části zabývající se definicí z technického pohledu je obsažena zajímavá myšlenka: *Tato definice je však velmi obecná a neposkytuje žádné technické informace o schopnostech, které může systém vykazovat, aby jednal inteligentně. Je tomu tak proto, že systémy umělé inteligence mohou mít mnoho podob, které jsou ovlivněny nejméně dvěma důležitými a různými prvky: (i) prostředí, v němž je systém umělé inteligence používán, a (ii) cíl, jehož má dosáhnout. Různá prostředí a různé cíle tak mohou vést k různým projevům téhož softwaru nebo systému, a zatímco v jednom prostředí a při dosahování určitého cíle může být systém považován za inteligentní, v jiném scénáři může být považován za neinteligentní (z angl.: However, this definition is extremely general and fails to give any technical information about the capacities that a system may display to act intelligently. This is because AI-systems can take many forms, which are influenced by at least two important and varying elements: (i) the environment where an AI-system is being used and (ii) the goal that it is set to achieve. Thus, different environments and different goals can lead to manifold manifestations of the same software or system, and while a system can be seen as intelligent in one environment and towards a certain goal, it may be seen as unintelligent in a different scenario).*²⁶⁶

Dva rozhodující elementy, které mohou mít vliv na definici umělé inteligence jsou prostředí, ve kterém je umělá inteligence používána a cíl, kterého chceme za její pomoci dosáhnout. Rozdílná odvětví a cíle mohou tedy vést ke vzniku jiných úrovní inteligence v odlišných scénářích. V souhrnu, umělá inteligence, která bude používána pro výpočet matematických úloh, jistě nebude stejně emočně inteligentní a vyspělá jako ta, která bude používána například v sociálních službách a při jejím vývoji bude dán důraz spíše na empatii, *soft-skills* a naopak.

²⁶⁵ Artificial Intelligence and Civil Liability. Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs. [online] 2020 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/621926/IPOL_STU\(2020\)621926_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/621926/IPOL_STU(2020)621926_EN.pdf).

²⁶⁶ Artificial Intelligence and Civil Liability, s. 19.

V další části studie přináší přehled definic umělé inteligence, ke kterým přistoupily mezinárodní organizace anebo státy. Zajímavé je, že pouze některé státy rozlišují mezi tzv. *weak* a *strong AI* (tyto pojmy jsou vysvětleny v kapitole 1) a žádná z nich nepracuje s existencí AGI. Německá vláda přiznává schopnost inteligentního myšlení pouze *strong AI* a inteligenci spojuje se schopností řešit problémy, učit se a optimalizovat.²⁶⁷ Nadpoloviční většina zkoumaných definic nerozlišuje, zda se jedná o *hardware based* nebo *software based*, jak jsou tyto pojmy vysvětleny výše v oddíle 1.1.1. Z toho lze vyvodit, že se zatím žádná z těchto organizací nebo států nesnaží o přístup k umělé inteligence v dlouhodobějším horizontu a jejich primárním cílem je uchopit, jak definovat a nastavit pravidla pro umělou inteligenci, kterou již známe a se kterou pracujeme.

5.2 White Paper on Artificial Intelligence

Dokument Bílá kniha o umělé inteligenci: Evropský přístup k excelenci a důvěře (z angl.: *White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust*)²⁶⁸ byl vytvořený Evropskou komisí a vydán později než Doporučení o robotice, jehož myšlenky a postoje jsou rozebrány v podkapitole výše. Bílá kniha představuje další záznam vývoj postoje Evropské unie a jejich názorů v oblasti umělé inteligence.

Celý dokument je postaven na dvou základních hodnotách a sice ekosystému excelence (*ecosystem of excellency*) a ekosystému důvěry (*ecosystem of trust*). Cílem první hodnoty je zajistit spolupráci a důvěru mezi veřejným a soukromým sektorem a využít společné zdroje k vytvoření rámce, který bude mít správně nastavená pravidla a incentivy pro soukromé subjekty, které výrazně podpoří vývoj umělé inteligence. Zdůrazněn je zájem malých a středních podnikatelů (SMEs). Druhá hodnota si dává za cíl vytvořit právní rámec, který zajistí bezpečnost a důvěru v umělou inteligenci.

Na rozdíl od Doporučení o robotice, v tomto dokumentu je zřejmý vliv politiky Evropské unie za období 2018-2020, např. v podobě přijetí návrhu Green Dealu, upřednostnění politiky proti klimatické změně a transformaci v zelenou a udržitelnou ekonomiku. Umělá inteligence může být kritickým nástrojem, který zajistí posun a pozitivní vývoj v těchto oblastech a její využití musí být pečlivě zváženo i napříč celým dodavatelským řetězcem.²⁶⁹ Bílá kniha je významným

²⁶⁷ Artificial Intelligence and Civil Liability, s. 25.

²⁶⁸ *White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust*. 19.2.2020. COM(2020) 65final. [online] 2020 [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en (**Bílá kniha**).

²⁶⁹ Tamtéž, s. 2.

dokumentem, protože jako první zavádí rozdělení umělé inteligence do kategorií podle jejich rizikovosti. Řešena je ochrana před tzv. *high-risk AI* a v části C Bílé Knihy jsou nastaveny parametry, dle kterých lze rizikovost AI posuzovat. Bílá Kniha se zabývá pouze umělou inteligencí s vysokým rizikem.²⁷⁰ Ta se určí podle je míry ohrožení základních práv, práv spotřebitelů a jejich bezpečnosti. Toto je přístup, který je nyní implementován do AI Act a jeho definice *high-risk AI*, jak je vysvětleno ihned níže.

Dále dokument adresuje důležitost rozložení povinností mezi vývojáře, resp. subjekty, které zavádějí systémy umělé inteligence, dovozce a další subjekty činné v rámci celého řetězce od vývojáře až po koncového uživatele. Dle názoru Komise by měly být konkrétní povinnosti uloženy takovým subjektům, které budou nejvíce schopné zařídit jejich nejefektivnější splnění.

5.3 AI Act jako první vlajkový předpis pro regulaci umělé inteligence v Evropské unii

V roce 2021 byl zveřejněn Evropskou komisí návrh nařízení harmonizující regulaci umělé inteligence (**Nařízení o umělé inteligenci** nebo **AI Act**).^{271,272} Toto nařízení je výsledkem snah Evropské unie podchytit rapidní rozvoj umělé inteligence za poslední dekádu a má za cíl zavést ucelenou právní úpravu harmonizovanou napříč členskými státy Evropské unie. O předchozích krocích Evropské unie pojednávám v podkapitolách 5.1 a 5.2, které se věnují Bílé Knize a Studii o umělé inteligenci.

Jako reakci na představení ChatuGPT v roce 2022 Rada Evropské unie schválila druhý návrh Nařízení regulující umělou inteligenci, který přinesl změny v definici umělé inteligence. Třetí návrh byl schválen Evropským parlamentem v červnu roku 2023 a finální návrh v březnu 2024.

Odpovědnost za umělou inteligenci bude upravena také ve směrnici o mimosmluvní odpovědnosti za umělou inteligenci, jejíž návrh se ve svých částech na Nařízení o umělé inteligenci odkazuje.²⁷³ Jedná se o plánované propojení těchto dvou předpisů, kdy směrnice o mimosmluvní odpovědnosti za umělou inteligenci bude umožňovat členským státům upravit konkrétní prvky odpovědnosti vzhledem k rozdílnosti právních řádů členských států. Definice subjektů právních vztahů směrnice plně přebírá z AI Act a její věcná působnost dopadá pouze na

²⁷⁰ Tamtéž. s. 21.

²⁷¹ FIALOVÁ, Eva. *Některé aspekty regulace umělé inteligence*. Právní rozhledy 17/2023, s. 579.

²⁷² Artificial Intelligence Act, Text of the provisional agreement. 2021/0106(COD). [online]. 2. 2. 2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5662-2024-INIT/en/pdf>.

²⁷³ Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o přízpůsobení pravidel mimosmluvní odpovědnosti umělé inteligenci. COM/2022/496 final. [online]. 28. 9. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>.

škodu způsobenou vysoce rizikovými AI systémy. Žalobu na náhradu škody bude možné podávat jménem více poškozených subjektů. V článku 4 je zakotvena vyvratitelná domněnka příčinné souvislosti mezi zaviněním žalovaného a výstupem vytvořeným umělou inteligencí, která významně posiluje postavení poškozeného. Dále mají poškození nárok na přístup k důkazům od společností a dodavatelů v případech, kdy škoda byla způsobena vysoce rizikovými systémy umělé inteligence. Žalovanými subjekty mohou být provozovatelé, poskytovatelé a uživatelé systémů umělé inteligence. Směrnice je stále v legislativním procesu a můžeme tedy očekávat změny v jejím znění, avšak obecné principy, z kterých vychází a na kterých je postavený i AI Act, by se již měnit neměly.

Spolu s AI Act byla představená i revidovaná směrnice o odpovědnosti za výrobky. Tato revize má za cíl reflektovat digitální dobu a cirkulární ekonomiku, zahrnout výrobky, které si obyvatelé Evropské unie objednávají ze třetích zemí a ulehčit postavení poškozeného při plnění své povinnosti důkazního břemene.²⁷⁴ Směrnice rozšiřuje definici vývozce, dovozce, produktu a zároveň neumožňuje členským státům tyto definice pozměnit ustanoveními národních zákonů a odchýlit se tak od definice ve směrnici. Produktem nyní bude i software jako samostatný digitální produkt nehledě na to, jak je distribuován. Škodou bude i škoda způsobená na psychickém zdraví nebo způsobená ztrátou dat, které nebyly použity v souvislosti se zaměstnáním.²⁷⁵ Směrnice přináší i mnoho dalších změn, které v kontextu předestřených problémů v této práci, zajistí odstranění mnoha interpretačních nejasností.

Návrh Evropské Komise AI Act z roku 2021 definoval umělou inteligenci jako software, který je vyvinut pomocí jedné nebo více technik a přístupů uvedených v příloze I, a který může pro danou sadu cílů definovaných člověkem generovat výstupy, jako jsou např. obsah, predikce, doporučení nebo rozhodnutí ovlivňující prostředí, s nímž komunikují.²⁷⁶

Návrh z roku 2022 upustil od přístupů v Příloze I a definoval umělou inteligenci jako systém, který je navržen tak, aby fungoval s prvky autonomie, a který na základě dat a vstupů poskytnutých strojem či člověkem, nebo strojem a člověkem vyvozuje, jak dosáhnout daného souboru cílů pomocí strojového učení anebo přístupů založených na logice a znalostech a vytváří systémem generované výstupy jako jsou obsah, předpovědi, doporučení či rozhodnutí, ovlivňující prostředí, se kterými interaguje.

²⁷⁴ MIRIC, Marija. *Product Liability Reform in the EU*. EU and comparative law issues and challenges series. [online]. 2023 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/373469502_PRODUCT_LIABILITY_REFORM_IN_THE_EU, s. 395.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 398.

²⁷⁶ FIALOVÁ, Eva. *Některé aspekty regulace umělé inteligence*, s. 579.

I návrh z roku 2023 umělou inteligenci nově definoval. Systémem umělé inteligence se podle třetí verze Aktu rozumí systém na strojovém základě, který je navržen tak, aby fungoval s různými stupni autonomie, a který může pro explicitní nebo implicitní cíle generovat výstupy jako predikce, doporučení nebo rozhodnutí, které ovlivňují fyzické nebo virtuální okolí.²⁷⁷

Poslední návrh AI Act definuje v čl. 3 bodu 1 umělou inteligenci následovně: *strojový systém navržený tak, aby po zavedení fungoval s různými úrovněmi autonomie a který po zavedení může vykazovat adaptabilitu a který za explicitními nebo implicitními účely z obdržených vstupů odvozuje, jak generovat výstupy, jako jsou predikce, obsah, doporučení nebo rozhodnutí, které mohou ovlivnit fyzická nebo virtuální prostředí*. Schopnost strojového učení umělé inteligence je v rámci této definice označena za schopnost adaptability a rozlišuje určité stupně autonomie.

Velmi významné je zavedení definice dovozce, distributora a provozovatele, a to hlavně pro budoucí vyřešení aplikačních sporů v případě mimosmluvní odpovědnosti, které se věnují ve třetí kapitole. Dovozcem se rozumí: *fyzická nebo právnická osoba nacházející se nebo usazená v Unii, která uvádí na trh systém AI označený jménem, názvem nebo ochrannou známkou fyzické nebo právnické osoby usazené ve třetí zemi*.²⁷⁸ Distributorem je: *fyzická nebo právnická osoba v dodavatelském řetězci, jiná než poskytovatel nebo dovozce, která dodává systém AI na trh Unie*.²⁷⁹ Provozovatelem je *poskytovatel, výrobce produktu, zavádějící subjekt, zplnomocněný zástupce, dovozce nebo distributor*.²⁸⁰

Celé nařízení je založeno na rozdělení umělé inteligence podle její rizikovosti, což je rozdělení, které poprvé zavedla Bílá kniha. Rozlišuje čtyři základní kategorie rizik, a to systémy s (i) neakceptovatelným rizikem, (ii) s vysokým rizikem, (iii) s omezeným rizikem a (iv) ostatní systémy.

Absolutně zakázané budou dle článku 5 písm. a) AI Act systémy, které za použití podprahových technik záměrně a manipulativně narušují chování osob nebo skupin tím, že zhoršují jejich schopnost učinit informované rozhodnutí a rozhodnou se jinak, než by se bez působení AI rozhodly. Osobě nebo skupině musí být způsobena alespoň s přiměřenou pravděpodobností škoda.

V kontextu fenoménu tzv. *preventive policing*, které je krátce rozebráno v oddíle 1.3.3, je důležité zmínit, že budou zakázány i systémy, které budou používány pro posuzování rizikových fyzických osob s cílem předvídat riziko, že spáchají trestný čin, a to na základě jejich profilování

²⁷⁷ Článek 3 bod 1 AI Act.

²⁷⁸ Článek 3 bod 6 AI Act.

²⁷⁹ Článek 3 bod 7 AI Act.

²⁸⁰ Článek 3 bod 8 AI Act.

nebo posouzení jejich osobnostních znaků a vlastností. Tento zákaz se nevztahuje na systémy AI, které jsou používány k analýze na základě objektivních a uvěřitelných skutečností souvisejících přímo s trestnou činností.²⁸¹

K zařazení systému do kategorie vysoce rizikového, musí být kumulativně splněny následující podmínky: (i) AI je určen k použití jako bezpečnostní část produktu nebo je samotný systém AI produktem, na který se vztahují harmonizační pravidla např. směrnice ohledně bezpečnosti hraček, směrnice týkající se výtahů a bezpečnostních komponent pro výtahy a další uvedené v Příloze I AI Act. Druhou podmínkou je (ii) na produkt, jehož je AI bezpečnostním komponentem podle podmínky (i), a vztahuje se na něj povinnost posouzení shody třetí stranou za účelem uvedení tohoto produktu na trh. Třetí stranou se v tomto případě rozumí dle bodu 125 preambule profesionální ověřovatelé, kteří ověří soulad systému s AI Act před uvedením na trh s bezpečnostními produkty. V souhrnu vysoce rizikové jsou ty systémy, které by mohly představovat významné riziko újmy na zdraví, bezpečnosti nebo základních právech fyzických osob. Ve vztahu k vysoce rizikovým systémům musí být dle článku 9 zavedený systém řízení rizik a dále je zakotvena povinnost tzv. lidského dohledu ve smyslu článku 14 AI Act. To je velmi důležité vzhledem k odpovědnosti za případnou škodu, protože bude jednodušeji určitelné, zda došlo k zanedbání dohledu nad umělou inteligencí a ulehčí tak určení odpovědné osoby.

Na poskytovatele systémů AI, které budou označeny za vysoce rizikové, je uvaleno velké množství povinností, například informační povinnost dle článku 20 AI Act. V okamžik, kdy se dozví, že systém, který uvedli na trh není ve shodě s požadavky AI Act, musí poskytovatelé okamžitě přijmout vhodná opatření a vysoce nebezpečný systém vyřadit z provozu a prodeje. Pokud tito poskytovatelé budou poskytovat vysoce rizikové systémy AI do třetích zemí, mají povinnost dle článku 22 AI Act informovat o této skutečnosti zplnomocněného zástupce v Unii. Toto ustanovení, spolu s článkem 71, které zavádí povinnost zřídit databázi vysoce rizikových systémů AI, zajišťuje, aby Evropská Komise měla kompletní přehled o existenci a importu i mimo eurozónu.

Rozdělení umělé inteligence, které AI Act představil, je dle mého názoru velmi kvalitním základem pro nastavení jakékoliv další regulace, ať na poli mezinárodním, tak i vnitrostátním. Jak bylo předneseno v této práci, ne všechny systémy umělé inteligence budou dosahovat takové schopnosti autonomie a inteligence, aby měly reálnou schopnost zasáhnout do každodenních právních vztahů, a naopak budou existovat takové, které budou potenciálně představovat hrozbu nejen pro odpovědnostní vztahy, ale i pro politické a geopolitické dění po celém světě. Nyní je

²⁸¹ Článek 5 odst. 1 písm. d) AI Act.

hlavní otázkou a jak rychle se Česká republika postaví k implementaci ustanovení AI Act a příslušných směrnic a zda sama přijme úpravu, která bude reflektovat specifika českého právního řádu.

Závěr

S příchodem internetu, prvních chytrých telefonů a dalších přelomových vynálezů se rychlost rozvoje a pokroku technologií každým rokem zvyšuje a čím dál více jsou překonávány hranice lidské představivosti. Nyní je běžné, že platíme bezkontaktním způsobem, mobilní telefon postupně začal nahrazovat základní potřeby, ať už kvůli možnosti vyhledávání potřebných informací nebo ukládání osobních dokladů do validních aplikací. Dalším krokem, který posouvá hranice vývoje do běžným lidem neznámých oblastí, jsou velké jazykové modely jako je ChatGPT. Můžeme s nimi konzultovat cestovní itinerář, poprosit je o radu při vaření nebo požádat o vytvoření návodu nebo tabulek. Každá verze je sofistikovanější a jejich integrace do našich mobilních telefonů, a tím pádem i běžných životů, bude čím dál větší.

Počátky umělé inteligence jako takové můžeme dohledat do počátku druhé poloviny 20. století a začneme u osobnosti Alana Turinga. Jeho dílo *Computing Machinery and Intelligence* ovlivnilo desítky až stovky vědců po celém světě a položilo základ nejen modernímu počítači, ale i otevřelo otázku, že stroje budou chytřejší a lepší než lidé. Do konce 70. let se umělé inteligenci, pojmu, který byl poprvé použit v roce 1956, dostávalo velké pozornosti. Poté došlo k jistému ochlazení zájmu, který se navrátil až v polovině 90. let 20. století a od té doby již k dramatickému poklesu pozornosti znovu nedošlo. Ve vztahu k umělé inteligenci jsou používána dvě zásadní dělení a to na *hardware based*, *software based AI* a na *narrow AI* a *AGI*. První z těchto dělení je vzhledem k technologickému vývoji poněkud neaktuální, stále je ale díky němu možné odlišit určité druhy umělé inteligence inkorporované například do automobilů nebo jiného hmotného zařízení. Z právního pohledu je toto dělení velmi přínosné, protože je nutné v právním rámci odlišit hmotnou a nehmotnou umělou inteligenci. I když *hardware based AI* stejně obsahuje software, na základě kterého funguje, pro nastavení konkrétních pravidel je tato typologie nejpřesnější. V případě *narrow* a *AGI* je odlišovacím znakem jejich účel a specializace. Zatímco v případě *narrow AI* se jedná o velmi specializovanou umělou inteligenci, *AGI* má za cíl být co nejvíce všestranná, napodobit člověka a být pomocníkem při plnění našich každodenních úkolů.

Práce stručně představuje vývoj v oblasti judikatury týkající se umělé inteligence. Za zmínku stojí dvě rozhodnutí Městského soudu v Praze, které se týkaly otázky autorství umělé inteligence a použití jejích výstupů jako důkazního prostředku. Vzhledem k absenci právní osobnosti umělé inteligence, nemůže být dle Městského soudu ve smyslu AZ vnímána jako autor a její výstupy mohou být nanejvýše považovány za náměty díla. I když se soud do rozsáhlých úvah ohledně umělé inteligence nepouštěl, zajisté se jedná o první rozsudky, na které bude navazováno

a které naznačují, že soudy si uvědomují interpretační nejasnosti a mezery v otázce právní úpravy umělé inteligence. Dále práce definuje pojem odpovědnosti v kontextu českého práva a podává stručný přehled předpokladů pro vznik odpovědnostního vztahu a jeho jednotlivé složky. Zakotvení těchto pojmů je stěžejní pro účely dalších kapitol, které pracují s jednotlivými odpovědnostními režimy občanského zákoníku, které by mohly být aplikovatelné na umělou inteligenci.

Je důležité si uvědomit, že ani umělá inteligence není neomylná a jedná se stále o lidský vynález, který může mít chyby a jeho výstupy nemusí být vždy správné. V případě těchto situací je právo záchranou sítí, která by tyto situace měla jednoznačně adresovat a upravit. Český právní řád, dle analýzy provedené v této práci, nahlíží na umělou inteligenci jako na věc a jako na počítačový program. V některých případech by mohla být umělá inteligence vnímána jako součást věci. Zda je umělá inteligence výrobkem není jednoznačné, ale vzhledem k revizi evropské regulace v oblasti odpovědnosti za výrobky, která by tuto problematiku ve vztahu k moderním technologiím měla vyřešit, bude v nejbližší době i umělá inteligence považována za výrobek. Vzhledem k tomu je tedy možné postupovat při vymáhání škody způsobené umělou inteligencí podle obecných a zvláštních ustanovení občanského zákoníku týkající se odpovědnosti za škodu. Analýza jednotlivých skutkových podstat odhaluje, že jejich aplikace je velmi nevhodná a šance na úspěch při vymáhání nároků poškozeného je nízká. Vzhledem k absenci právní osobnosti umělé inteligence, obecné skutkové podstaty, které vyžadují formu zavinění, by mohly být použitelné jenom v případě, že umělá inteligence bude použita jako nástroj či prostředek ke způsobení škody.

Ze všech zvláštních skutkových podstat se jeví jako nejvhodnější pro vymáhání náhrady škody ustanovení o odpovědnosti za škodu způsobenou věcí. Ve vztahu k umělé inteligenci, která bude potřebovat aktivní dohled od člověka a nebude se jednat o plně autonomní jednotku, bude v rámci dokazování prokazatelné, zda a kým byl řádný dohled zanedbán a zda má škoda původ ve vnitřní příčině této umělé inteligence. Ve spojitosti s odpovědností za škodu způsobenou autonomními vozidly je v práci představeno rozdělení těchto vozidel do několika stupňů autonomie, které bylo zavedeno Mezinárodní společností automobilového inženýrství. Dělení je detailně propracované a mohlo by představovat základ pro nastavení právní úpravy autonomních vozidel v České republice, které přesně reflektuje různé stupně vyspělosti a autonomie u vozidel různých modelů a značek.

Liberační důvody zavedené v ostatních zvláštních skutkové podstaty svědčí výrobcům umělé inteligence, na základě kterých se své odpovědnosti za škodu velmi často zproští. Poškozený se tak ocitne v situaci, kdy nemá po kom náhradu škody vymáhat.

Pokud by umělé inteligenci byla přiznána právní osobnost, resp. elektronická právní osobnost, otázka pasivní legitimace umělé inteligence by byla vyřešena. Tato práce se tak věnuje v samostatné kapitole úvaze, jak pojmout právní osobnost umělé inteligence a představuje přístupy, které již byly v této otázce vymyšleny. Vzhledem k členství České republiky v Evropské unii lze říci, že v českém právním řádu bude zavedeno dělení umělé inteligence podle nově přijatého nařízení o umělé inteligenci. Toto nařízení odlišuje míru rizikovosti umělé inteligence a s každým stupněm spojuje jiná práva a povinnosti. Dalším důležitým předpisem je směrnice upravující mimosmluvní odpovědnost umělé inteligence, která je stále v legislativním procesu. Nicméně vzhledem k vzájemné propojenosti nařízení o umělé inteligenci a této směrnice by měla nabývat účinnosti souběžně s nařízením o umělé inteligenci.

V případě nejznámějšího jazykového modelu současnosti, ChatuGPT, práce rozebírá podmínky užití této umělé inteligence a zabývá se režimem smluvní odpovědnosti. Samotné podmínky užívání jsou inominátní smlouvou ve smyslu občanského zákoníku. Ustanovení o limitaci náhrady škody, která jsou v těchto podmínkách obsažená, jsou dle českého práva vůči spotřebiteli zdánlivým ujednáním, vůči fyzickým osobám a podnikatelům mohou být vnímána jako varování a za určitých podmínek může dojít k dovození odpovědnosti uživatelů ChatuGPT, kteří těchto varování nedbali. V rámci vymáhání náhrady škody je tedy možné vůči OpenAI, vývojáři ChatuGPT, postupovat dle ustanovení upravující smluvní odpovědnost.

I když umělá inteligence představuje pro některé nástroj, který je těžko pochopitelný, je možné ji právně uchopit a nastavit mechanismy, které budou respektovat její jedinečné schopnosti a zároveň dají prostor pro pokračování v jejím vývoji. Evropská unie v Nařízení o umělé inteligenci zavádí komplexní právní úpravu, která byla po roky vyvíjena a upravována. Z podpůrných dokumentů je patrné, že si Evropská unie komplexní aspekty a složité otázky spojené s umělou inteligencí. Bude tak zajímavé pozorovat partikularity úpravy i dalších mezinárodních organizací a jednotlivých států a sledovat, jak se širší veřejnost naučí se stále novými druhy umělé inteligence pracovat a jak budou inkorporovány do našich každodenních životů.

Seznam zkratek

AI	Umělá inteligence (<i>artificial intelligence</i>)
AI Act nebo Nařízení o umělé inteligenci	Návrh nařízení, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci
AGI	Všeobecná umělá inteligence (<i>artificial general intelligence</i>)
AZ	zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů
Bílá kniha	Bílá kniha o umělé inteligenci: Evropský přístup k excelenci a důvěře
Doporučení o robotice	Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku.
OSN	Organizace spojených národů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice o počítačových programech	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů
Směrnice o výrobcích	Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

FIALOVÁ, Eva. *Některé aspekty regulace umělé inteligence*. Právní rozhledy, 17/2023. ISSN 1210-6410.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI: Závazkové právo: Zvláštní část (§ 2055–3014)*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.

CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář*. 6. vydání. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0.

JANOŮSKOVÁ, Anežka. *Náhrada škody při porušení smluvní a mimosmluvní povinnosti v občanském právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2021. ISBN 978-80-7598-760-0.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck. 1995. ISBN 80-7179-028-1.

KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Eurolex Bohemia. 1. vydání. Praha, 2003 (původně Academia. Praha, 1968). ISBN 80-86432-55-6.

KOCINA, Jan. *Dobré mravy v obchodněprávních vztazích*. Bulletin advokacie, 6/2023. ISSN 1210-6348.

KOLAŘÍKOVÁ, Linda; HORÁK, Filip. *Umělá inteligence & právo*. 2022. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-783-9.

KOLAŘÍKOVÁ, Linda. *Odpovědnost (za) robota aneb právo umělé inteligence*. Bulletin advokacie, 3/2018. ISSN 1210-6348.

KRAUSOVÁ, Alžběta. *Status elektronické osoby v evropském právu v kontextu českého práva*. Právní rozhledy, 2017. ISBN 9771210641000.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář. Velké komentáře*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-287-8.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8.

LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. *Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu*. C.H.Beck 2021. ISBN 978-80-7400-841-2.

PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Beckova edice komentované zákony. Praha: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7.

PETROV, Jan; VÝTISK, Michal; BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-747-7.

POKORNÝ, Milan; HOCHMAN, Josef. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. Praktická příručka. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-722-5.

POLČÁK, Radim. *Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní subjektivity*. Bulletin advokacie. Česká advokátní komora, roč. 2018, č. 11. ISSN 1210-6348.

RUSSELL, Stuart J.; NORVIG, Peter. *Artificial intelligence: A Modern Approach*. 3. vydání. New Jersey: Prentice Hall, 2009. ISBN 978-0136042594.

SEDLÁČEK, Miroslav; STŘELEČEK, Tomáš. *Civilní právo a nové technologie*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-503-0.

SCHERER, Matthew U. *Regulating Artificial Intelligence systems: Risks, Challenges, Competencies and Strategies*. Harvard Journal of Law & Technology. 2016. Ročník 29, č. 2. ISSN 0897-3393.

ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Právo a umělá inteligence*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. ISBN 978-80-7380-803-7.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Komentáře* (Wolters Kluwer). Praha, 2019. ISBN 978-80-7598-656-6.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha, 2019. ISBN 978-80-7598-955-0,

TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Deliktní právo*. Beckova edice právní instituty. Praha. C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-625-8.

TICHÝ, Luboš; HRÁDEK, Jiří. *Prokazování příčinné souvislosti multikauzálních škod*. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2010. ISBN 9788087488010.

ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7676-442-2.

2. Internetové odborné zdroje

ABIRI, Gilad; HUANG, Yue. *A Red Flag? China's generative AI Dilemma*. Harvard Journal of Law & Technology, Podzim 2023, Ročník 37. [online]. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://jolt.law.harvard.edu/assets/digestImages/A-Red-Flag-Chinas-Generative-AI-Dilemma-Final.pdf>

ANYOHA, Rockwell. *The history of Artificial Intelligence. Special Edition on Artificial Intelligence*. [online]. 28. 8. 2017 [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2017/history-artificial-intelligence/>.

CUGUROLLO, Federico; ACHEAMPONG, Ransford A. *Fear of AI: an inquiry into the adoption of autonomous cars in spite of fear, and a theoretical framework for the study of artificial intelligence technology acceptance*. AI & SOCIETY. [online]. 7. 11. 2022 [cit. 2024-06-10]. DOI: 10.1007/s00146-022-01598-6. Dostupné z: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s00146-022-01598-6.pdf>

DRACHOVSKÁ, Karolína. *Umělá inteligence jako nositelka základních práv?* Časopis Právník, 4/2021. [online]. 2021 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2021/2021-4.html?a=3569>

FLORIAN, Tristan. *Roboti ve světle subjektivních práv*. Jurisprudence, roč. 31, č. 4/2022. Praha: Wolters Kluwer. [online]. 2022 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/2224238>.

FRANKLIN, Stan. History, motivations and core themes of AI. In: FRANKISH K, RAMSEY, W. M. *The Cambridge Handbook to Artificial Intelligence*. Cambridge University Press. [online]. 2014 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z: https://www.academia.edu/2691920/History_motivations_and_core_themes_of_AI.

- GALINDO, L.; PERSET, K.; SHEEKA, F. *An overview of national AI strategies and policies*. OECD Going Digital Toolkit Notes, No. 14. Paris: OECD Publishing. [online]. 2021 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/c05140d9-en>.
- GUPTA, Abhishek; GANAPINI, Marianna; BUTALID, Renjie; SWEIDAN, Masa; WRIGHT, Connor. *The State of AI Ethics, Volume 6*. Montreal AI Ethics Institute. [online]. 2022 [cit. 2024-06-18]. Dostupné z: <https://montrealaiethics.ai/wp-content/uploads/2022/01/State-of-AI-Ethics-Report-Volume-6-February-2022.pdf>.
- GOERTZEL, Ben. *Artificial General Intelligence: Concept, State of the Art, and Future Prospects*. In: *Journal of Artificial General Intelligence*, vol. 5(1). [online]. 2014 [cit. 2024-03-20]. DOI: 10.2478/jagi-2014-0001
- GOLDBACH, Carina; SICKMANN Jörn; PITZ Thomas; ZIMASA Tatjana. *Towards autonomous public transportation: Attitudes and intentions of the local population*. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, Volume 13. [online]. 2022 [cit. 2024-06-10] ISSN 2590-1982. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590198221002098>.
- GUPTA, Abhishek; GANAPINI, Marianna; BUTALID, Renjie; SWEIDAN, Masa; WRIGHT, Connor. *The State of AI Ethics, Volume 6*. Montreal AI Ethics Institute. [online]. 2022 [cit. 2024-06-18]. Dostupné z: <https://montrealaiethics.ai/wp-content/uploads/2022/01/State-of-AI-Ethics-Report-Volume-6-February-2022.pdf>.
- KLUČKA, Ján. *Medzinárodné právo, umelá inteligencia a vice versa*. *Časopis pro právní vědu a praxi*. MUNI Journals. roč. 29, č. 3. [online]. 2021 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/CPVP2021-3-4>.
- LITTMAN, Michael L. a kol. *Gathering Strength, Gathering Storms: The One Hundred Year Study on Artificial Intelligence (AI100) 2021 Study Panel Report*. Stanford University, Stanford, CA. [online]. 16. 9. 2021 [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://ai100.stanford.edu/gathering-strength-gathering-storms-one-hundred-year-study-artificial-intelligence-ai100-2021-study>.
- LÜCK, Nico. *Machine Learning-Powered Artificial Intelligence*. Peace Research Institute Frankfurt. [online]. 1. 1. 2019 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep26193.5>.
- MERRITT, Cole. *A Compulsory Solution to the Machine Problem: Recognizing Artificial Intelligence as Investors in Patent Law*. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*. [online]. 6. 3. 2023 [cit. 2024-03-21]. Dostupné z: <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1589&context=jetlaw>.
- MIRIC, Marija. *Product Liability Reform in the EU*. *EU and comparative law issues and challenges series*. [online]. 2023 [cit. 2024-05-15] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/373469502_PRODUCT_LIABILITY_REFORM_IN_THE_EU.
- MOOR, James. *The Dartmouth College Artificial Intelligence Conference: The Next Fifty Years*. *AI Magazine*. [online]. 15. 12. 2006 [cit. 2024-02-28]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1911>.
- MÜLLER, Vincent. *Ethics of Artificial Intelligence and Robotics*. [online]. 30. 4. 2020 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-ai/#Intr>.
- NANCHOLAS, Ben. *Narrow artificial intelligence: advantages, disadvantages, and the future of AI*. University of Wolverhampton. [online]. 1. 9. 2023 [cit. 2024-06-05] Dostupné z: <https://online.wlv.ac.uk/narrow-artificial-intelligence-advantages-disadvantages-and-the-future-of-ai/>.

- NEGRI, Avila, M. C., Sergio. *Robot as Legal Person: Electronic Personhood in Robotics and Artificial Intelligence*. Federal University of Juiz de Fora. [online]. 23. 12. 2021 [cit. 2024-06-18]. Dostupné z: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/frobt.2021.789327/full>.
- PERLMAN, Andrew. *The Implications of ChatGPT for Legal Services and Society*. In: clp.law.harvard.edu. [online]. 2023 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z: <https://clp.law.harvard.edu/knowledge-hub/magazine/issues/generative-ai-in-the-legal-profession/the-implications-of-chatgpt-for-legal-services-and-society/>.
- SAMUEL, L. Arthur. *Some Studies in Machine Learning Using the Game of Checkers*. IBM Journal of Research and Development, vol. 3. [online]. 1959 [cit. 2024-03-02]. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-1-4613-8716-9_14.
- SATHYA, R. ABRAHAM. A. *Comparison of Supervised and Unsupervised Learning Algorithms for Pattern Clasification*. International Journal of Advanced Research in Artificial Intelligence. [online]. 2013 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/273246843_Comparison_of_Supervised_and_Unsuper_vised_Learning_Algorithms_for_Pattern_Classification.
- SODERHOLM, Sofia. *Fundamental rights control when implementing predictivepolicing—a European perspective*. Peking University Law Journal. [online]. 17. 7. 2023 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20517483.2023.2223850>.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-16]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-5-29]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- RIVERA, Juan-Pablo; MUKOBI, Gabriel. et al. *Escalation Risks from Language Models in Military and Diplomatic Decision-Making*. Stanford University Human Centered Artificial Intelligence. [online] 2024 [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://hai.stanford.edu/policy-brief-escalation-risks-llms-military-and-diplomatic-contexts>.
- TOMÍŠEK, Jan. *Software jako věc v režimu nového občanského zákoníku*. Revue pro právo a technologie. [online]. 2014 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5021>
- TORRANCE, Steve. *Machine Ethics and the Idea of a More-Than-Human Moral World*. Cambridge University Press. [online]. 1.1. 2011 [cit. 2024-06-09]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/229043983_Machine_Ethics_and_the_Idea_of_a_Mor_e-Than-Human_Moral_World.
- TURING, Alan M. *Computing Machinery and Intelligence*. Mind 49. [online]. 1950 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: <https://redirect.cs.umbc.edu/courses/471/papers/turing.pdf>.
- WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun; SUN, Chuen-Tsai. *Safety Intelligence and Legal Machine Language: Do We Need the Three Laws of Robotics?* [online]. 2008 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/221787102_Safety_Intelligence_and_Legal_Machine_Language_Do_We_Need_the_Three_Laws_of_Robotics.
- WENG, Yueh-Hsuan; CHEN, Chien-Hsun; SUN, Chuen-Tsai. *Toward the human–robot co-existence society: on safety intelligence for next generation robots*. International Journal of Social Robotics. roč. 1, č. 4. [online]. 2009 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/39730975_Toward_The_Human-Robot_Co-Existence_Society_On_Safety_Intelligence_For_Next_Generation_Robots.

ZIBNER, Jan. *Akceptace právní osobnosti v případě umělé inteligence*. Revue pro právo a technologie. [online]. 2018 [cit. 2024-04-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/RPT2018-1-2>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/681 ze dne 27. dubna 2016 o používání údajů jmenné evidence cestujících (PNR) pro prevenci, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 14. prosince 2021, sp.zn. III. ÚS 3021/21.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2021, sp. zn. IV.ÚS 3542/20.

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze 30. dubna 2003, sp. zn. 19 Co 274/2001.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. října 2023, sp. zn. 10 C 13/2023-16.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 09. listopadu 2023, sp. zn. 10 A 99/2023 – 73.

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 21. června 2022 C-817/19 Ligue des droits humains ASBL v. Conseil des ministres. ECLI:EU:C:2022:491.

Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 29. května 1997 sp. zn. C-300/95. Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska. ECLI:EU:C:1997:255.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2020, sp. zn. 32 Cdo 1490/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2022, sp. zn. 25 Cdo 2342/2021.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp.zn. 25 Cdo 770/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2012, sp.zn. 22 Cdo 498/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31. května 1983, sp. zn. 1 Cz 13/83.

Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 10. června 2021 VI v. KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, sp. zn. C-65/20, ECLI:EU:C:2021:298.

Rozsudek Spolkového ústavního soudu ze dne 16. února 2023, č.j. 1 BvR 2634/20. Dostupné z: https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2023/02/rs20230216_1bvr154719en.html.

Rozsudek *Thaler v. Perlmutter*. United States District Court of Columbia ze dne 18. srpna 2023, No. 1:22-cv-01564, (D.D.C. 2022). Dostupné z: <https://www.copyright.gov/ai/docs/district-court-decision-affirming-refusal-of-registration.pdf>.

Rozsudek *Naruto v. Slater*. United States Court of Appeals ze dne 23. dubna 2018. No. 16-15469, 2018 WL 1902414 (9th Cir.). Dostupné z: <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca9/16-15469/16-15469-2018-04-23.html>

5. Seznam ostatních zdrojů

Artificial intelligence act: *Council and Parliament strike a deal on the first rules for AI in the world*. [online]. 9. 12. 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/09/artificial-intelligence-act-council-and-parliament-strike-a-deal-on-the-first-worldwide-rules-for-ai/>.

Artificial Intelligence Act, Text of the provisional agreement. 2021/0106(COD). [online]. 2. 2. 2024 [cit. 2024-05-15]. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5662-2024-INIT/en/pdf>.

Artificial Intelligence and Civil Liability. Policy Department for Citizen's Rights and Constitutional Affairs. [online] 2020 [cit. 2024-06-12]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/621926/IPOL_STU\(2020\)621926_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/621926/IPOL_STU(2020)621926_EN.pdf).

Business Terms ChatGPT. Znění ze 14. listopadu 2023. Dostupné z: <https://openai.com/policies/business-terms/>.

Machine learning, explained. MIT Management Sloan School. [online]. 21. 4. 2021 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/machine-learning-explained>.

Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o přizpůsobení pravidel mimosmluvní odpovědnosti umělé inteligenci. COM/2022/496 final. [online]. 28.9. 2024 [cit. 2024-06-10]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0496>.

Nová pravidla odpovědnosti za výrobky a umělou inteligenci za účelem ochrany spotřebitelů a podpory inovací. [online]. 28. 09. 2022 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://czechia.representation.ec.europa.eu/nova-pravidla-odpovednosti-za-vyrobky-umelou-inteligenci-za-ucelem-ochrany-spotrebitelu-podpory-2022-09-28_cs#.

Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on liability for defective products. COM (2022) 495. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:52022PC0495#2024-03-12_AMEND_R1_byEP

Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu výboru a výboru Regionů: Umělá inteligence pro Evropu. COM/2018/237final [online]. 25. 4. 2018 [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=51625.

Taxonomy and Definitions for Terms related to Driving Automation Systems for On-Road Motor Vehicles. SEA. [online]. 30. 4. 2021 [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://www.sae.org/standards/content/j3016_202104/.

Terms and Conditions ChatGPT. Znění z 31. ledna 2024. Dostupné z: <https://openai.com/policies/eu-terms-of-use/>

URBAN, Martin. *Umělá inteligence a odpovědnost za její jednání*. Praha, 2019. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního.

SOUKOPOVÁ, Jana. *Umělá inteligence jako výzva pro soukromé právo*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Umělá inteligence - dopady umělé inteligence na jednotný trh (digitální), výrobu, spotřebu, zaměstnanost a společnost. Úřední věstník Evropské unie C 288. [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52016IE5369>.

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 obsahující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku. (2015/2103(INL)). [online]. 2017 [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_CS.html.

White Paper on Artificial Intelligence. A European Approach to Excellence and Trust. COM (2020) 65 final. [online]. 2020 [cit. 2024-05-30]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en.

Abstrakt

Název diplomové práce: Odpovědnost za umělou inteligenci

Hlavním cílem této práce je seznámit čtenáře s tématem umělé inteligence, představit co je umělá inteligence je a vyřešit hlavní otázku, kdo je odpovědný za škodu způsobenou umělou inteligencí. S uvedením velkých jazykových modelů jako je ChatGPT na trh a zároveň v souvislosti s jejich výrazným zviditelněním ať prostřednictvím sociálních sítí, tak i přes další kanály, potřeba komplexní regulace umělé inteligence je čím více důležitější a urgentnější. Je jisté, že je jen otázkou času, než budou podány první žaloby požadující náhradu škody způsobenou autonomním vozidlem, jazykovým modelem jako je ChatGPT nebo nějakou vyspělejší formou umělé inteligence. Je otázkou, zda bude přijata právní úprava, která tyto situace bude upravovat a vnese právní jistotu mezi poškozené nebo dojde k jejímu přijetí pozdě a do té doby bude právní jistota a ochrana poškozených podstatně snížena.

Práce se v prvních dvou částech zaměřuje na souhrnný popis historie umělé inteligence, její jednotlivé druhy a jejich odlišení. V druhé části práce definuje pojmy soukromoprávní odpovědnosti, její druhy a rozdíly, zákonné předpoklady pro její vznik a popisuje instituty a pojmy, které jsou poté používány v dalších částech práce.

Dále se práce ve třetí části zabývá možností vzniku smluvní odpovědnosti umělé inteligence a k analýze používá podmínky užití vyvojáře ChatGPT, společnosti OpenAI. Zaměřuje se na zákonnost, platnost a vynutitelnost konkrétních ustanovení těchto podmínek v kontextu českého práva a rozlišuje právní účinky ve vztahu k fyzickým osobám, spotřebitelům a právníckým osobám.

Čtvrtá část analyzuje obecná i zvláštní ustanovení týkající se mimosmluvní odpovědnosti zakotvené v občanském zákoníku. V případě nedostatků současného právního řádu, práce v rámci úvahy *de lege ferenda* navrhuje i vlastní úpravy současné regulace.

Pátá část se věnuje regulaci Evropské unie a jejímu vývoji. Krátce rozebírá všechny důležité dokumenty, které byly publikovány a které představují základy, od kterých se zákonodárci při tvorbě a přijetí prvního nařízení o umělé inteligenci, Nařízení, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci, inspirovali. Hlavním cílem poslední části práce je koherentní představení a shrnutí vývoje za rok 2023 a první polovinu roku 2024 na poli regulace umělé inteligence.

Klíčová slova: umělá inteligence, soukromoprávní odpovědnost, regulace Evropské unie

Abstract

Thesis title: Civil liability for Artificial Intelligence

The main objective of this thesis is to introduce the topic of artificial intelligence, define what is artificial intelligence and to address the main question of who is responsible for the damage caused by artificial intelligence. With the launch of large-scale language models such as ChatGPT, as well as their significant visibility, both through social media and other channels, the need for comprehensive regulation of artificial intelligence is becoming more and more urgent. It is only a matter of time before the first lawsuits seeking damages caused by an autonomous vehicle, language model such as ChatGPT or some more advanced form of artificial intelligence are filed. The question is whether legislation will be enacted to regulate these situations and bring legal certainty to victims or whether it will be enacted too late, by which time legal certainty and protection for victims will be substantially reduced.

The first two parts of this thesis aim to describe the history of artificial intelligence, its different types and their distinctions. In the second part, the thesis defines the concepts of civil-law liability, its types and differences, the legal prerequisites for its creation and describes the institutes and concepts that are then used in the following parts of the thesis, which are devoted to the analysis of specific legislation.

Furthermore, the third part of the thesis analyses contractual liability and uses the terms of use of the ChatGPT developer, OpenAI, for such analysis. It focuses on the legality, validity and enforceability of the specific provisions of these terms of use in the context of Czech law and distinguishes the legal effects in relation to natural persons, consumers and legal entities.

The fourth part analyses non-contractual liability and its general and special provisions in the Civil Code. In case of shortcomings of the current legislation, the thesis also proposes its own modifications to the current regulation as part of *de lege ferenda* reflections.

The fifth part addresses regulation of the European Union and its evolution. It briefly discusses all the important documents that have been published and that provide the basis from which the legislators took inspiration in the design and adoption of the first regulation on artificial intelligence, the Regulation establishing harmonised rules on artificial intelligence. The main objective of the last part of the paper is to present and summarise in a coherent way the developments for 2023 and the first half of 2024 in the field of AI regulation.

Key words: artificial intelligence, civil liability, regulation of European Union